

Kapocs

LI. évfolyam, 72 szám

Vancouver, BC, 2021 April 15

A SOPRON ALUMNI IDŐSZAKOS KÖZLEMÉNYE

A Covid 19 pandémia vesztegzár alatt otthon is maskot viselünk.
Sopron Alumnus Safranyik László Gracie unokáját matematikából korrepetálja.

A TARTALOMBÓL

IN MEMORIAM

GYÁSZJELENTÉSEK.....2

MEGEMLÉKEZÉSEK.....2

VISSZATEKINTÉSEK

1956 SOPRON.....7

KEZDETEK AZ ÚJVILÁGBAN.....14

SORSOK

EURÓPÁBAN MARADTAK.....19

ÉLETUTAK/ÉLETPÁLYÁK.....22

VELŐNK KEZDTEK.....30

SZÁMADÁS.....32

IROGATÁSOK

MAGUNKRÓL.....34

KÖZÖS ÜGYEINK

SOPRON ALUMNI ESEMÉNYEK 37

HIRE/KÖZLEMÉNYEK.....37

IN MEMORIAM

GYÁSZJELENTÉSEK

2020 október 11.-én elhunyt Coquitlam, BC-ben **Pandák László** gyémántokleveles erdőmérnök (UBC Class of '58), Sopron Alumni társunk, életének **88.**-évében.

2020 december 5.-én elhunyt North Vancouver, BC-ben **Kurucz Ferenc** sport adminisztrátor, Sopron Alumni társunk, életének **92.** évében.

2020 december 22.-én, hosszantartó betegség után elhunyt Prince George, BC-ben **Báthy István**, aranyokleveles erdőmérnök (UBC Class of '61), Sopron Alumni társunk, életének **85.**-évében.

2021 január 28.-án, hosszantartó betegség után elhunyt London, ON-ban **Orlóci Mihály Márta**, gyémántokleveles erdőmérnök, (UBC Class of '58), Sopron Alumni társunk, életének **88.**-évében.

2021 február 25.-én, hosszantartó betegség után elhunyt Coquitlam, BC-ben **Puskás László**, gyémántokleveles erdőmérnök (UBC Class of '60), Sopron Alumni társunk, életének **86.**-évében.

Béke poraikra! Ószinte részvétünk a gyászoló családoknak!

MEGEMLEKEZÉSEK

Leslie ('Laszlo') Pandak

December 11, 1932 - October 11, 2020

It is with great sadness that we share the news of the sudden passing of our beloved father, Leslie Pandak, Les was predeceased in 2012 by his devoted wife Eva, and is survived by his loving children Susan (Glenn), Leah (Wayne) and Les Jr. (Heidi), and grandchildren Calvin and Jackson. He is also survived by numerous relatives in Hungary, including his youngest sister Zsuzsa Futo and her family, nephews Laszlo Bodnar and family, Zoltan Bodnar, Miklos Bodnar and family, and sisters-in-law Zsuzsi Toth and Kati Toth and their families. He was predeceased by his sister Julianna Bodnar and sister-in-law Magda Halvax.

Les was the eldest of three children born to Julianna Balla and Gabor Pandak in Kovacsvasgas, a small village in the Northeast of Hungary. His Mother died when he was very young, so he and his two sisters were raised by their father and paternal grandparents. He was a very good student and went on to pursue Forest Engineering at Sopron University, where he met our Mom, Eva. Their engagement was imminent in 1956 when the Hungarian Revolution began. The revolution compelled most of the Sopron University faculty and students, including Les, to leave home. They lived in camps in Austria while awaiting word from potential destination universities and countries that might accept them as refugees.

Canada stepped up, and the University of British Columbia offered to accommodate them within its auspices.

Les and Eva were married in Salzburg, Austria on November, 1956, and embarked on their new life together, leaving their families behind. They arrived in Canada in January 1957 and their good friends and classmates who made the journey with them became their extended family in their new home on the West Coast.

Les graduated with a Bachelor of Science in Forestry, from the Sopron Division of UBC in 1958. He worked in the private sector as a wood technologist for most of his life until his retirement in 1997. He and Mom enjoyed travelling and they made a number of

trips back to Hungary to visit family and friends over the years. They also drove across Canada together, which was one of their most memorable adventures.

Les was active and independent until the end. He loved books, reading and language. In addition to English and Hungarian, he knew Latin, Russian, French and German. He preferred reading nonfiction, and had an avid interest in science, philosophy, history and politics. He was a serious person, but loved to make witty quips and puns. He was given various nicknames over the years, including "Pipak", "Klink" and "Daddio". He always had crossword and sudoku puzzles and a half a dozen books on the go at once. He enjoyed gardening and going for walks in local parks near his home.

Dad loved his family very much, and regularly called his youngest sister, nephews and other relatives in Hungary. He also stayed close to many Hungarian classmates and often spoke to them via telephone and Skype. He belonged to the Coquitlam Presbyterian Church, where he'd been an elder in the past, and had many friends there. He had always enjoyed his monthly luncheons with the ROMEOS (retired old men eating out). He also valued his regular lunch dates with close former work colleagues. We are heartbroken and devastated by Dad's passing. He was a soft-spoken, kind and generous gentleman, and we will miss him immensely. He was about to embark on a new chapter in his life on Vancouver Island and he was looking forward to the move. He wanted to live closer to Susan and Glenn and had great plans to explore the Island together with them. In the words of Maxwell Smart, one of his favourite TV characters from the past, Dad "missed it by that much". We are consoled by the fact that he was out for one of his favourite walks in a local park, when he suffered the stroke from which he ultimately did not recover. He died peacefully in hospital. (ex Obituary in Vancouver Sun, October 21, 2020)

Imre Bella: **Remembering Laszlo Pandak**

It was with shock and sadness I received the news of Laci's passing. He was a kind, gentle man I was lucky to know. Among ourselves, mainly the classmates, we called him Pipak. Frankly, I do not recall its origin, and those of us who would likely know, like Gyula Juhasz, have already gone to the happy Huntingground. Actually, Pipak and I were in different study groups, 'csoport' as was called, so we did not really get to know each other in the first year. Then came the one month compulsory military training in the summer of '53, to prepare us for defending the country against imperialist aggression. (We could only hope!). Except for the first year students in Canada, who essentially started at UBC in Vancouver, we went through this every summer. So they missed out roughing it in dugout tents in some remote forest. But I digress.

So Pipak and I, and four others, ended up in the same tent that summer. I was the youngest in the class, and by far the scrawniest in the group; and much appreciated that Pipak kind of took me under his wings, like a big brother. Good thing too, as indeed he was one of the heftiest guys in the tent. Later years, we did not have much contact, as back at school we were in a different group. But I remembered that '53 summer camping, so to speak. Of course, there were other memorable episodes in those summer months of military training; forced marches in full gear, night patrol, and kitchen duty; but it is better forgotten. And with time, I became less scrawny, although still the youngest in my class. After graduation, we lost touch for a while, until 1967, when I returned to UBC for some graduate work. We sort of renewed

our friendship, especially in the spring of 1968, by which time the Pandak family, including 3 kids, already had a nice new bungalow in Coquitlam. My wife and I were returning to Manitoba for that summer, where I worked with the CFS, and Pipak let us store our meagre belongings, that we did not need for awhile, in their unfinished basement, until our return in September. Then the following year, our Vancouver stay/studies were finished, and returned east of the Rockies. In the next good 30+ years, we were both busy with work and family, so there was a hiatus in contact; other than the occasional greeting cards.

Then about 20 or so years ago, both Pipak and I retired, and spent increasing amount of time on the computer/internet/Skype; and started chatting on regular basis. Never a dull moment; indeed, we live in interesting times. Especially after his wife's passing, quite awhile ago, and his children out of the house; he had lots of time as I. We had wide ranging discussions about local events, European and Hungarian news and politics, how the Orban regime turned into a semi-dictatorship with 2/3 of the votes, our travels, whatever came up. It so happened that we had a Skype chat just 2-3 days before I received the sad news from daughter Susan, about his last fatal walk around the lake in their neighbourhood. He was whisked away by ambulance to the nearest hospital emergency, but he did not make it. Although this event is always a shock and saddening at the time; but perhaps that is the way I would prefer to depart myself.

I will miss Old Pipak, his gentle smile, dry humor and our chats; Rest in Piece Old Friend. (Edmonton, AB, March 2021)

Tom Kurucz: **Frank Kurucz** 1929 November 19- 2020 December 5

West Vancouver lost a true icon on December 5 after a short battle with cancer and a 3 year struggle with Parkinson's disease. Dad was predeceased by his beautiful and loving wife Elizabeth in 2010 and his first son Frank in 2003. He is survived by son Tom Kurucz (Sandy Earle), Grandchildren Ty Kurucz, Taylor Kurucz (Shane McDonald) and Arleigh Kurucz-Garrett (Rich), Great Grandchildren Edith and Ewen, Dana Kurucz, and dear friend Mary Lou Kepkay. Raised in the small town of Sopron, Hungary, Dad excelled at volleyball and running, becoming involved in sports administration with a local soccer team. He was drafted into the Hungarian army, and coordinated volleyball tournaments while receiving more sports administration training. After leaving the army he was offered a job as Athletic Director at Sopron University.

By 1956 a revolution against Soviet occupation was brewing and, being quite involved, Dad and many of his classmates and faculty of the University were forced to flee to neighbouring Austria for their safety. Mom had an hour to pack up and leave with their two year old son Frank Jr. separately, and they were eventually reunited after a few weeks with the help of the Red Cross near Vienna. When the Revolution failed, Mom and Dad could not return home. However during this time the Sopron University Forestry Dept. was reaching out to universities and governments around the world looking for a new home to continue their studies. Eventually the Government of Canada and University of BC accepted the group and after a long voyage by ship and train, about 300 students and faculty arrived in Vancouver. Because Dad worked for Sopron University, he and Mom were part of the group. Dad landed work at UBC as a soccer and volleyball coach, though he didn't speak a word of English! He became a

very successful volleyball coach winning many titles, co-founded the BC Volleyball Association, and became an accomplished referee. In 1960 he was offered a position as Physical Program Director with the Downtown Vancouver YMCA, later moving to the North Shore Family YMCA as Senior Physical Program Director. After building a reputation in recreation he was hired by the District of West Vancouver as a Recreation Manager, and eventually as the Director of Parks and Recreation, the position he retired from in 1989. He was most proud of building the new West Vancouver Aquatic Centre and Seniors Activity Centre during his tenure. Dad was one of the most influential voices in West Vancouver when it came to physical activity. He encouraged inactive women to walk and run; he tirelessly worked to develop sports and

leadership skills in countless North Shore youth; he created men's fitness and running programs for Capilano Golf Club; he created the Fit Fellas exercise program at the West Vancouver Recreation Centre, and he co-created the infamous Nomads running group who, under his leadership became a tight knit group of friends who enjoyed practical jokes and weekly breakfast as much as running. Dad lived and breathed exercise, activity, community involvement and leadership, still giving back to the community in his 80's by leading walking groups and encouraging his neighbours to stay active. Dad was recognized for his many contributions over the years by receiving the BC Recreation and Parks Association Award of Merit, the West Vancouver Citizen of the Year Award, and the North Shore Sport Award for Community Leadership, to name a few.

Always a good runner, once Dad turned 50 he finished in the top 3 in his age category in virtually every race he competed in, most

often finishing first! He was most proud of his 2:51 Vancouver Marathon finish at age 51, which was the best time in Canada that year. He also owns a world record for most miles run in 24 hours by 10 men over age 50, famously doing so at the Lions Society 24 Hour Relay back in the 80's.

The achievement Dad seemed most proud of however was carrying the Olympic torch into the venue at the West Vancouver Recreation Centre and lighting the Olympic Cauldron. This honour came at the request of the West Vancouver Mayor and Council to recognize his decades of leadership in sports, athletics, and recreation. He made our family extremely proud that evening, and luckily Mom was still with us in February of 2010 to witness this incredible event

Dad was happiest in the company of his family, and he and Mom insisted on seeing Ty and Taylor weekly to establish a connection that held strong to his final days. Dad would take them to favourite spots like the beach or Ambleside Park, and they would stay for dinner and enjoy Mom's terrific cooking. When young, they often resisted leaving – typically spoiled by their Grandparents. In addition to family, Mom and Dad also enjoyed traveling to Maui, road trips through BC and the Western States, and many local favourites. They could often be seen strolling the Seawall in West Van when they were not relaxing at their home.

Most recently Dad enjoyed the company of his friend Mary Lou who also lives at Hollyburn House in West Vancouver. They shared some wonderful times in the past year or so, and Dad's happiness made our family equally happy.

Dad will always be remembered as an ambassador for healthy living, a determined and accomplished runner, leader, and friend to many. And he'll certainly be remembered for his mischievous ways! In our family, he will be remembered as an amazing man who was quick to smile, used his unique brand of humour to make people feel comfortable, and showed his love to each of us unconditionally. He will be greatly missed by all who knew him. Rest in peace Nomad.

To recognize Dad's decades of leadership and community involvement, the Frank Kurucz Legacy Fund has been established with the West Vancouver Foundation to support health and wellness initiatives contributing to individual and/or community well-being.

A tribute to Frank Kurucz paid by John Weston, MP for North Vancouver on Sept. 24, 2014 may be heard/seen on Youtube (<https://youtu.be/TQAMm10L2U>).

Stephen Báthy

1936 Nov 24—2020 December 22

Margaret Bathy: **Memories from the years our two lives were one**

When Steve and I began our journey together in April 1982, we hardly knew one another. I had a house, but no job to pay for the operating expenses. Steve had a good job, but needed a place to live. It was a trial arrangement. Could we make a life together? There was only one way to find out.

We soon grew to love and cherish one another completely. Our children grew up in a loving relationship with both of us and as siblings who care about one another. The 'trial arrangement' lasted almost thirty-nine years, only ending when the Love of My Life, Stephen Julius Báthy, fondly known to his beloved Sopron Alumni family as "Pisti", passed away.

I loved and admired Steve very much. He was gentle, patient and caring, witty and funny. His frequent, sometimes slightly off colour, comments caught me off guard and made me laugh uncontrollably. Him swearing in Hungarian, when he was frustrated made me smile. The broad scope of his knowledge always amazed me, kept our conversations interesting, and enabled him to excel at Trivia games.

Steve was sincere, charming, and bold. To my embarrassment, he insisted on taking me backstage to ask for autographs and speak to cast members after any performance we attended. His attention and admiration was always received well by performers. I soon learned to appreciate having opportunities that I never would have sought out myself.

Steve also had little difficulty convincing people who had airplanes to allow him sit in them for a photograph, or allow him, and sometimes others, to tour through their airplanes. Steve took a toddler grandchild to our local airport where he told someone at the helicopter company that his grandson wanted to see the inside of a helicopter. The man laughed when he saw that the child was too young to have made the request, but knew any child would have a thrill from sitting in the cockpit. What a lucky boy to have such a grandfather as Steve. All the grandchildren loved him.

Steve loved and appreciated a wide range of music. Every year he hosted our Music Listening Group in an evening of works by Hungarian composers, selected from his vast collection of vinyl, tapes and CDs. Steve spent almost every Saturday afternoon downstairs in his 'sanctuary', listening to the weekly opera on 'Live from the Met.' while assembling, sanding, painting, or applying tracks or decals to a model airplane or vehicle. Steve's skill and his eye for composition showed in his many beautiful photos and in his paintings. His love for airplanes is apparent in the gallery of Second World War aircraft prints by better known artists that he collected and displayed on the high wall beside our indoor staircase.

Steve and I had some separate interests and friends, but also shared in many of each other's interests and friendships, enriching both our lives

in the process. Family was very important to both of us. We spent time doing things and traveling with our children. As our children became independent, even though they had spread out in BC, Alberta and Saskatchewan, we had frequent visits with them in their homes and in ours. We also tried to keep in close contact with our parents, siblings, and other relatives. In 1995 we took our four children to Hungary for Steve's parents 50th wedding celebration, and also visited my mother's relatives in Huskvarna, Sweden. Steve and I made two other trips to visit our families in Hungary and Sweden. During the years we were together Steve arranged for his brother and sister-in-law and their two sons, and Steve's cousin, to come from Hungary to visit us in Prince George several times and go sightseeing with us in BC, Alberta and parts of the USA.

Steve was very devoted to his Sopron Alumni family, too. In spite of living 800 km from Vancouver, we attended almost every Sopron Ball, and summer Nanaimo gathering, and enjoyed spending time with Sopron friends whenever and wherever we could. We were thrilled that several 'baleks' and their wives made the very long drive to Prince George to attend our wedding.

Our years together swept by all too quickly, filled with much joy and some sorrows. When our life together began, it included Steve's sixteen-year-old daughter, Anne, (who soon set off on a life of her own), his eleven-year-old son, Stephen Jr., and my sons, Wesley and Michael, aged eight and six years. In 1988, Steve rejoiced with me when I was reunited with my daughter, Jodi, whom I'd had to place for adoption, five days after her birth. Two years younger than Anne, Jodi shortened the age gap between Anne and Stephen in our blended family.

Soon we had weddings to attend and grandchildren to dote on together, then graduations from high school, colleges and universities to attend, including my convocation in 1994, when I was officially the first person to receive a degree from UNBC, (thanks to Steve for having a surname beginning with B). The first of fifteen grandchildren was born in February 1989, the last in October 2013. Each birth was an occasion for us to make a visit to adore the infant and take many photos.

May 2011, Steve had a procedure at Vancouver General Hospital to remove a small growth on his kidney that turned out benign. When he became progressively more ill over the next five weeks, and it appeared he would not improve, I took Steve to say goodbye to our daughter, Anne, in Courtenay BC. Anne immediately arranged for him to go to the Comox hospital, ER where a CT scan showed Steve had a hole in his kidney and a serious infection throughout his body because of it! After surgery, IV, antibiotics, and ten days in hospital, we drove back to our home in PG with tubes and bags attached to Steve, the last of which was removed four months later, on October 31, 2011. Steve swore they must have a turkey farm in the hospital basement because they served him turkey in one form or another, main course, sandwich, or soup, at least once every day. It was many years before he willingly ate turkey again. Steve's badly damaged kidney was of little use. The remaining kidney had difficulty keeping up by itself. Steve had begun the gradual process of kidney failure.

Steve had been eagerly looking forward to going to Hungary that September to receive his Golden Diploma from the Sopron University along with his classmates, 50 years after their graduation from UBC/ Sopron. He was devastated that his medical condition kept him from traveling. Those attending brought back diplomas for those who were unable to go. Miklós Gratzner presented the diploma to Steve in a ceremony at the October monthly Sopron Alumni lunch in Vancouver.

Our life changed drastically over the next nine years. A low sodium 'kidney diet' meant that many of the foods that Steve enjoyed were no longer allowed and nothing tasted as good without added salt. As time went by more medications were prescribed to control developing problems. Steve commented that he felt as if he was eating more pills than food. Even with reduced salt and with the medications, Steve's legs were swelling, making the legs very heavy and walking was difficult.

From his arrival in Prince George in 1969, until his retirement in 1998, Steve worked for the Regional District of Fraser-Fort George in the planning, parks and heritage field. The parks he had a hand in developing are still well used and much appreciated by people in the communities where they are. While he was working, Steve came home for lunch every day. We were fortunate to live very close to both an elementary and a high school enabling the three boys to each come home too. It was a family time together that we treasured.

As a retirement gift from his employer and fellow employees, Steve was given a ticket for a \$500, twenty-minute flight, in a B-17, 'Flying Fortress' bomber, called 'Sentimental Journey', that would be coming to the Prince George airport. What a thrill for him! Steve went to the theatre six times to watch 'Memphis Belle', a movie about a similar plane.

During his working years, Steve served on many committees and boards. He sat on the Prince George Community Heritage Com-

mission and the Prince George Airport Advisory Committee. He was a life member of both the Giscome Portage Historical Society and the Fraser-Fort George Museum Society. Steve represented the north-eastern area of the province on the board of the Heritage Society of B.C. for six years. He and I (as Vice president and representative of the Giscome Portage Historical Society), attended many Heritage conferences throughout the province together.

He participated in the successful campaign to save and keep in Canada the Grumman 'Goose' amphibian aircraft. For his preservation work in the heritage field, Steve received the prestigious BC Heritage Trust Award of Recognition in 1996.

Steve was passionate about his interest in Second World War aviation and military history, which led him to build over a thousand historically accurate, plastic scale models. Throughout the years, Steve wrote numerous aviation and military related articles for the International Plastic Modellers Society publications, both in Canada and the United States. With my editing assistance, he translated two books from Hungarian to English, entitled 'Hungarian Air Force' and 'Messer: the Messerschmitt 109 in the Royal Hungarian Honved Air Force'. He had also been involved for years translating into English, and publicizing, the history of the Royal Hungarian Air Force in World War II, and particularly of the exploits of the famed 101 'Puma' Fighter Group. In 1998, Steve was honoured by the veterans of the former Fighter Group, whose members invested him into their group as an 'Honorary Puma', and presented him with a Puma Group lapel pin. Very few individuals have ever had this honour bestowed on them. It was one of the highlights of Steve's life, he wore his Puma pin proudly.

In February, 2001, Steve received the Jeanne Clarke Memorial Local History Publication Award, for his book, 'World War II Combatants: The Prince George Connection'. The book was one of many projects which we enjoyed working on together.

In connection with building plastic models, Steve greatly enjoyed traveling to, and participating in, model shows, Friendly competitions with other model builders at local, regional, and national levels, where model builders could compare and share techniques and get to know one another. Each year the three boys and I built at least one new model to enter into the many competitions we would attend as a family. Our destinations included various cities in BC, Alberta, Washington, Oregon and California. Steve and I also attended 'National' competitions held in Phoenix and Ottawa. Over the years, Steve received hundreds of ribbons and awards for his models. Even at age 82, he was building prize-winning models. Steve's entries placed well against the others at the last two model shows he attended, which were held in Nanton, AB, June 2019, and Burnaby, BC, October 2019. We joked during the Covid shut downs that, when it became known that Steve wasn't well enough to go to shows, all shows had to be canceled. If he couldn't attend, nobody could.

2019 was the year that Steve's kidney function had deteriorated to the point that, in the opinion of his care team at the Renal Clinic, Steve would not be able to survive even six months without dialysis, which was not an option for him. On October 25th, 2019, Steve's Renal specialist directed Steve's family doctor to supervise palliative care for Steve. Arrangements were made for me to care for Steve at home with 'Home Support' aides and nurses, and equipment supplied by the Red Cross.

Life looked much better when Steve had significantly fewer pills to take each day and no longer had to follow the low sodium diet. He could eat whatever he desired and his appetite improved. Steve began spending more time relaxing in bed, reading, listening to music, and napping. The extra time with his legs up eased the swelling in his legs until it completely vanished, making it easier for him to walk when he was up to eat, or use his computer, etc. 'Less than six months' stretched out to fourteen months that we could spend together, telling each other, "I love you," many times a day. At the end of each day, Steve thanked me for all I'd done for

him. I told him he was easy to care for and thanked him for giving himself insulin injections, taking his pills, and doing all he could to remain as healthy as possible, as long as possible.

Early in the morning of December 22, 2020, Steve passed away in the Prince George Rotary Hospice House, having been admitted there with congestive heart failure, the afternoon before.

I truly am grateful for extra time that we could spend together in Steve's final months, but I'm heartbroken that our time together ended. I miss my darling husband so very, very much. He was a huge part of what made my life worth living. Going on without him is, and will continue to be, very difficult. We shared so much and did so much together there is little that I can do now that

doesn't make me acutely aware that Steve should be with me, doing it too, but he isn't.

Migrating waterfowl are beginning to arrive in this area. Every year, Steve loved to drive with me to Vanderhoof, an hour west of here, to see, hear and photograph hundreds of Trumpeter Swans, Canada Geese, Snow Geese, and assorted ducks. I wonder how I will be able to go without him? I'm still trying to fully accept that he will never be with me again in this life.

We had a very good life together. I try to focus on memories of Steve that make me smile. If you knew Pisti well, I hope that you are cherishing fond memories of him too.

(March 12, 2021, Prince George, BC)

Ruth A. Orloci-Goodison: **Orlóci, Márta (Mihály)**

1933 October 29 – 2021 January 28

Márta Orlóci, 87, passed peacefully at her home in London, Ontario on Thursday, January 28, 2021. Márta is survived by her husband, László Orlóci; her daughter, Martha Orlóci (Tim Goodison); and her granddaughters Kathryn Orlóci-Goodison (Alex Arbery) and Ruth Orlóci-Goodison; her younger brother Árpád Mihály (Penny) and nieces and nephews. She was predeceased by her brothers Csaba and Atilla and her parents.

Born to a forester and his wife in 1933 in a Székely village, Lövete (Romania), Márta's love for the forest came naturally. She met László at the University of Sopron (Sopron, Hungary) where they both studied forest engineering. Márta later emigrated to Canada with László. She completed her studies at the University of British Columbia in Vancouver, from which she graduated in 1958. In February of 1957 Márta and László were married in Abbotsford, British Columbia. The couple moved to Lon-

don in 1965, where they remained until Márta's death.

As a daughter of the forests on the Hargita, Márta felt most at home surrounded by nature. As scientists, Márta and László (and Martha, once she had arrived) travelled the world together, visiting the Amazon rainforest of Brazil, the Gobi Desert of China, and much of what lies between. Márta had a particular fondness of Hawai'i, where the couple spent László's sabbaticals. Her love for the forest, and indeed for all living things, survives in her family.

Márta fell in love with the Canadian Rocky Mountains early in her travels, and her ashes will be spread among those peaks and valleys. At Márta's request, a funeral service will not be planned.

(*ex Obituary in The London Free Press, 2021 January 30*)

Puskás Zsuzsa: **Emlékezés Puskás Lacira**

1935 december 25 – 2021 február 25

Míntha csak most lett volna mikor 1967-ben megesküdtünk (dupla esküvő volt) együtt az unokatestvéremmel Évával és Dobozy Tamással, a Mátyás templomban. Néhány hónapi várakozás után én is Kanadába jöttem. Eleinte nehéz volt megszokni, de Laci barátai között (Vlaszaty Dönci, Réthy Sanyi, Fekete Robi) hamar otthonosan éreztem magam. Laci mindent megtett, hogy jól érezsem magam. Sokat kirándultunk, Laci nagyon szerette a természetet, madarakat, virágokat és sokat olvasott. A grizzly medve kalandja után máshol keresett munkát, s először rajzolóként dolgozott egy mérnöki cégnél, majd később a tervezéstől kezdve mindenféle munkát adtak neki. Szerették mert mindig nagyon precíz, alapos volt. Miután a gyerekek megszülettek (Szuzi és Kata), a család volt a legfontosabb neki. Jó férj és apa volt, és később nagypapa. Mikor már én is dolgoztam és a gyerekekkel már lehetett ferutazni, többször hazamentünk meglátogatni a nagymamákat, amit a gyerekek és nagymamák szempontjából is nagyon fontosnak tartottunk. Ezeket az utakat Laci mindig precízen megtervezte, így Európából is kaptunk egy kis izelítőt.

A legnagyobb élményeink akkor voltak, mikor a sógornom, aki a Műemlék védelemnél dolgozott, magyarországi kirándulásokat szervezett. Minden esetben műemlék épületekben kaptunk szállást. Így jutottunk el Tokaj melletti Tolcsván a Rákóczi kastélyba. Az öreg kastély egy méteres fala, lőrések és a kapu, amit az ajtón

keresztül húzott dorong zárt be, estenként nagy biztonságot jelentett. Egyedül voltunk a kastélyban, aminek a hűtőszekrényét tele rakták különböző tokaji borokkal. Tokaj és környéke tele van pince sorokkal. Őcsém, aki ismerte a környéket (építész mérnök lévén) elvitt minket egy borkostolóra. A pince mélyén, ahol alig 2-3 fok volt, végig kostoltuk a legfiatalabbtól kezdve az aszúig és eszencig a tokaji borokat. Innen szállították Queen Elisabeth-nek is a borokat. Aztán a borkostoló után (30-fokos melegben) visszamentünk a kastélyba, ahol már nem tudtunk inni, de vidám énekléssel fejeztük be a napot. Laci is énekelt, teljesen felszabadult, ami ritkán fordult elő, mert alapjában Ő nagyon csendes, szűkszavú volt mindig.

A gyerekeire mindig nagyon büszke volt, s felcsillogot a szeme ha róluk beszelt. A nagyobbik

lányom Szuzi elvált, mikor még az unokaink kicsik voltak, így mi, főleg Laci, aki vitte őket az iskolába. A gyerekek szemében Ő volt az apa és nagypapa egy személyben.

Aztán 6 évvel ezelőtt megállapították, hogy a veséjével van probléma, ami egyre rosszabbodott, hatással volt a szívére is, és a fiatalokú cigarettázás hatása is jelentkezett, COPD. Nagyon legyengült és úgy látszik, hogy a szervezete se bírta tovább. A jó Isten magához rendelte. Nagyon hiányzol. Nyugodjál békében. (Puskás Zsuzsa, a feleség)

Cathy Puskas: **Love you.**

When I was asked to say a few words about my dad, I wasn't sure where to start. Would I talk about how steadfast and devoted he was to all of us? And the many ways he would quietly take care of us? He'd leave for work at 630 in the morning, but each day he'd cut fruit and squeeze orange juice, and make sure it was waiting for us at our kitchen table seats. And then there was all the driving he did: picking my mom up from work, 930 at night at the end of her shift; taking Susie back and forth from UBC on the weekends; giving me rides to school and to whatever sport I was into at the time; and years later driving Alexa and Krista to and from school. So much driving, and I never once heard him complain. He looked after us. I remember the many times he and I would leave this church in the middle of mass because I was restless, and we'd go for a walk by the river.

I could talk about how much he loved his grandchildren, how he treasured his time with Alexa and Krista, and the joy in his face when he would see Armaan. I'm so happy that Armaan was able to meet him. Quietly, he did all he could to keep us safe, happy, and healthy.

Or maybe I could talk about how I see him as an adventurer. He lived so many lives. He showed me the armband he wore during the Hungarian uprising, but he wouldn't say much about it. He was a refugee to Canada, but he didn't talk much about his younger days. He was an outdoorsman, and he challenged us to enjoy the wilderness with him. He would talk of the time he was chased up a tree by a grizzly, but he told that story with such reverence to nature. I love the pictures of him from when he was younger. So vibrant, so happy, so handsome. It gives me so much joy to see the photo of him from his forestry days with his hat, his beard, and his pipe.

My dad was a good person. He was a good husband, father, and grandfather. He gave us a sense of kindness, of decency, and of

duty.

When it all comes down to it, there isn't enough time here for all the things I have to say about him, just as - despite 85 years of life - there wasn't enough time with him. Even with all the years we had, it still wasn't enough to learn all the things I should have learned from him and all the things I should have learned about him. There wasn't enough time for all the conversations that I wish we had. So instead, Dad, I will say it here: I love you, I'll always miss you, and you are forever carried in my heart, in all of our hearts. Thank you. (*Kata, daughter*)

Alexa Trabouley: **Papa**

This past week, I have been reflecting on how truly lucky we were to have had someone like Papa in our lives. He was so much more than just a grandfather. He was a father figure, a best friend, and the kindest person I knew. There is an infinite number of examples that come to mind when I think of the selfless things that Papa did for us, including staying up with me at night when I was scared of the dark, driving me to and from school, setting up a swing set in his backyard, playing princesses with me (even when I made him play the prince), giving me chocolate before dinner (when Nana wasn't looking), and hours upon hours of puzzles, board games, hide & seek, ping pong, and reading. I will forever be grateful for everything he has done for me and the endless support he has provided me with throughout both my childhood and adolescence. Papa truly has provided the standard for how I would like my kids to be treated should I choose to have any in the future. I miss him more and more every day. If there is one thing that I could tell him, it would be that I love him more than words can describe. He has had a profound impact on my life and I will always cherish the memories we have together.

(*L. Puskas' granddaughter*)

VISSZATEKINTÉSEK

SOPRON 1956

Béla Görgényi: **Letters to my family (3)**

Our stay in Salzburg was memorable as well. We arrived there just before Christmas. One of the first 'orders' were to collect our only shirts, shorts and socks by room and hand them over for washing and cleaning. We were told to stay in bed for the afternoon if we had no other clothes. Most of us did not. Before dinner time the clean, ironed belongings were back in our rooms. We could not fathom, how could it be done for close to three hundred people, in such a short time. Oh! The marvels of western efficiency!

December 22nd was a very special evening. A group of ladies showed up in our camp and arranged to take the whole group to the Gasthaus Muller for Christmas celebrations and dinner. We found out later, that the leader of the group was Hungarian and well to do. She financed it all. The hall was decorated with splendour. There were large Christmas trees and beautifully set tables. The food was more Hungarian than we had had for a long time. Not like the meals courtesy of the young ladies in Ferienhort. After the dinner there was a short program on stage, the inevitable speeches and a new surprise, each of us received a gift package. The main item was a writing case with letter paper and pen, so that we had no excuses for not writing .... Home in most cases. The most appreciated item was a hundred schilling note. We were overwhelmed. Our host nation was generous to us from day one, but every new day brought a new surprise. The next few days we spent wandering about the city, visiting the

Mozart Museum, the Castle up at the top of the hill and having the pleasure to go to a store and buy things without the feeling of it being "alms". Christmas Eve we had our own celebration in camp. Around midnight a few of us decided to go to midnight mass. We chose the most prominent place, the main cathedral at the centre of the city. We were very surprised, that we were asked for our tickets at the door. We need to buy a ticket? To go to church? To pray to God? Is this the Western World we came to? The doorman soon realised who we were and let us go in. It was a most memorable Mass, Mozart's work, full symphony orchestra, voices from heaven. We had no tickets, we had no seats, we had to stand at the back of the church. We were the only ones standing, and wiping tears from our eyes.

We had a few more days of sight seeing, then boarded the train on the 28th of December and started our journey to leave Europe.

7 Salzburg, January 9 1957

Wishing everyone a Happy New Year before we leave Europe. Ocsi

This is a postcard printed in Belgium; most likely we were given them on the train on our way to Liverpool. Whoever volunteered to mail it took it back to Salzburg and posted it well into the Happy New Year.

It seems that many letters mailed during our journey or shortly after arriving in Canada were lost or misplaced because in later letters I am repeating some of the happenings and not others. I will try to recap.

The train ride started from Salzburg with a bit of commotion. It was announced that one car on the special train set up to carry the Sopron group had already been occupied by people who had special status and some of our group would have to remain behind and follow later on a different ship. We refused to board the train. It took a while until our leaders convinced us to accept the new plans and not to jeopardise the whole trip. Volunteers were found to stay in Salzburg and we were on our way. The journey was very interesting through parts of Germany and Belgium to Ostend. There we boarded the ferry to Dover to catch another train to Liverpool.

England looked very different to us compared to mainland Europe. It was a new station in a long string of interesting experiences, that followed for years afterwards. We arrived at dockside in Liverpool and just started to walk up the gangway to the deck of the Empress of Britain, when all the horns started to blare on all the ships in the harbour. It was midnight on New Years Eve. The year 1957 was beginning with a great celebration on board our home for the next eight days.

The journey was supposed to be only seven days long but a storm delayed us. The Empress was a brandnew ship, supposedly one of the first ones to be equipped with stabiliser wings. The captain was worried, that they might get damaged and be a problem at berthing, so he had them retracted and we bopped around like a cork. Everybody was seasick, including the captain and crew. We were told that the best remedy was to keep eating because trying to throw up with an empty stomach was worse than feeding the seagulls every couple of hours. I missed only one meal, a breakfast. We were sitting in the dining room when our waiter came through the swinging door from the galley with a tray of our food, when he puked all over it. He turned around and went back out. We got up and missed that meal.

Another problem we encountered was with the beds. They were bunk beds, sometimes four to a room. We were used to good solid mattresses on slats, not the soft and comfortable system we had to sleep on. When the ship reached bottom in its swaying and started to come up, we were still going down. When we reached the top and the ship started to dip down again, we were still going up. We could not understand it until one of the cabin boys explained, that these beds were brand new with box springs, a new innovation. It works well on land but at sea it gave us lots of trouble. The seagulls were wellfed!

Some of these stories will appear again in letters that survived. My apologies!

We arrived in St. John, New Brunswick on January 8 and became landed immigrants. We could hardly walk on solid ground again and we kept swaying, walking like drunks for a couple of days .

Sopron, January 11.

Dear Mr. Gorgenyi:

Your long expected letter finally arrived. My parents sent it after me here in Sopron. I was worried about Bela's money I mailed to you. I will try to recap what I know to answer your questions. After we went to Austria, we spent a few days in a refugee camp, then we were sent to St. Wolfgang. There they treated us really well. Since we all had only the clothes that we came in, they set up a storage room for the boys and one for the girls where we could pick out what we needed. We were also given some money. I understand that the group that left for Canada received a more substantial amount later. We did not have any problems with food either.

Some of the wellknown professors from Sopron are there as well. They are giving lectures to the students, who are also learning German and English. Their plans are to leave Austria on December 28 for Liverpool and leave from there for Canada on January 16. In Canada the lectures will be in Hungarian and if they write a final exam in English after graduation, they will receive a Canadian diploma. According to the agreement, after graduation, if anyone wishes to come back to Hungary, the Canadian government will provide for their transportation home. This is all I know and things may have changed since I left them.

Our studies in Sopron have started now and we have to complete our first term exams between January 20 and February 20. We have to study really hard to be able to accomplish all this.

The clothes are still in the dormitories. Because the rooms are now used by new students, everything was put into storage and it is all mixed up. I do not know what belonged to Bela so I cannot pick them out. I would like to ask you to send me a list of things he had and then I will be able to find them. What I can find I will be glad to mail off to you. I understand how difficult it is to obtain a permit to come to Sopron. If there is anything else you would like to know, please write and I will be glad to answer your questions. Sincerely, Maria

The letter was from Maria Hohl, who returned to Sopron from Austria. The actual events of the journey by the Sopron group have been written up by others. These letters by individuals show how information, correct and incorrect, tends to flow around with the best of intentions after any event. I have to thank her again for being so kind to my family.

Abbotsford, January 26.

My Dear Parents!

After the long journey we are almost at our destination. There may be 160 lan to go. What is that after the many thousands of miles we travelled on the ocean and overland? The distances are unbelievable in this country. It took almost six days to come here, to British Columbia, from the east coast. The train didn't stop at many places. We travelled at a good clip of 80-90 km per hour. The scenery was the same most of the way until we reached the Rocky Mountains. There was snow everywhere, on the fields, on the sparse looking forests and on the few houses we could see. Once we crossed the Rockies everything changed. It was magnificent. This is going to be our home. There are ancient

forests everywhere and land that has not been trodden on by human feet. No wonder that there is so great a need for European expertise. The biggest industry is paper manufacturing. The raw material is everywhere! We are told that the concept of preservation is slowly emerging. There is concern that the forests cannot be cut without thinking of the future. There is need for rules and plans that take into account the rules of nature. What these plans should be are still to be determined. They know that Europe had similar problems two hundred years ago, that is why they expect us to help with the solutions. Maybe disasters can be prevented here; disasters like what happened in Hungary after the oak forests of the plains were cut down or what happened in the Dinara Mountains in Yugoslavia.

All these thoughts are for our future. I will try to organise my mind and write about more recent events.

The journey was great except for the boat ride. The Empress of Britain was a first class luxury liner, 25,000 tons capacity. The storm threw it around as if it was half of a walnut shell. I do not know the dimensions but it may give you some idea to mention, that on our little barque there were 1500 passengers on board with a crew of about 600. There was a swimming pool, tennis courts and other sport facilities. The theatre showed two movies every day. There was a ballroom with the ship's orchestra playing dance music in the evening. The only problem was the sea sickness. We had to eat, but to eat Canadian food? It is a long ways from Hungarian culinary art.

When we arrived in St. John, we were given some horrible food to eat as well. There were a lot of people to be fed every day and there were a lot of dishes to wash so we were asked to help out. That opened the door for our salvation. Within two days we took over the kitchen. I was one of the crew and we cooked some gulyas soup, stuffed peppers, and roast pork with all the usual goodies. We enjoyed the good food for ten days in spite of the problems it created. We found out that there were no utensils to use for our style of cooking. We asked for them and were told in the typical Canadian fashion that they will get them, 'OK?' Then nothing happened until the last minute. An example is the time we wanted to make meatloaf. The meat grinder broke and we needed about 10 more kilograms of meat to grind. We were told that they would get a new grinder within half an hour. Four hours later still nothing had happened. We started to be a bit pushy, so we got the answer. "OK! It will come in half an hour." Then 5 minutes later a car pulled up to the back door and one of the big chiefs of the immig-

ration office came in with a package of ground meat, about 20 kilos. The Canadians are 'OK! Boys'. They are very helpful and friendly. They use this terminology for everything. If the house falls down, if two cars run into each other, if the sun shines, if the sun doesn't shine, it is all 'OK!' It only indicates that they took notice of whatever happened. The houses are made of wood. They are very nice and expensive, but they can be bought by agreeing to monthly payments. Everything can be bought by monthly payments. One can buy shoes, shirts, furniture, travel tickets to go to Europe, everything. It may take two years to pay for it all and the interest will make it more expensive, but it can be done.

Yesterday we arrived here at the airport. It is a temporary accommodation until we can go to the Promised Land. Everywhere there are signs that say: EXIT AND ENTRY ALLOWED AT THE MAIN GATE ONLY. We were surprised and concerned that we might not even be allowed to go out! We figured to give it a try. We went to the gate and there was nobody in the booth. We looked all around, there was nobody home. After some banging on the door, a fellow came from the main office to find out what we wanted. We asked for permission to go out. He said: "Go ahead, but try to come back in two or three days. Good bye!" These are the Canadian ways. We didn't have to get registered anywhere. When we got off the boat, they wrote down our names and age and that was it. An immigrant can go anywhere to live and move around as he pleases, but if he does anything 'wrong' he will be found in no time at all. That's 'OK' but it's enough about that.

I still have not received any news from you. I have written a number of times. You should use the air mail system like I do. It takes only four-five days to get here, at least that is what the others tell me. As you can see I am OK! The only thing worrying me is how are you doing? Send your letters to this address: Bela Gorgenyi, Hungarian Forestry Student, Powell River, British Columbia. On the twelfth of next month will be Anyuka's and Livike's name day. I will be thinking of you both with love from this far away place. I hope that I will be able to send you some presents soon, even if it will be late. As I have asked before, please write about everybody in the family. If I don't mention somebody's name it doesn't mean that I have forgotten them. The letter would be too long! Please, write up a list of the birth days and name days for the family. I do not remember them all. Also, please send a photograph of everyone. That way I can be with you all the time, at least visually. My kisses to everybody. Ocsi P.S. My weight is going up. I am 177.5 lbs now. Also, I have learnt to play bridge.

It is a detailed letter and I will make just a few comments. Abbotsford was an agricultural district. The airport and our camp were leftovers from the war years. The food was reasonably better than before, or we were just getting used to the Canadian ways. but we did not try to take over the kitchen. There were Hungarians in the neighbourhood, old timers, mostly farmers who came after the war or even before. They were very nice to us. They came to visit the camp and gave us insights into the Canadian way of life. Even the doctor was Hungarian.

Our time was spent learning English and sightseeing. One day a Hungarian man, about forty years old, drove into the camp and asked if anybody wanted to go to Vancouver. Five of us jumped in and he treated us to a wonderful day. We saw parts of the city, that were to be our home for years to come .

Abbotsford, February 11.

My dear parents!

It makes me really worried that I have not received any news from you yet. This is my fourth letter since Christmas. Did you not receive them? The others, almost all, have had mail from home. Please write as soon as this letter arrives and send it by air mail.

Our journey is turning out to be very interesting. On February 9th we went to see the University of British Columbia. Starting at the beginning of October, we will be studying there as well. Until then we have to study English for three more months, after which we go out to work in the forestry industry. We are not going to receive any stipend. The local students are not given any either. We are promised an exemption from paying tuition fees and will receive money for room and board. It will mean a saving of maybe 500\$ during the school

year. There are great expectations hanging over our heads. Everybody wants to excel. A lot of the subjects in first year at UBC are math, chemistry and physics, etc., that are taught at the European high school level. The high schools aren't worth much here. They are interested in playing sports mostly. This is what one of the UBC forestry profs told us.

Everybody is very nice to us here. At the end of our visit to the university we were invited to the professors' homes for supper. They grabbed a few students by the arm, took them to their cars and off they went. Our man was very nice and we spent most of the evening kneeling on the floor with him, looking at his photographs, his books and phonograph records. We have been studying English only about two weeks but we managed to communicate fairly well. Our English teacher is the wife of the president of the electrical company. I am asking you all again to write as soon as possible. Write about all the family, all my friends, everyone. If possible, talk to my home room teacher in the high school; I would like to write to him as well. I would like to find out what happened to my classmates. I send my kisses to everyone. Ocsi.

Some letters were lost in both directions. We could never find out if they were lost by the postal services or they were siphoned off by the Hungarian security people. My parents told me that they were never questioned about my emigration or about my life in Canada.

The lady teaching us English must have impressed us with her friendliness so that I remarked about it in the letter. I do not remember her at all .

Sopron, February 12.

Dear Mr. Gorgenyi!

Please forgive me for not replying to your letter earlier. It arrived a long time ago. I will send you the parcels with the clothes, but only after the exams are over. We have to make up for a lot of lost time and every minute counts. It will probably be at the beginning of March when I will have time to do the packing of Bela's clothes and those of another student. I hope that you have received news from Canada by now. Sincerely, Maria.

Poor Marika tried to please everybody .

Oslo, February 24.

Dear friend!

We would like to participate in the aid directed toward Hungary by sending parcels to you. We understand that it is possible to do so but we would appreciate your response. Please reply by letter giving your correct postal address and a list of the items you would prefer receiving. The first parcel we will send after receiving your reply will be posted immediately and will contain food items only. (Approx. 1 kg.) Our address: Oscars Gate 44, Oslo, Norge, Best regards, Lucie Hurum

On a second page in the envelope was a note:

I have seen your son in Salzburg. He was in good health before he left for Canada.

There were many aid agencies who visited us. I do not recall when and how this lady obtained my parents' address. It was very nice of her to follow up with the promise of food. My father's reply in rough draft is attached to the letter.

Dear benevolent patrons!

I thank you for your notification that you have seen my son before he travelled to

Canada. Your request to provide you with a list of items is not easy to do. We would appreciate any aid that you may be able to send. We have four children, daughters 8 and 16 years old and a 22 year old son. They are all attending school at the moment and our circumstances are not easy. Our fourth child is the son you met in Austria.

There is one item that I would ask you to consider. It is not for us but for one of my fellow workers. He has a grandson who got paralysed recently. They need vitamin B 12 for the child which cannot be obtained here. They would appreciate receiving any amount, if possible, 10 ampul/as. Because of the customs regulations, please send it directly to their address. With the doctor's prescription they may receive it duty free. The address: Eduard Weininger, For the benefit of a 3 year old

child: Bela Zobor Budapest, 1 ker. Matray u. 10/A. Whatever you may send for us will be received with many thanks. Sincerely, Bela Gorgenyi

I do not know the outcome of this correspondence but it is very interesting and touching and an exhilarating glimpse into life that we did not experience.

Powell River, February 27.

My dear Parents!

News at last! Finally, I received your postcard and your letter. Now I know that everything is all right with you. Now I am happy. Waiting for four months is a long time. I will try to answer the many questions the best I can. I will try to be as detailed as you asked for. What was left in Sopron? Everything! When the majority of the group left for Austria I was not in Sopron. I did not have a 'panic attack' the way you at home are describing it. I had the time to pack things up but I chose to leave them as they were. I left behind my blue suit and two pairs of shoes. I wore boots when we came out. Did you send my ski boots to Sopron? I did not receive the parcel, that I was expecting at the end of October. The blanket and two tablecloths should be there as well. I brought with me my brown suit, two shirts, one white and the chequered one, two shorts, handkerchiefs, my shaving kit, raincoat and the little wooden box with my correspondence. I don't remember anything else. We heard that all the stuff was stored at the dormitory on Dimitrov square.

You are asking about my personal plans. I plan to carry on studying, to work and to come home. The last one has many 'ifs' attached. I am sure you are aware of them. Here, in Canada, nobody plans that far ahead. Here, everybody lives for today, that is all they are interested in. I and my companions do not think like that.

At the present we are looked after by the paper company at Powell River. Until the first of May we are going to live here in this little town by the sea. Our goal is to learn English. Our progress is fairly good. After three weeks of lectures, we had to write a short essay and I did fairly well. They succeeded enough with us that we are pointing at things now the 'English way' and with a bit of gymnastics we make ourselves understood. Joking aside, learning English is very important. Without it one cannot get a job.

The next step toward continuing our education is to get a summer job. We have to earn some money. We are told that we may find accommodations in Vancouver labelled 'room and board', which means we do not have to worry about food because it is included in the rent. It sounds like it is a very good and useful Canadian custom. We are promised that we do not have to pay tuition fees. We need the money to pay rent, to buy clothes, to buy textbooks and to have some fun. I can see that I will not be spending much on the last item. There are no big gala balls, there is no theatre and the movies are not worth it.

So, we need money. From the beginning of May till September we will be out in the forest of the countryside. They call it 'practical experience'. There were many possibilities and I signed up for wildlife management. It means that we go into the forests and count heads. At the beginning of the summer 6-7 students go out with tents, boats, rifles, food and come home in the fall. At that time, they write a report about their observations to the organisation that sent them out. All expenses are included and over and above that they also pay about \$250 a person a month. Hopefully, by the end of the summer I may be able to save up to about \$1000. Using the bank exchange rate that I remember, it is more than my father's earnings for a whole year, and we can buy a lot more for it here. We are told that a university student can survive on this amount of money for a year without any other handouts in the largest city on the west coast of Canada. I am not afraid of heavy physical work. Here, everybody has to pull his weight. We hear that if a lawyer or a doctor wants to open a private office, many times they work on a construction project for a few years to save the money for it.

Still, all these plans are a longways down the road yet. In Canadian terms 'Today' is the most important, because we need money today as well. Ideas we have lots. Good ideas are worth their weight in gold, so I guess we are rich. The government is providing \$3 a head for our subsistence a day. Half of this amount would be spent on wages for the kitchen staff and for cleaning. The Canadian food isn't appreciated by anybody and it is expensive. Hungarian food would be much preferred.

So, what to do? About 30 of us got together and proposed to take over the kitchen duties. There is a lady here who had a pension in Sopron. We asked her to join us and be the chef. The Canadians are happy. They don't have to worry about the food. We are happy because we can eat well and a lot more for a lot less and the wages will be distributed between us. We also try to share the money with the other students and the teaching staff. We will be working only one month and then we will change the crew. We also plan to work only every second day to give others a chance as well. This way everybody benefits from it. This idea created a big sensation and there are newspaper men around all the time, taking pictures. They even had a TV film crew recording how to make stuffed peppers. My lowly position is named the 'colourful university butcher'. Colourful refers to my hair. This title means a \$100 based on the concept that I described. The free days are spent studying. I think we will survive till May. That is when the real work will begin. That's life and that is what makes life interesting.

We spend some time with the locals, trying to explain to them what the rest of the world looks like. We have to explain that Hungary is far away from the Suez Canal and that we are not an Asian horseriding nation, that came off the steppes a few years ago. The average bloke has only heard of 'csikos' and 'puszta'. Some of them have heard of Budapest, but they are the educated ones. As you see, we have to change all of this. People should have correct information about Hungary. We are trying to shake up the older immigrants. We formed a dance group and a choir. Other ethnic groups have done it already. We hope that these plans will be successful and Hungary will be known as well here as it is known in Europe.

I hope this gives you an overview of my plans and obligations as well as the goals of the Sopron group. I will write about them again later.

You asked about our journey. It was long and very interesting. Some of the guys had cameras. When I can get some of their pictures, I will write a commentary to go with them. The scenery is beautiful but very different from back home. Nothing can be substituted for a walk along the Danube or for a hike around the hills in Sopron or even just going up into the Löverek, the favourite meeting place of the university students in Sopron.

Livike is asking about what kind of clothes we are wearing. They are mostly the donations of the International Red Cross. The undergarments are mostly new, the rest are used. Until we earn some money they will have to do. I have about four shaving sets, tooth brushes and tooth cream enough for two years. At every railway station where we stopped, we were given a new set. I also have a firstclass fur lined winter coat. I got it in Austria. It was remodelled from a military uniform. Unfortunately, I cannot use it here because the winters are too mild. It was really good on the east coast though, it was minus 30 degrees there sometimes.

How was our Christmas? It was a long time ago but it is in my mind as if it was yesterday. I remember everything we did. We were in Salzburg, the famous Festspiel Stadt. We got there a few days before and we enjoyed going around seeing the city and the stores. We were counting our pennies. On the 22nd of December we were invited to a special evening. We were treated to a good Hungarian meal and some good wine. Everybody's eyes were sparkling with happiness and gleaming with tears of sadness. Many of us, particularly us, the firstyear students, the 'Baleks', were away from our families at Christmas for the first time. We could not escape from our thoughts about you, from the questions about what had happened to you. Were you all right and could you celebrate Christmas?

There was a beautiful Christmas tree at the end of the room with lots of presents piled around it. Everybody was given the same gift, a shirt, a neck tie, a writing case, a medallion of St. Mary and 100 Schillings. The package was tied together with the tri-coloured Hungarian ribbon. It was a beautiful, unforgettable evening. On the way home we went through a forest of fir trees all covered with snow. From the hill we could see the city all lit up, including the castle, and the people scurrying around getting ready for their celebrations. On the 24th we celebrated on our own. There were eight of us in the room. We bought a small tree and decorated it the best we could. We set it in the centre of the table and sat around it. Eight of us sat there, each one offering a small present to

one of the other guys. It was a chocolate bar, an orange, some cookies, some figs. We sang some of the old songs and had a few good Salzburger beers remembering those who were far away from us. It was unforgettable. At midnight we went to the cathedral for midnight mass. The archbishop was there and the orchestra played one of Mozart's masses. It was a clear night with lots of fresh snow. I never felt the spirit of Christmas like that in my heart before. This is how we spent Christmas. I hope yours was enjoyable as well.

There is room left on the page, so I will describe where we live now. We are housed in a labour camp that was empty after the mill construction was completed. From the outside it looks scary and ugly. One-story buildings with black tarpaper walls sit on a treeless hill top. From the inside it is completely different. It is comfortable, with hot and cold water and central heating. Our building is the last one in the row, at the edge of the hill. Our room is facing south and we have sunshine all day long. The ocean shore is about 100 meters away, only the mill buildings are between us and the waves. We can survive the next two months here. I would not mind if I could live in a place like this for the next five years, until we finish our studies.

I had better finish now. Please, write as soon as you get this letter. The address is the same for now. I will let you know when I find out where I will go for the summer. Ask my brother to write about what happened in Budapest. He was close to it. Do you have an address for Karcsi? I wrote a number of letters in October. The soldier boy took one home with him and I mailed some from Budapest myself. Did you get them? I wrote from St. Wolfgang and one of the girls who went home took it. There was some money with it as well. I sent an aerogramme in the beginning of February. I think we should start to number our letters, both ways. This is # 1. Best wishes to everyone and I send my kisses to the family. Ocsi PS. I sent a post card from Belgium, from Herberstal, at New Years. Please ask Lea to write too. You could mail letters in plain envelopes as well. You do not need to have air mail envelopes. I just received your second letter, but I will mail this one now.

It is a long and detailed letter and does not need much explanation. It was my response to the first news I received from my family since I left Sopron.

Dzseki bácsi '56 - ban

Sopron, 1956. okt. 22. - nov. 4. Immár 65. éve őrizzük e feledhetetlen két hetet. Ez a csupán 14 nap kitörölhetetlenül bennünk maradt, sőt a génjeinkbe ivódott, akár itthon maradtunk, akár messzire sodort el az élet.

Hadd osszak meg ennyi idő után - immár félelem nélkül - egy aprócska, de ma is lényeges adalékot. - Oktatóink döntő többsége velünk érzett, de ismerve a kort, nem mert nyíltan mellénk

állni. Egyedül Dzseki bácsi (ki ne emlékeznék rá?) "szólta el" magát egyszer, mondván: FIAIM! A 48-AS MÁRCIUSI IFJAKNÁL NAGYOBBAK VAGYOTOK! E néhány szavát - noha több fültanú volt rá - senki nem továbbította 'halló fülekbe' az összeomlást követő megtorlás idején. Így Dzseki bácsi hál'Istennek 'büntetlen' maradt. (Dobay Pál, ny. erdőmérnök)

Toth Ágoston: Soproni emlékeim 1956-ról.

Most, amikor a címbe emlékeimet felidézem, 2011-et írunk. Közel két emberöltő, - ötvenöt év - telt el az óta. Ennyi idő alatt az emlékek vagy megfakulnak, vagy a kontúrok még inkább kiélesednek a fontosabb események körül. Leválnak róla a szubjektív, kevésbé lényeges, mellékes körülmények.

Az emberek emlékező képessége nagyon különböző. A dolgok megítélése nagyban függ attól is, hogy milyen távolságból látunk rá az eseményekre. Közeli voltunk-e annak, vagy csak távolról szemléltük azokat?

1956 őszén, mi éppen csak elkezdtük az Erdőmérnöki Egyetem negyedik évfolyamát, amikor hírt vettük az ország városaiban fellángoló elégedetlenségnek az akkor hatalmon lévő kormánnyal szemben. Nem jól mentek a dolgok itt minálunk. Egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy lemaradunk a környező országok mögött életszínvonal dolgában, és ez ellen tenni kell valamit, ki kell erőltetni a változást, az elmozdulást egy élhetőbb, jobb világ irányába.

A helyzet helyes megítélése, a dolgok tisztánlátása terén meglehetősen nagy volt az információs deficit nálam és a közvetlen környezetemben. Úgy gondoltuk, ez nem is a mi dolgunk. Nekünk itt van a tanulás, az előadásokon való részvétel. Az ország ügyeit intézzék azok, akikre ez tartozik. Persze a továbbiakban jobban teszem, ha a többes számról átváltok az egyes számra. Ugyanis a fentiekre én gondolkodtam így. Azt, hogy a társaim fejében milyen gondolatok és szándékok sorjáztek nem igen volt tudomásom. Mindig is kissé magányos emberként éltem az életem. Nem vonzottak a csoportos szórakozások, a céltalan diskurzusok, a nagyhangú okoskodások. A kártyázgatást, a sörözgetést és minden egyéb olyan tevékenységet, amit többedmagával végez a diák-ember, impasszoltam.

Egy alkalommal tudomásomra jutott, hogy egy alattunk lévő évfolyam hallgatója bizonyos B. A. a Dimitrov téri diákszálló alsósori nagy termében gyűlést rendez. Mondandója van a számunkra. Kamarásom P. Mihály társaságában lementem meghallgatni az előadást. A jelenlévők mögött állunk és kíváncsian hallgattuk, hogy miről szól a tájékoztatás. Rövid hallgatás után egy-

másra néztünk Miskával, egyre gondoltunk és anélkül, hogy bármit is mondtunk volna, sarkon fordultunk és elhagytuk a termet. Túl hetvenkedőnek, harsánynak találtuk azt is amit mondott, és még inkább azt, ahogyan mondta a beszédét. Nem éltünk még együtt az eseményekkel, nem izzott fel még bennünk a kíváncsiság tüze. Majd ezt követően az események felgyorsultak. A tanzéki előadások megszakadtak. A diákság érdeklődése átváltott az országos ügyek, a tüntetések irányába. Hallgattuk a rádió híradásait és találgattuk, hogy mi fog ezután következni? Az események, mind országos, mind helyi viszonylatban rohanak előre a regnáló politikai és társadalmi rendszer lebontása és egy újszerű, egy demokratikusabb, a jelenleginél ígéretesebb jövő megteremtése irányába. A soproni ifjúság tette-készen várta, hogy ebben a számára szokatlan, rendhagyó helyzetben szerepet kapjon, és részt vállaljon, nagy országos ügyek rendezésében, jobbításában.

Sopron város és a környező települések közigazgatási ügyeinek intézése, a lakosság élelmiszeri gondjainak megoldása egyre inkább az Egyetem diákvezetői vállára nehezedett. A forradalmi lendület sodrásában olyan feladatokat vállaltunk magunkra, mint pl. a munkástanácsok megalakítása. Ehhez személyes élményem is kötődik. P. Mihály évfolyamtársammal közösen a városi Szabó ktsz gyűlésén való részvételre kaptunk megbízást. Mi voltunk a dísz vendégek. Egy nagy teremben, mintegy száz ember a mi érkezésünkre várt. Feladatunk volt, hogy néhány lelkesítő szó elmondása mellett megalakítsuk a város szabósága munkástanácsát. Felemelő érzés volt részesének, szereplőjének lenni egy ilyen számunkra teljesen újszerű, magaslatos eseménynek. Az Egyetem egyik épületében a MEFESZ-bizottság folyamatosan ülésezett. Hivatali előjáró, hatalmi rangsor nem jött létre ebben a hierarchia nélküli rendszerben. Nem egy jól hangzó rang elérése volt itt a cél. Mindenki ott tolta a szekeret, ahol hozzáfért. Egy emlékezetes napon én éppen a porta-épületben teljesítettem ör-szolgálatot, amikor az egyik ügyeletes MEFESZ-es diáktárs, telefonon arra kért, hogy vigyek el egy fontos üzenetet a GYSEV. (Győr-Sopron-Ebenfurt Vasút) - Igazgatóságára. Ez az

üzenet arról szólt, hogy indítsanak szerelvényt a határra, egy nagyobb élelmiszer szállítmány fuvarozásához. Az üzenetet személyesen kellett továbbítani, mert mind az időpont, mind pedig a helyszín titkos volt. A küldetésem gyors teljesítéséhez az Egyetem előtti járda mellett sorakozó taxi-gépkocsik közül egyet igénybe vettem és néhány perc múlva már a GYSEV palota előtt szálltam ki. Fejemen erdész-kalap, s a majdnem bokáig érő esőkabátom úján, nemzetiszínű szalag láttán, a díszes bejárati ajtó két oldalán őrt álló egyenruhás vasutasok vigyázzállásban fogadták köszönésemet, és nyitottak ajtót előttem, és csuktak utánam, miközben az igazgatói irodához kísérték. Ekkora tisztelet-adásban sem előtte, sem pedig utána, még nem volt részem.

Másnap golyószóró kezelőként szolgáltam a forradalmat. A főépület legfelső emeleti termének egyik ablaka mögött, egy kopottas íróasztalon golyószóró volt felállítva. Irányzéka a főkapu, kovácsoltvas-szerkezetén állt, mozdulatlanul. Szerencsére ez az irányzék mindvégig úgy is maradt. Nem kellett működésbe hozni a bonyolult szerkezetet. Nem próbálkozott ott senki illetéktelen, ártó szándékú behatolással. Azért mi nagy izgalommal, akció-készen állva teljesítettük a ránk rótt szolgálatot.

Kópházi ütközet. Egyik napon a Honvédelmi Tanszék tisztjei, - akik nekünk oktatóink voltak - fegyvereket osztottak ki közöttünk. Vadonatúj, csupa-zsír karabélyokat. Sárga zsírpapírba csomagolva - kissé eltartva magamtól - vittem a diákszállóba, és úgy ahogy kaptam, csúsztatam be az ágyam alá. Azt, hogy mire kellenek a fegyverek, nem firtattuk különösebben. A következő napok valamelyikén megszólalt a diákszálló hangosbemondója, hogy a kapott fegyverekkel azonnal jelenjünk meg az úgynevezett új-épület előtt, és ott várjunk a sorunkra. Az új-épület elé nyitott-plató teherautók álltak be, amire feltessékelték bennünket. Én a legelső gépjárműre kapaszkodtam fel. Valaki a közelemben megkérdezte az ott serénykedő tanszéki tisztőtől, hogy hová visznek bennünket. A tiszt azt felelte: a katona nem kérdez, hanem végrehajtja a parancsot! Igenis, értettük, volt rá a válasz!

A teherautó elindult velünk és kigurultunk a városból Győr irányába. Szorosan álltunk a plató tetején és derűsen kapaszkodtunk egymásba a hirtelen vett kanyarokban. A városból kijutva, néhány km megtétele után, de még távol Kópházától, váratlanul egy kanyarból kibukkanva szovjet harcokcsik tűntek fel előttünk. A közöttünk lévő távolság 4-500 m lehetett. A gépkocsink szinte helyben blokkolt, és mi leugráltunk a platóról az útestre. Csoda, hogy nem történt ott senkinek sem valami baja a leugrás közben. Kezünkben a fegyvereinkkel nagyot huppantunk a kemény útesten. A mögöttünk lévő és szintén leálló teherautó hátuljához egy ágyú, illetve szakszerűbben megnevezve egy löveg volt utána akasztva. Ezen az autón két egyenruhás kiskatona is utazott. Ahogy az autójuk leblokkolt, nagy sietve a löveget leoldották, és az útpadkára gurították. Ebben a pillanatban - meglátva bennünket - az orosz harcokcsik is megálltak és visszahúzódtak a kanyar után, ahol mi nem láhattuk őket. A két kiskatona pedig otthagynva a löveget hanyatt-homlok szaladni kezdett Sopron felé, de nem a műúton, hanem a mellette lévő szántóföldön, egy 200 m távolságra lévő szalmakazalhoz. A kazal takarásában eltűntek, már én tovább nem láttam őket.

Néhány percnyi szünet következett ezután, amikor is az orosz harcokcsik újra feltűntek a kanyarban, és lassan haladva közeledtek felénk. Mi a teherautóról történt leugrás után az út jobb és baloldalán lévő szántóterületekre húzódtunk el. Én a menetirányszerinti jobb oldalon néhány méterre, az útra merőleges kis árokba hasaltam le, mely árok mélysége kisebb volt egy méternél, tehát kilátszottam belőle.

A két teherautó hirtelen megfordult az útesten és viharos sebességgel elporzott Sopron irányába. Magával vitte a vezetőfülkében ülő tiszteteket is. Mi ott maradtunk az út két oldalán magunkra hagyva. Az árok, amibe behasaltunk a mintegy száz méterre lévő Ikva patakocskába vezetett.

Az út másik oldalán egy enyhe domboldal kezdődött, itt-ott szülő parcellákkal szabdalva. A társaink közül többen erre a területre

húzódtak el. Az orosz harcokcsik közeledtével, az árokban tőlem jobbra elbúvó társaim, közöttük közvetlenül mellettem lévő Bakos Zoli is, fegyvereikkel együtt lehajolva elfutottak a mélyebb medrű Ikva patak irányába, ahol sikerült eltűnniük.

A harcokcsik odaérkezve ahhoz az árokhoz, ahol mi néhányan hasaltunk és még szintén néhányan az út túloldalán tartózkodtak, megálltak. Az első harcokcsi tornya -teteje-lassan felnyílt és egy orosz katona, - valami tisztféle - felállt benne és derékig láthatóvá vált. A többi harcokcsi a golyószóróinak csöveit ránk irányította. Néhány másodperc tétovázás után az orosz tiszt oroszul megkérdezte, hogy kik vagyunk, és miért vagyunk itt? Majd mindjárt utána, hogy álljunk fel, és a fegyvereinket fektessük le a földre. Legközelebb hozzájuk, Horvát Pista (Nyhó) állt és ő válaszolt félig oroszul, félig magyarul, hogy mi nem tudjuk, miért vagyunk itt, minket idehoztak. Én mintegy 10-15 m-re álltam tőlük, tehát mindent láttam és hallottam. Ekkor a tiszt azt mondta, vigyük oda fegyvereinket és támasszuk hozzá a lebillent csövű tüzérségi löveghez.

Úgy tízen, tizenötön lehetünk ekkor ott egy kupacban és tanácsatlanul álldogáltunk. Kissé kétségbeesetten, szótlanul vártunk a további fejleményekre. Én arra gondoltam, hogy foglyul ejtenek majd bennünket és elvisznek magukkal az oroszok. Ez az idegőrlő, bizonytalan és céltalan - mint egy félórás toporgás során egyre inkább fogyott a türelmem és eközben egy veszélyes gondolat született meg az agyamban. Kíséreljem meg a helyszínt elhagyni, induljak el szép nyugodtan Sopron irányába az országút szélén. Ezt a gondolatot tett követte. Először csak andalogva távolodtam a harcokocsiktól, hátra nem nézve, de a füleimet hegyezve, hogy ha azt hallom „sztojj” (állj), akkor még időben vissza tudjak fordulni. Tíz-húsz méter megtétele után sem szólt utánam senki, s ekkor jobban nekibátorodva megnyújtottam lépteimet, és letérve az útról, belépkedtem az ott kezdődő vadgesztenye fasor vonalába, és ott folytattam tovább a menekülést. Arra gondoltam a fák védelmet nyújtanak majd egy esetleges sorozatlövés ellen. Nem volt sorozatlövés. Nem törődött ott velem senki.

Menet közben tekingettem a szőlődombok, és az Ikva patak fűz bokrai felé, de nem láttam ott senki emberfiát. Tehát a társaink, jó búvóhelyet találtak az itt-ott látható kunyhók mögött és a patak medrében. Ők csupán távoli szemlélői lehetnek az országúti eseményeknek. Haladtam tovább a város felé.

Távolról láttam, hogy a közút felett átívelő vasúti híd korlátjánál mintegy 40-50 ember áll, és izgatottan figyel a távoli eseményeket. Amikor közel értem hozzájuk, lejöttek a hídról, körülvettek és halásan öleltek, s közben mondták, milyen jól tettük, hogy nem bocsátokztunk harcba az oroszokkal. Igen! Ekkor hasított belém is a gondolat, hogy mi ott puskákkal, s néhányan kézigránátokkal is fel voltunk fegyverezve, s hála Istennek nem akadt közöttünk egyetlen forrófejű diáktárs sem, aki akár egyetlen lövést is leadott volna a harcokcsik irányába, vagy bárhová.

Akkor lehet, hogy válaszul, - mi kevesek-, akik lőtávon belül, a harcokcsik közvetlen közelében voltunk „fűbe harapunk”, és most ott állna hőssé vált nevünk az út menti árok keskenyke szélében, egy obeliszkre vésvé.

Ágyútörténet. Az ominózus ágyúról évekkel később is sokat cikkeztek olyanok, akik vélhetően csak hallottak róla, de közelében sohasem voltak. Volt ütőszége az ágyúnak, vagy nem volt ütőszége? Ez vált súlypontos kérdéssé az írások legtöbbszörében. Miután én a legkritikusabb pillanatokban is méterekre álltam az eseményektől, és az ágyútól, határozottan állíthatom, hogy ennek, vagyis az ütőszögnek, semmi jelentősége nem volt. Mégpedig azért nem, mert az ágyút, a kezelni tudó két egyenruhás kiskatona egyáltalán nem akarta aktiválni. Erre idejük sem lett volna. Nagy hirtelen azért akasztották le a teherautó hátuljáról, hogy az ne akadályozza az autó gyors megfordulását és annak visszaroohanását a város felé.

A lekapcsolás utáni pillanatban, látva a kanyarból kijövő orosz harcokcsikat, a kiskatonák otthagyták az ágyút, és fejvesztve szaladtak az útmelletti, 200 méterre lévő szalmakazal mögé. És azért

oda, mert a gépkocsi már arra a rövidke időre sem volt hajlandó megállni, hogy ők felkapaszkodjanak rá. Tehát ha az ütőszeg és minden egyéb kellék helyén lett volna, akkor sem szólal meg az ágyú, mert mi ugyan ott voltunk mellette, de fogalmunk sem volt, hogy miként lehet betölteni, célozni és elsütni. De hát szándékunkban sem állt ezt elkövetni, hiszen a kézifegyvereinket sem sütöttük el, pedig ahhoz mi is értettünk volna. Hála Istennek!

És hogy mi lett végül az ágyúval? Ezt a történetet már csak hallomásból tudom.

Miután én visszavonultam az ütközet helyszínéről, néhányan még maradtak ott egy rövid ideig. Megvárták, hogy milyen következményei lesznek az én egyszemélyes 'angolos' eltávozásomnak.

Miután látták, hogy elmaradt a megtorlás, szabad az út előttem, és az ő elvonulásuk előtt is, utánam indultak. Közben ők még megláthatták, amint az egyik orosz tank nekirugaszkodik az ágyúnak, és az odatámasztott puskákkal együtt betolta, begyömösölte az árok fenekére, nem kímélve azokat. Ami törhető volt rajta össze is törtött. Így fejezte be dicstelen pályafutását az elhíresült ágyú, szaknyelven tüzérségi löveg, ütőszögestől, vagy a nélkül, a valamikori gyártójának kétes dicsőségére.

Olvastam valahol, hogy a gyávák önként leadták fegyvereiket, a bátrak pedig magukkal vitték azokat, és nem voltak hajlandók leadni az oroszoknak. Ezen nevetnem kell! Hát hogyan adhatták volna le fegyvereiket azok, akik ott sem voltak az orosz harcok közelében. Magukkal vitték puskáikat, kik az Ikva patak medrébe, kik pedig a szőlőkunyhók védelmet nyújtó takarásába. Mi, a szerintük gyávák, persze hogy leadtuk. Minket célba vettek a harcok géppuskái, és nem védtek bennünket a kunyhók, és az Ikva-patak fűzfa bokrai. Egyébként is. Minek hurcolásztuk volna magunkkal a puskáinkat? Hiszen azok, akik magukkal vitték is, valahol eldobálták, vagy a patakmedrében, vagy pedig a szőlőkék közé.

Ütközet után. Elköszönve a vasúthídi közönségtől, utamat sietősen a Csengeri utca felé vettem. Egyrészt azért arra, mert azon az úton érhettem volna el a diákszállónkat leghamarább. Másrészt azért, mert abban az utcában lakott a barátnőm és a családja, ahová útközben szándékomban állt beköszönni.

Meglepetésemre a négytagú családot teljes létszámban, a kapuban találtam, csomagokkal a kezükben. A vasútállomásra készültek elmenni. A család fő diesel mozdonyvezető lévén, ki akarta menekíteni őket Ausztriába.

Éppen kapóra jöttem, mondták örvendezve, mert velük tarthatok, a barátnőm legnagyobb öröme. Én viszont úgy éreztem, hogy ezzel a lépéssel teljes lett volna az elkötelezettség iránta, pedig én még nem voltam maradéktalanul tisztában az érzelmeimmel. Miután visszautasítottam a szívélyes meghívást, a barátnőm dacosan kijelentette, hogy akkor ő is marad idehaza velem. Némi tana-

kodás után csatlakozott hozzá az anyuka és a tíz év körüli öcsike is. Apuka egyedül indult útra, de ő sem Ausztriába, hanem csak egy közeli italtólba. (!)

Az éjszakát a családnál töltöttem. Korán reggel elköszöntem tőlük, és elindultam a diákszálló felé. Útközben alig talákoztam emberrel. A Csengeri és az Alsó-Lövérc utcában sem oroszkat, sem harcokot nem láttam semerre. Később hallottam, hogy a harcok az éjszakai órákban bejöttek a városba, de semmiféle akcióra nem került sor.

A diákszálló bejáratát zárva találtam. Hosszas csöngetésre lassan nyíltni kezdett a kapu, és egy géppisztoly csöve bújt ki a nyíláson. Nagyon megrémültem. Aztán a géppisztolyos is gyorsan eltűnt, ahogy a 'kapus' megismert a hangomról. Egy hozzám nagyon közeli diáktárs engedett be és tőle tudtam meg, hogy az éjszaka folyamán a diákszálló lakói elhagyták az országot, kimenekültek Ausztriába. Ő elvből nem tartott velük, mert nem értett egyet a döntésükkel. Megjegyzem, ez a diáktárs nagyon kemény akaratú, és senki által befolyásolni nem tudó ember volt. Ő volt négy éven át a kamarásom. A barátnője, –aki szintén évfolyamtársunk volt - a többiekkel tartott, ami nagyon dühítette a szobatársamat. Tudomásom szerint másnap utána vonatozott és visszahozta. (Évekkel később össze is házasodtak.)

Néhány napig csupán négyen, öten lézengtünk a diákszállóban. Élelmünk nem volt. Valamennyien nagyon éhesek voltunk. Száraz kenyérdarabokat kerestünk a konyhán és a fiókok mélyén. Amit találtunk, fejes-vonalzóval apró morzsává összetörtük, sóval meghintettük és bicska hegyével szép lassan 'bekanalaztuk'. Utána ittunk rá sok-sok vizet a csapról.

Következtetések. A diákszálló szobái napokon keresztül kongtak az ürességtől. Hiányoztak a diáktársak, hiányzott az évek hosszú során megszokott napi program. Temetési hangulat uralta el a Dimitrov téri diákszállót. Közben néhányan visszazállingóztak az ausztriai gyűjtőtáborból, és híreket hoztak. Még nem volt ismeretes a végleges program. A hogyan tovább?

Eddig szól a publikálható történet. Aki ezt az írást elolvassa, bizonyára ismert tartalmú mondatokkal találkozik. Olvastam ugyan mások által megírt, ettől némileg eltérő részleteket, de a szerzők bizonyára távolabb álltak az események színpadától, vagy tőlem eltérő szögből láttak rá a történetekre. Én, néhány társammal a színpadon állva, részese voltam az itt leírt minden jelenetnek, és nem a karzatról, és nem a nézőtérrel szemléltem a drámai előadást.

(*Kedves László*). Amennyiben úgy ítéled meg, hogy az írásom felkeltheti az olvasótábor érdeklődését, add hozzá a Kapocs oldalain, bár úgy érzem ez a téma többszörösen 'lerágott csont', és az elmúlt évtizedek során vastag por lepte be a bármennyire is fontos, emberi sorsokat érintő, történelmi jelentőségű eseményt.

(*Balassagyarmat, 2021.03.08*).

Búslakodó (?) harmadéveseink - Bódig I, Csizmadia F és Jákóy E, valamikor 1957-ben, Vancouverben

KEZDETEK AZ ÚJVILÁGBAN

Veszely Ferenc: **Élet az emigrációban: személyes történetem** (befejezés)

(Kortársunk és sorstársunk Veszely Ferenc nem Sopron Alumnus, de odafigyelése 'házi költőink' munkásságára és azon értékek széleskörű szorgalmazása közösségünk tagjává tette. Korai kanadai éveinek szabad verses leírása viszhangozza többségünk 'élményeit' is. A Szerk.)

A tanító évek

1969-től 1996-ig tanítottam Kamloopsban megszakítás nélkül.

Ez huszonhét évet tett ki.

Itt van huszonhét dolog amit tanítás közben én tanultam meg:

1. Maradj nyugodt. Viselkedésed ragályos. A tanulók figyelnek és utánoznak.
2. Nézz mindent megfelelő perspektívában. Ha fontos, cselekedj. Ha nem, ne izgulj.
3. Hallgass másokra és amikor beszélsz téged is meghallgatnak.
4. Szeress minden tanítványodat. Különben nem tudsz bánni velük.
5. Fogadj el minden segítséget, hogy segíthess egy gyereken. Nem lehet egyedül tanítani.
6. Ne takard hibáidat. Mindenki hibázik valamikor. Csak ne ismételd meg őket.
7. Tekints szörványos rossz viselkedést mint egy jó alkalomnak arra, hogy tanítványaid tanulhassanak és javulhassanak.
8. Tekints egy sorozatos rossz viselkedést komoly segélykiáltásnak.
9. Kezelj minden gyermeket mintha egy személyiség lenne. Mert tényleg az.
10. Tisztelj mást mint önmagad, hogy tiszteletben részesülj.
11. Jutalmazd előbb, büntess azután. Tedd az előbbi gyakran, az utóbbit ritkán.
12. Légy természetes. Akkor tanítványaid is úgy fognak viselkedni hozzád.
13. Kérj segítséget, ha kell. Könnyebb mint gondold, mert sohasem vagy egyedül.
14. Szeresd magad és szeretni fognak. Ha a gyerekek nem szeretnek, senki se fog szeretni.
15. Bocsáss meg, de ne felejts. Ez a következetesség alapja.
16. Old meg a problémákat és old fel a feszültséget, amilyen gyorsan csak tudod. Ahoz hogy tanaitani tudjál, tiszta levegő kell.
17. Maradj optimista. Egye meg a fene a gondot.
18. Ajánld segítséged. Mindig tudsz segíteni. A szükség rá már meg is van valahol.
19. Nem kell mindennel foglalkoznod. Ha szeretnéd se tudnád.
20. Ha ordítanod kell, ordíts. De ne hordozz haragot.
21. Ne háborgasd a csónakot. Te is benne ülsz. De kiálts segítségért!
22. Minden jó szülő apa vagy anya, de nem minden apa vagy anya jó szülő.
23. Te is ember vagy. Pihenj néha. Ha nincsen szórakozásod, keress magadnak egyet.
24. Az élet gyorsan eltelik. A tanítás is.
25. Hajtsd meg a fejed, ne a mércéid. Példakép vagy. Viselkedned is úgy kell.
26. A tanítványaid megpróbálnak felérni elvárásaidhoz. Próbálj te is felérni az övékhez.
27. Vonulj nyugdíjba idejében. A tanítás egy életmunka, de az élet több mint munka.

Ez nem minden amit a tanításból tanulni lehet, de felér egy huszonhétéves kezdettel.

Ne nézz vissza, de ne felejts!

Én jobbára a hetedik osztályosokat tanítottam British Columbiában, ahol ez a középiskolás évszak az elemi iskolákban van szállásol-

va,

aminek eredeti miérte egy,

a háború utáni hirtelen gyermekszaporulattal összefüggő

politikai elhatározásban rejlett,

de azóta is megragadt.

Igy tanítványaim mindig elmentek az iskolából más iskolákba minden év végén. "

Ők mindig azt ígérték hogy visszajönnek meglátogatni.

Erre én mindig azt válaszoltam hogy

"Ne nézz vissza, de ne felejts! Elég ha megismersz ha meglátsz."

Nemrégiben a járdán mentem el egy parkolóhely bejárata előtt.

Egy Jeep vágott elém,

éppen csak hogy elkerülve engem,

hogy a legközelebbi parkolóhelyre álljon. Egy negyven év körüli férfi szállt ki belőle.

Nagy sietségben lehetett.

Már indultam tovább amikor utánam kiabált:

Veszely úr!

Mint kiderült a tanítványom volt,

huszonhét évvel ezelőtt.

Tényleg nagyon sietett, de megismert amikor meglátott.

Amikor hatni tudsz tanítványaid egyéniségére ők nem felejtenek el.

Amikor tanítod őket, tudsz hatni rájuk.

A tanítás megtisztelő feladat és

belőlem megtisztelt bevándorlót csinált.

A bevándorló szerepe

Minden társadalomnak állandóan önvizsgálónak kell lennie,

különben nem bírja majd el a külső vizsgálatot.

Az új bevándorló szerepe messze túlmegegy azon

hogy betöltse a nemkívánatos munkák elvégzésének az igényét.

Mi vagyunk az ország lakmusz tesztelői.

Ha nekünk pirulnunk kell, baj van az országgal.

A bevándorlók mindig egy kincsesháznai ajándékot hoznak be magukkal

amikor megérkeznek: önmagukat.

Erőt, energiát, bátorságot és találékonyságot,

létfenntartási tudást hoznak mindig magukkal,

és a hovatartozás vágját, akaratát.

Időtálló, értékes értékeléseket, helytálló hagyományokat hoznak, hogy keresztbe termékenyítsék és életerősebbé tegyék a miénket.

Friss nézeteket, új perspektívákat hoznak,

és egy lehetőséget, hogy megvizsgáljuk magunkat.

Szorgalmat és ipart hoznak,

mert előre akarnak jutni nagyon.

Reményt hoznak egy jobb életért,

és reményt adnak egy jobb életre.

Összeköttetéseket hoznak a világ többi részéről,

s a világgal hoznak összeköttetésbe minket.

Az Információ korában ők az információk kincsestárát hozzák magukkal.

Kanada a bevándorlók országa és ezért olyan életképes.

Mi csak addig fogunk ilyen dinamikus, fejlődő ország lenni,

amíg sikeresen integrálni tudjuk a bevándorlókat és az eszméket amelyeket ők hoznak magukkal.

És ezt meg kell tennünk, mert nélkülük elmeszesednénk,

és meredten vesznék a jövő folyékony tengerébe.

Kalamitások

Katasztrófákat mindig nehéz átélnünk,
bár mind jellem mind hozzáállás segít.
Fiatalkoromban és életem derekán is
mindig úgy tekintettem a kalamitásokra mint alkalmakra arra
ogy bizonyítani tudjak,
s hogy általuk erősebbé tegyem magam.
Később, a katasztrófákat nehezebb volt elviselni.
Kisgyerekként átéltem a Második Világháború katasztrófáit
és szüleim válását,
a gyerekek szokásos rugalmasságával.
Húszévesen harcoltam az 1956-os forradalomban
a fiatal intelligencia határtalan hazaszeretetével
és félelmet nem ismerő kockázatvállalásával.
Katasztrófálisnak éreztem akkor azt
hogy el kellett hagynom a hazámat,
mert nem akartam menni.
Következésképpen fiatal férfikorom legnagyobb részét azzal töltöttem
hogy újraformáljam magam mint kanadai.

Amikor visszavonultam a tanításból azt hittem a hajóm révbe jutott,
de lyukas volt az alja.
Két héttel nyugdíjba vonulásom után
congestált szívbajt állapítottak meg az orvosaim.
Egy évig vártam az operációra úgy
hogy minden este azzal feküdtem le
hogy nem tudtam felébredni-e reggel.
De életem legnagyobb kalamitása
még mindig váratott magára.

Ez a katasztrófa nem fog elmúlni
halálommal sem.
1997 június 30.-án 27 éves egyetlen gyermekünket
elgázolta egy részeg vezető, aki továbbhajtott,
otthagya őt az árokban.

Bizonyosan ott is halt volna,
(s ő maga is azt hitte később
hogy jobb ha meghalt volna mert munkaképtelenné vált),
de cserkész barátja megmentette őt.

A kórházi orvosok nem voltak optimisták.
Két óra hosszat tologatták komatózus testét
röntgenről röntgenre,
hamaros halálát várva.
De életben maradt.
Az ismerősök és a barátok szeretetének megnyilvánulásai
határtalanok voltak,
és két hétig tartottak.
A cserkész kitartott mellette
két hónapig.
Nem tudtuk hibáztatni.
Az a lány, aki két hetes komatózusából ébredt,
fejsérülten, bénán, és megcsontosodott izmokkal
nem az az életrevaló lány volt akit ő ismert.
És Laurel se ismerte meg őt,
sőt napról napra, óráról órára elfelejtette
megint és megint hogy kicsoda.
A helyzet egyszerűen túl fájdalmas volt mindkettőjüknek.

Évek múltán a lányunk még most is az ujjáépülés útját járja,
többféleféleképpen is.
Évek kellene még ahhoz hogy kiderítse

mire képes, és lépésről lépésre kell visszanyernie önbizalmát is.
Sajnos az önbizalom sikerek emlékeiből tevődik össze
és tartós memóriákból áll. Ez nem lesz könnyű feladat egy
könnyen feledőnek.
De mi Laurelnak kereszteltük őt, ami nemcsak a béke szimbóluma,
de a győzelemé is.
És az idő az ő oldalán áll mert fiatal.
És biztató hogy eddig is elért már olyan eredményeket
amelyekre orvosai és a szakértők képtelenek tartották.

Az ember át tud élni minden nagy kalamitást, ezt én már tudom.
A végén csak valami apró dolog lesz az,
ami meg fog ölni.

Anyám karjaiban

Sokfajta elutasításban volt részem mint bevándorló,
de sok bátorításban is.
Nem tudtam volna beilleszkedni Kanada életébe
elfogadás nélkül,
és végülis elfogadtak mert elfogadhatóvá tettem magamat.
Angol barátaim befogadtak barátjuknak mert tényleg a barátjuk
voltam.
A szülők elfogadtak gyermekeik tanítójának,
mert jó pedagógus voltam.
Kollégáim elfogadtak kollégának
mert segítőkész kollégájuk voltam.
S most már én is kanadai is vagyok,
egyszerűen azért mert azzá lettem.
De megőriztem magyarságomat is.

Élete javarészt az új bevándorló úgy tölti
hogy egyedül érzi magát.
Ő már nem a régi és még nem az új.
Kevesen tudják vele megosztani tapasztalatait,
és még kevesebben értik meg a helyzetét - gondolja ő.
Ez nem így van.
Mi mindannyian tapasztaltunk elutasítást.
Mindannyióntól megkérdezték már többször, hogy hová valók
vagyunk.
Mindannyian találkoztunk már
a "nagyon sajnálom" -mal.
De mint újonnan jött egy idegen helyre, te érzékenyebb vagy.
S minden jobban tud fájni annak
aki egyedül érzi magát.
És az is fáj amikor anyád azt mondja
hogy idegen kiejtéssel beszéled az anyanyelvedet.
Ez is egy finom elutasítás.
És fáj amikor - negyven év után - visszatérsz az óhazádba
és nem ismered rá.
De ilyen az élet.
Változnak az idők, változik a föld, változik az élet.
És te magad is megváltoztál.

Én magammal és a világgal megnyugodott,
jól beilleszkedtem, sikeres új kanadai vagyok.
De megfizettem az árát.
Mesélve tapasztalataimat már öreg anyám karjaiban én,
186 centiméter magas, 110 kilós nagy darab ember,
úgy sírtam mint egy kisgyerek.

Az élet gyorsan telik és útközben
egy kis szerencse sokat segít,
de végül is

az vagy akinek lenni akarsz, akárhol is élsz.

Grátzer Miklós: Két temetés és egy baleset

1962 december. Ismét fel északra. Egy jó éve már teljesen nomád élet, rendhagyó munkaviszonyok. Lakásom nincs. Ami földi javaimnak nevezhető az egy kis ládában, egy megőrzőben várja velem a találkozást. Minden útmenti motel édes otthonom, minden kényszer-étkezőnek más a neve, de egyforma az alig ehető étele. Ahol a provinciában fakitermelés van ott előbb-utóbb megjelenünk pár napra, néha pár hétre. Hol Prince George vidékén didergünk, hol Kamloops körül szívjuk kánikulában az erdei utak porát. Nakusp, Vanderhoof, Revelstoke, Quesnel, Burns Lake, Smithers vagy Williams Lake egy dobókockás társasjáték állomása. Egy térképen másképp légy a mienkével összehasonlítva katonai precízió. A hosszú 'meg kellene csinálni' listámhoz mindig jönnek új megkeresések.

Hogyan indult ez el, mi a háttér? British Columbia erdészeti története viharos, rendszertelen és ellenmondásokra felépített. A két legfontosabb játékosnak céljai homlok egyenesen ellenkezők. Az erdőtulajdonos állam a lehető legtöbbet akar kérni, a kitermelő a lehető legkevesebbet akar fizetni a fáért. Amikor már nagyon sok a probléma, amikor már nagyon fontos a játékszabályok módosítása, akkor jön egy Royal Commission (RC). Több benne a jogász, mint erdészeti szakértők, de a királyi név azonnali tekintély. A legfontosabb javaslatok törvényszintre emelkednek, a többi jó vagy kozmetikai javaslat kap valami indulást. Az egyik ilyen javaslat az volt, hogy mivel a legtöbb vita a magánszektor és az állam között a termelési költségek körül volt, azért meg kell szervezni az adatgyűjtő, kutató, nyomozó csoportot, kiemelt hatáskörrel, de semleges diszpozícióval. A semlegességet valójában az jelentené, hogy a munkájának eredményét megosztja a magánszektorral és az erdészeti szolgálattal és azon kívül a RC-val is. Ez persze nem csak a semlegességet biztosítaná, hanem azt is, hogy az RC néhány megmaradó tagja hosszú évekig tanácsadói fizetést kap.

A csoport beindult egy frissen érkezett angol főnökkel, aki, mint gyarmati tiszt erdészeti főfelügyelő volt Afrikában. Nem volt szerencsés a választás, a munka dőcögve is alig indult be, és három hónap múlva lemondott. A pletyka szerint előző élete elkényeztetett. Itt nem volt bennszülött sofőr, néha-néha kimenni a terepre, nem találta meg a hatásos hangnemet se beosztottjaival, se a kinti kanadai erdészekkel. A következő főnök egy nagy gyakorlatú, respektált erdész volt. Segítségnek kapott egy fiatal mérnököt is a négy technikus mellé, mert ezen a téren nem volt háttér. Remek munkát végzett, minden jól futott, de idős kora és az állandó utazás aláásta egészségét és családi életének se kedvezett az állandó különélés. Akkor kapartak ki engem a Surveys Division-tól. Jóval nagyobb fizetés, egyszerre két rangfok ugrás. Engem is meglepett és tudom, hogy többnek fáj a begye a döntés miatt. Én csak azzal ütöttem el a dolgot: 'családi összeköttetés'. Hadd fúrja az oldalukat a kíváncsiság, hogy melyik nagyapám sétált skót szoknyában West Paddingtoni birtokán. Persze én Ádám és Éva családi őseimre hivatkoztam. Később tudtam meg a részleges okot. Két évvel azelőtt rám bíztak egy senkinek nem tetsző nehéz munkát a Vancouver Sziget 'kinti' oldalán és az egyik legnagyobb erdészeti hajót. Hat hónap után kész lett a munka, visszahoztam a hajót is egy darabban és ez most a vállvezetések gyakorlati elismerése. Elvileg kaptam egy irodát a Parlament épületben, de csak pár napig használtam. Furcsa hely volt, csaknem 4 méteres plafon magassággal, mert az épület első szintjén volt, és kívülről meg legyen az épület stílusa, a nagyobb termekkel egy magasság kellett. Úgy éreztem benne magam, mint egy verembe esett állat, vagy mint egy patkány a liftaknában. Állandóan csak titkárunk volt ott, egy mozgásfogatókos könyvelőnő. Az ő tolszékéről volt a belső irányítás. Atpozofa igazi angolra jelentéseimet, intézte számláink tömegét és az oda-vissza futó rádió kapcsolatot az épületben lévő Forest Service központtal.

Prince George-ban találkoztam csoportommal. Mind a négy tech-

nikus tapasztalt, veterán munkaerő volt. 'Rich' volt a 'gép' szakértő. Katonáságnál repülőgép szerelő, hangjáról felismerte a rönkszállító teherautókat. Gyűjtötte a pénzt, hogy önálló műhelyt nyisson. 'Jake' ház és családalapításra gyűjtött. Volt mögötte két év főiskola és még a középiskolából ismerte a másik kettőt ('Joe' és 'Cliff'). A Forest Service-től volt egy 55 láb (!) hosszú modern lakókocsijuk, hozzá egy egy-tonnás vontató. Egész évre kaptak étkezési járulékot. Ha maguk főztek, akkor nagy részét meg tudták spórolni. Volt három terepjáró autónk, hogy szétszakítva is tudjunk dolgozni. Nekem járt egész évre étkezési és szállás járadék, amiből megéltem és még egy részét meg is takarítottam. Csak nem mindennap dolgoztunk. Mit kezdünk szabadnappal 'Horse-fly'-ban vagy Blue Riverben? Stopper órával mérjük teherautók minden percét, hólánc felrakásától rakodási várakozásig. Mérjük bulldozerek teljesítményét különböző terepviszonyokban és összehasonlítjuk szakszervezeti órabéres munkások teljesítményét szabad vállalkozókkal. Összehasonlítjuk dízel és benzinmotorok rövid és hosszú lejárátú előnyeit és hátrányait. Mérjük a tehersúly és üzemanyag fogyasztás viszonyát, utépítési költség és szállítási időmegtakarítás kapcsolatát, gépparkok felújítási és amortizációs költségeit. Ingázom erdészeti állomások, vállalati irodák, bankok és fűrészüzemek között. Kőbözök fatömeget erdei rakodókon, nagy fűrészüzemekben. Van 'csekk-scaler papír'-om, ami annyit jelent, hogy jól-rosszul felmértem sok rönköt, senki sem fellebbezett, nem estem vízbe, mikor szabad-úszó rönkön egyensúlyoztam és bíró előtt felesküdtam a királynőre, hogy munkámban pártatlan leszek. Így elment egy hosszú év, az örökös változás is monoton lett, anyagilag várakozáson felül voltunk a kompenzációban, de az életviszonyok sokat kiszedtek belőlünk. Saját életünk nem volt. Könyvet nem olvastam, néha csak a helyi újságot, TV nem volt még este a motel szobában se, levelet nem nagyon írtam, esténként a papír munkát végeztem és munkán kívül senkivel nem tudtam szót váltani. De teljesen független voltam, anyagilag megalapoztam jövőmet, legalább tíz évnyi tapasztalatot szereztem, és állami szolgálatban a felfelé mozgó lépcsőn álltam. Az, hogy később mégis teljesen más szakmai irányba indultam el az más téma, de ebben is befolyásolt az itt szerzett szakmai és élettapasztalat. Ennek a bevezetőben említett északi útnak más jellege volt. A kimondott cél a kisméretű vállalatok kitermelési viszonyait tanulmányozni a Smithers – Prince Rupert sávban, különös tekintettel arra, hogy a munka zöme a kemény téli szezonban történt, és a kitermelt anyagot ott helyben primitív, mozgatható, ún. 'bush-mill'-ek azonnal feldolgozták. A termék, ami valójában szögletes rönk volt, a CNR kis vasúti rakodóktól ment a Prince Ruperti kikötőbe, onnan meg Japánba. A burkolt cél az volt, hogy közelről megnézni azt az ellenmondást, hogy az export mennyiség megduplázódott, de a kitermelés mennyiség ugyanaz maradt már tíz éve.

December közepén megérkezünk Hazeltonba. A lakókocsit leparoltuk az erdészeti állomás elé, onnan jött a villany. Havat lapátoltunk fel az ablakig szigetelésnek, így is nehéz volt normális hőmérsékletet tartani benne. En a mellette lévő kis hotelben rendezkedtem be. A munka elég lassan indult. A napok nagyon rövidek voltak. Sötétben kellett kimenni ismeretlen erdei utakon, és sötétben visszajönni, ha ki akartuk használni az 5-6 óra fényt, ha annak lehet nevezni a szürke félhomályt. Mi is megváltoztunk: le lassult az anyagcsere, az agyunk egyfajta depresszióvak kacérkodott. Karácsony napján nem dolgoztunk. A hotel étterme zárva volt, ha egyáltalán étteremnek nevezünk egy szobát három asztallal. Ezért inkább reggel 10 óra felé mind beültünk a kis kínai étkezdébe reggelizni. Mi voltunk az egyetlen vendég. Ettünk valami megnevezhetetlen keveréket és megittunk egy gallon teát, amíg vontatottan beszélgettünk 4-5 órát. Megunva az 'ünneplést' hazaindultunk délután, egyáltalán nem karácsonyi hangulatban. Hotel szobámban egy darabig a Grundig rövid hullámú táskarádióm hallgattam, amin főleg csak ázsiai adók jöttek be. A naplómba csak egyetlen bejegyzést írtam: 'Ma van a huszonnyolcadik születésnapom'. Vissza munkába. Pár nap múlva, talán éppen új-év napján reggel beállít hozzánk a csendőr. Ez a jóvágású québeci legény volt az egyszemélyes karhatalom a főút 120 km-es szakaszán. Az indiánok horseman-nak hívták. Jó-jó, a cég neve RCMP, de a környéken nincs ló, és élőben nem is látott senki, legfeljebb néha-néha moziban, amikor a himnuszt játszik a film előtt, és királynőnk belovagolt. Segítségért jött. Egyik közeli, de elzárt helyen, egy kis favágó/fűrész tanyán tegnap megsérült egy munkás. Egyik társa kigyalogolt 7-8 km-ért, valaki felvette a folyómenti gyakrabban használt úton, és behozta Hazeltonba. Este a csendőr nem tudott segíteni, helikoptert nem is akart hívni az ár miatt. Reggel elhatározta, hogy ő személyesen kimegy a betegért. De nem bízott autójában, azért inkább hozzánk jött be segítségért. Beültem a legnagyobb vontató kocsinkba, mert mély hóban az volt a legjobb. Jake és Joe jöttek velem, a csendőr követett bennünket. Ő ott maradt az elágazásnál, mi indultunk felfelé. Az első két km erdőben volt, mély hóban, de simán ment. Ott kezdett kapaszkodni az út, egy nyitott hegyoldalon. Jeges szakaszokon nehéz volt átmenni, de bízom a speciális autógumikban (ezekbe tört dióhéj volt beolvasztva, és gépi drótkéffel fel volt tépve a felszín). Egy éles, nyitott helyen balkanyarban a szél elhordta a havat, a déli nap által megolvasztott hóból tükörsima jég lett. A kocsit lelassult, aztán üresen pörgött a motor és lassan, félelmetesen kezdünk csúszni visszafelé. Kormányozni nem lehetett, hogy a bevágásnak nyomjam a kocsit. Az útfelület kifelé lejtett – a szakadék felé. 'Baila ordított Jake. Mindhárman, tökéletes szinkronban, fejesugrással engedelmeskedtünk életösztonúknak. Óriási szerencsénk volt, hogy mindhárman ajtó mellett ültünk, és még nagyobb szerencse, hogy a kocsiban nem volt biztonsági öv, mert lecsatolására másodpernyi idő se lett volna, és az akkori öv nem védett volna, hogy ne rongybabaként rázódtunk volna szét a kocsiba. Dermedten néztünk a kocsit után, ahogy egyre gyorsuló sebességgel bukfacezett lefelé. A második fordulónál egy tuskón felszakadt az az oldala, ahová az extra benzintank volt beépítve, és utána minden fordulónál fröcsögött a benzin. Meg kellett várnom amíg lelassul az adrenalin pumpa, az egybefolyó szívdobogás és a reszketés is megáll a lábamban. Lecsúsztam-másztam a kocsit okmányokért és a fényképező gépemért. Ott lent lefényképeztem szerencsétlen járművünket utolsó pihenőhelyén. Nagy keservesen vissza vergődtem fel az útra és lefényképeztem két munka társamat, ahogy ők is búcsúznak lent, a völgy alján pihenő kocsinktól, és emlékül rögzítik az eseményt. Lábuk mögött jól kivehető a vastag fekete jégréteg. Mindhárman éreztük, hogy fent valaki szeret bennünket, és nem egy névtelen erdei út tövében lett pont téve életünkre. Visszagyalogoltunk az elágazáshoz és a csendőr visszavitt bennünket Hazeltonba. Küldtem egy rövid rádió jelentést Victoriába. A csendőr rendelt helikoptert, és ő írt egy hivatalos baleset jelentést. Este a sörözőben kijött rajtam az utóhatás. Úgy éreztem, hogy a székem csúszik hátra, görcsösen kapaszkodtam az asztalba és bukfacezett a bár-

pult.

Másnap szuper óvatosan hajtottam ki egy kitermeléshez és az első jeges kaptatónál félórát piszmogtam a hóláncok felrakásával. Két nap múlva rádióüzenet jött Victoriából, aminek a tónusán nagyon elcsodálkoztam. Az utóbbi hét év meggyőzött, hogy mindenben csak a pénz számít és mi nem emberek, csak fogaskerekek vagyunk az államgépezetben. Gondolom a hivatalos jelentésben a csendőr kihangsúlyozta, hogy az ő felkérése volt ez a 'mercy mission', mert váratlan volt olvasni, hogy egy jármű pótolható, örülnek, hogy mi megvagyunk. Felhatalmaztak, hogy Smithersben vagy Rupertben vegyek vagy rendeljek egy hasonló kapacitású és felszerelésű autót a lakókocsi vontatásához. Ráadásul még újévi jókívánságot is adtak hozzá. Mi történt Victoriában? Túl sok karácsonyi puncsot ittak? Vagy örültek, hogy két év után nem kell ismét már a negyedik embert keresni erre a munkára? A csendőr is üzent: A helikopter mentés sikeres volt. A kórházi orvos szerint az operáció jól ment, lehet, hogy nem veszíti el a lábát. Szerencséje volt a favágónak, hogy nem kemény talajon volt, hanem havon, amikor rácsúszott a rönk. Jól esett hallani a hírt. Nagyon nehéz, keserves munkával keresik meg itt a civilizáció peremén a minimum megélhetést a helyiek. Pár csendes nap. Nagyon hideg lett. Minden autónkon egész éjjel villanymelegítőn a motor olaj. Egyik reggel, amikor beültem a kocsimba a merevre fagyott vinyl ülésborító teljes hosszában elrepedt. A falu végén leégett egy kis ház, amin nem csodálkoztam. Majdnem minden öreg faház deszka padlóján ósvi vaskályhák, összetakolt kályhacsövek átdugva a tetőzsindelyen. Ketten meghaltak. Állítólag jön majd pap temetni, amit erősen kétlek, mert karácsonykor se volt. Régebben öt településnek itt volt a papja és három apáca tanított az elemi iskolában. Most iskola sincs, legfeljebb egy primitív távoktatás postán küldött füzetanyaggal. Régeb-

ben lapátkerekés gőzhajók jöttek fel a Skeena folyón és akkor jöttek az első fehér telepesek, amikor a CNR vasút épült. Aztán minden ment lefelé. Jött egy pökhendi provinciális adminisztrátor (indián agent), és nála is tahóbb rendőrnek titulált segítje. Az agent nyakába akasztotta egy-szál örmesteri kitüntetését és elvárta, hogy katonás rendben, szalutálva vegyék át tőle a jótékonyági segélyt és a rendőr, ha kellett tűzifát vágni, elkapta az első indiánt és az agent 10 óra közmunkára ítélte. Mindkettőt kidobták. A mostani csendőrt, köztisztelőben álló, segítőkész emberként tisztelik. A kis fehérre festett deszka kápolna árván áll egy csupasz dombtetőn. Két mise egy évben már esemény. Viszont a mellette lévő temető egy antropológiai aranybánya. A néhány kereszt, fejfa és egyszerű fatáblák között tucatjával az eredeti, művészi indián faragások. Nem csoda: ez a környék a Tsimshian kultúra fellegvára, totem oszlopok legszebb darabjai szinte mindenhol. Ide jött először Emily Carr festeni Kitwangába és Kitvancolba. Lépten nyomon faragványok, elhanyagolva, kopottan, törötten, de így is sejtetik eredeti szépségüket.

A mise január végére lett tervezve, de közben a halottakat el kellett temetni. Nem volt könnyű a kökemény fagyott földben. Állítólag egy dinamit csutka is jött az útkarbantartóktól. A kitűzött reggel szabadnapot adtam és a csendőrral kimentünk a kápolnához. Elég jól összebarátkoztunk már. Talán azért tartottam szimpatikusnak, mert angol kiejtése az enyémnél is rozsozabb volt. Hozta a lakatkulcsot valaki és levettük az ajtóról a vaspántot. Bent a kápolnában is dermesztő hideg volt. Begyújtottunk a vaskályhába és nagyon soká tartott amíg a bűdös füst után kezdett jönni egy kis meleg. Padok nincsenek csak egy pár lóca, az oltár egyszerű asztal, felette kereszt. A következő órákban lassan szállingóznak be és délre már zsúfolt ház, huszonöt-harminc személy. Mindenki türelmesen, csendben vár, alig van valami halk beszélgetés. Megérkezik a pap. Idős ember, nagyon meglátszik rajta évtizedek nehézségei északi missziós munkában. Rövid felkészülés után kezdődött a mise. Jelentkeztünk a csendőrral ministrálni. Először minden furcsa és idegen volt, de lassan jól eső érzés fogott el. Nyugodt békét éreztem, mintha teljesen otthon lennék. Rövid prédikáció angolul, és utána a folytatás helyi nyelven. Hirtelen megelevenedtek a sztoikus arcok, átalakult a levegő. Mise után kint folytatódott a temetőszertartás, de többen már elmentek. A mi maradék kis csoportunk szinte összebújva állt, háttal a fagyos szélnek. Temetés eleve szomorú érzés, de most csak a siralmas szó a megfelelő. A sírhely egy párnapos piszkos hóval takart földkupac. Még egy leszúrt bot, színes szalag vagy egy kő se mutatja, hogy jó helyen állunk. Szinte földre lapul, nem kell, hogy nagyobb térfogatú koporsókat fedjen. Elég, ha a pokrócra csavart elhunytakat takarja. Ha a baleset másképpen végződik, most nekünk is itt lenne egy földkupac. Pokróc helyett a Forest Service un. 'mummy-bag' hálósákunkban lennének, amit mintha eleve erre a célra terveztek volna. Nevünket se ismerik. A szertartásnak vége, a

lélekölő közönyét. Évekkel később olvastam a nagy francia író Camus regényét (angol fordításban 'The stranger' címen) a tökéletes érzelmi közömbösség megrázó leírását. Mindig ez a temetés,

pap megy Moricetown-ba misézni. Ez már a Carrier indián falu, nem valószínű, hogy beszél az ottani Dene nyelvet. Pár percig még maradunk. Várok valamit, de semmi. Gondolom valaki szól valamit – semmi. Hátha valaki letesz egy fenyőágot. Hátha elmenőben megérintik a sírdombot, vagy fejet hajtának – semmi. Indulok én is, tele gondolattal. Amit itt láttam az nem egy kettős temetés, itt egy közösség lelke lett eltemetve. Itt már nem fog senki síremléket faragni. Jön majd a nyár és itt egy névtábla se lesz. A valóság a két kultúra közti senki-föld. A Provincia büntető törvénnyel tiltja a 'pot-lach'-ot, a közösség legerősebb közösségi eseményét. Elveszi, irtja a régit és kizárja az újból, legfeljebb vonakodva ad belőle. Legalább egy teljes nemzedéknek kell átélni a sehová tartozás

és ennek a közösségnek lesüllyedése jut az eszembe olvasás közben Lent elhajtók lakókocsink mellett. Még csak délután van, de ablakokban lámpafény. Gondolom embereim egész nap pihentek, nem volt semmi ok feladni az ottani meleget semmiért. Nem álltam meg, egyedül akartam lenni gondolataimmal. Holnap úgy is elég messzire megyünk dolgozni, ha kell beszélhetünk.

Előre ugrunk időben, közel negyven évet Vancouver elővárosában, Aldergrove-ban ülünk Váradí Béla évfolyamtársunk gyászmiséjén, szegény csak 71 éves volt, de sajnos már kezdenek jönni az égi behívók. Elég sokan vannak, gondolom sokan ismerhették, mert ide költözött nyugdíjba. A temető messze van a modern templomtól, közel fél órát hajt kocsikaravánunk. Minden új, rendezett, tipikus suburbia. A temető is mint egy park, árnyas fák fürdenek a meleg napfényben. Egyszerű, de bensőséges szertartás végén nyolcan évfolyamtársak körül álljuk a szokatlanul mély sírgödört. Eلسzorul a tor-

kom, ahogy a koporsó lassan indul le a mélybe. A másodpercek is kínosan hosszúak. Hát ez az, amikor valaki idegen földben alusza örök álmát? Nem Vácon, ahol született, nem Sopronban, ahol diák volt. A temetői szomszédok se magyarok. Az elmúlás mély fájdalom, a pihenőhely legyen balzsam? Váratlanul felcsendül:

„Ímhol a föld alá megyünk”. Fogjuk egymás kezét és önfeledten énekeljük az összes versszakot. Béci, nem nyugszol idegen földben, sírod ki van bélelve baráti búcsú énekkel. Lehet, hogy itt is volt sivár, kulturális senki-föld, mint Hazeltonban, de szárba szökkenett egy szál virág.

Azóta már sokat temettünk, még baleset is akadt. Minden temetés elmúlás, minden temetés örökérvényű valóság. Helyzeti körülmények ezt sohasem tudják megváltoztatni, de úgy gondolom fakasztanak, új emlékeket rögzítenek. És milyen az az élet, amelyikben ritka a gondolat és kevés az emlék?

(Bellingham, WA, Dec 31, 2020)

EURÓPÁBAN MARADTAK

Jacsmán János: **Aktiv éveim Svájcban, 1961-1998**
Egy pályafutás mellékutakon és más történetek (Második rész)

'Scientia potentia est' - a tudás hatalom. E régi latin közmondást igazságát, mi, 1956-ban nyugatra menekült magyarok, megtapasztaltuk: Külföldön átlagon felüli tudás kell a boldoguláshoz. Ilyen gondolatokkal még 1964 áprilisában elmentem Leibundgut, volt erdőművelő professzorunkhoz, hogy szeretnék nála egy doktormunkát csinálni. Leibundgut nagyjából helyeselte szándékomat, de közölte, hogy nála nincs hely. Próbálkozzak Winkler professzornál az ORL-Intézetben, mert ő egy tanársegédet keres. Követtem tanácsát, és 1964 május 1-től az ORL-Intézetben mint Winkler professzor asszisztense dolgoztam. (Akkoriban Svájcban május 1. csak félnapos ünnep volt).

Az ORL-Intézet, teljes nevén: 'Institut für Orts-, Regional- und Landesplanung', magyarul: Helység-, Régió- és Országtervező Intézet, az ETH egyik interdiszciplináris intézete volt, a nevében megadott közösségi feladatokhoz kutatással, kiképzéssel és tanácsadással hozzájárulni. 1961-ben alapították. Három Kar (Építészet, Építőmérnöki, Természettudományok) delegált egy-egy kiválasztott tanszéket (Közlekedéstervezés, Városépítés és Település tervezés, Földrajz) és azokból egy professzor és munkatársai képezték a kezdő személyzeti állományt, kb. 15 fővel. Winkler Ernst professzor a Természettudományi Kar Földrajz tanszékéről jött. Hatvan felé járt, egyike volt az utolsó polihisztor-professzoroknak. Több száz értekezést publikált földrajzi és már az 1940-es évektől területtervezési témákról. Az ORL-nél igazgatósági tag funkciója volt, irodája mégis a Földrajz tanszéken marad. (A három tagú igazgatóság 1965 végén átalakult; Kineveztek egy direktort és két helyetteset. Winkler helyettes lett.)

Az oktatásban Winkler professzornak hetente egy óra tanszéki előadása volt a kulturális földrajzról, és ugyancsak egy órája az ORL-Intézetben Landesplanungról. A 'Landesplanungnak' az 1960-as évek derekáig még két jelentése volt: területhasználat tervezés általában, (amelyet aztán 'Raumplanungnak' neveztek) és az országos területtervezés. Winkler a téli szemeszterben a fogalom általános értelmét magyarázta, a nyári szemeszterben Svájc területtervezéséről beszélt. A téli szemeszterben egy ORL- kollokvium megszervezésében is részt vett és a nyári szemeszterben hetente egy négy órás ORL-gyakorlatot vezetett kollégaival az intézetből. A feladat minden évben egy község területtervezése volt: Konkrétan a község zónaterve és a hozzá tartozó jogi szabályzat (Zónareglement).

Mindezt előre kellett bocsátanom, hogy érthető legyen a feladatom mint tanársegéd. Vagyis a főnök előadásait előkészíteni és ha szükség volt rá, az előadásokon segíteni. Ugyanígy a kollokviumoknál. Lényegesen más feladatok vártak rám, illetve ránk, a többi professzor asszisztensével, az ORL-gyakorlatokon. Ez a kultúrmérnöki karon kötelező tantárgy volt, az erdészeknél, építészeknél és a geográfusoknál ajánlott. Általában kb. 30 résztvevő: főleg diákok, de tervező irodák munkatársai is, jelentkezett. 4-6 csoportba lettek beosztva. A mi munkánk már a téli szemeszterben megkezdődött, amikor a kiválasztott község területtervezéséhez szükséges anyagot összegyűjtöttük és írásba foglaltuk. Minden évben egy más asszisztens vállalta a koordinálást és a vezetést, nekem is jutott ez a feladat. Aztán a gyakorlatok kivitelezését kellett megtervezni. A gyakorlatok alatt mi, asszisztensek, voltuk a résztvevők első számú -

állandóan elérhető - tanácsadói. A Zürich Felvidéki községtervezési tapasztalatokat 'egy az egyben' nagyon jól fel tudtam használni. A gyakorlat végén az eredményeket ismét egy publikációban foglaltuk össze és átadtuk a résztvevőknek, meg ORL-Intézet könyvtárának.

Általában volt időm másra is. Előadásokat látogattam tudományteóriák és -módszerekről, különösen érdekelték a kutatási és tervezési teóriák és módszerek. Olvastam ezen témákról szakkönyveket. Főnökömmel, professzor Winklerrel sokat beszéltem ezekről, jó tanítónak bizonyult. Lassan tisztázódott a tervezett disszertációm témája is. Tapasztalataim szerint a területhasználat tervezésnél az üdülést mint mostoha gyermeket kezelték. Noha társadalmi jelentősége a második világháború után egyre nőtt, az üdülőterületek kiválasztásához, dimenzionálásához és berendezéséhez hiányoztak lényeges alapismeretek. Ugyanakkor közismert volt, hogy az erdőnek az üdülésnél jelentős szerepe van. (Svájcban erdőt nem lehet bekeríteni, mindenkinek mindenkor és mindenhol joga van az erdőbe menni.) A helyzetfelismerés szinte automatikusan hozta az ötletet, hogy nekem, mint erdőmérnöknek, az üdülőerdők tervezéséhez kellene alapkutatást végezni.

Winkler professzorral megállapodtam a doktormunka címében is: 'Zur Planung von stadtnahen Erholungswäldern', vagyis 'A városközeli üdülőerdők tervezéséhez'.

A tanársegéd állásnak volt egy kedvezőtlen oldala: Kevés volt a fizetés. Mivel azonban ketten voltunk és Piri is dolgozott, nem volt problémánk. Mégis nagyon megörültem, amikor 1966 elején az Intézet új igazgatója, Rotach Martin professzor magához hivatott, és megkérdezte, hogy lenne-e kedvem az Intézet kutatómérnökei közé belépni. A feladatom egy tájtervező munkacsoport megszervezése és vezetése lenne. Továbbra is Winkler professzor maradna a főnököm. A doktormunkám rendben van, de azon csak szabadidőmben dolgozhatom. Fiatalos elánnal igent mondtam és április 1-től „erdőmérnök II” ranggal az ORL-Intézet kutatómérnöke lettem. A tájtervezés kutatócsoport két fővel indult.

Rotach Martin építőmérnök volt. A diploma után a Yale University-n (New Haven) posztgraduális továbbképezte magát. Visszatérve Svájcba, először asszisztens volt az ETH közlekedéstervezés tanszéken, majd Thurgau kantonba ment dolgozni, és onnan - mint már a megye közlekedési főmérnökét - választották meg 1964-ben ETH professzornak. A közlekedéstervezés tanszék főnöke lett és egy évre rá az ORL-Intézet direktora. Egy fiatal, dinamikus, rámenős ember, egy menedzser, az új típusú professzorok képviselője. 1967-ben a svájci kormány megbízta a ORL-Intézetet két mega-projekttel: 1) a lokális és regionális területtervezések ellenőrzésére irányvonalakat (ORL- Richtlinien) és 2) az országos területtervezés céljai meghatározásához lehető jövőbeli területhasználati koncepciókat ('Landesplanerische Leitbilder der Schweiz') kidolgozni. Mindezek mellett Rotach a területtervezők kiképzését is célba vette. Az ORL-Intézet két éven belül az ETH legnagyobb kutató intézménye lett, több milliárd svájci frank költségvetéssel és több mint 100 kutatóval. Ebben fellendülésben a tájtervezés csoportunk is jelentős szerephez jutott.

Az 'ORL-Richtlinien' projekten 1967-től 1975-ig dolgoztak. A fő cél a kantonok területtervezésének összehangolása volt. Mivel a

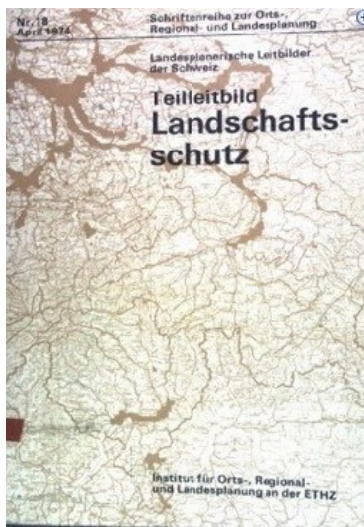

szövetségi kormány szubvencionálta a regionális és lokális területtervezéseket, jogosnak találta megkövetelni, hogy ezek a tervek mind tartalmilag, mind formálisan egy szinten legyenek. A kutató-csoportunk öt 'ORL-Irányvonal' kidolgozásában vett részt, azonban négyénél csak szakmai kísérlet volt, a munkát külső intézetek és mérnökirodák végezték. A mi produkciónk a 'Richtlinien zur Ermittlung und Ausscheidung von Erholungsgebieten in der Landschaft' volt, vagyis a direktívák a tájakat igénybe vevő üdülés (vándorlás, sétálás, piknik) területeinek kiválasztásához és dimenzionálásához. Időben erre a másik nagy feladat, a 'Leitbild'-projekt után, 1972-től került sor.

A 'Leitbild' fogalomnak nincs magyar megfelelője. A szó szerinti 'vezető kép' nem mond sokat. Valójában a projektben az ország területhasználatának jövőbeli állapotát jelentette. Konkrétan arra a kérdésre kellett területtervezési eszközökkel választ adni, hogy hogyan fog Svájc 2000 körül kinézni kb. 7.5 millió lakossal? (1967-ben kb. 6.0 millió).

Természetesen a válasz csak egy köteg lehető „Svájc-kép” lehetett, vagyis elkészült az országos területhasználat valószínű állapota egy beavatkozás nélküli trendnél és még a lehetséges, irányított fejlődésnek 9 variánsa, a településfejlődés két extrém (koncentrált – diszperz) állapota között. A 'Leitbild'-projekt kidolgozása három fázisban történt. Elsőnek elindult az alap kutatás 16, a területtervezést közvetlen és közvetve befolyásoló reszortban. A második fázisban a közvetlen érintett reszortok szakemberei elkészítették a területekre vonatkozó koncepciókat ('Teilleitbilder'). A szak koncepciók terveit az ORL-Institut Leitbild munkacsoportja egy harmadik lépésben 'összeszerelte', vagyis kidolgozta a fent említett országos területhasználati koncepciót az 1+9 variánsával. Minden variáns három részletben lett ábrázolva és leírva: Egy 'településszerkezet-terv' mutatta a települések elosztását, egy 'tájszerkezet-terv' ábrázolta a nem beépített területek használatát és egy 'forgalmi és közellátás szerkezet-terv' áttekintést adott az utak és vasutak hálózatairól, a vízellátás, a szennyvízkezelés és az energia ellátás főbb technikai berendezéseiről. Az alap kutatások és a koncepcionális tervezések sok millió adatai egy 'Információs rács' (Informationsraster) nevű adatbankban lettek tárolva és kiértékelve, amelyben a vonatkozató alapfelület 100×100 m volt és a 'rács' az egész országot fedte!

A csoportunk feladata a 'tájszerkezet-terv' kidolgozása volt. Az alap kutatáshoz négy használati mód lett kiválasztva: az erdő, a mezőgazdaság, a természet- és tájvédelem és az üdülés. Noha a csoportunk 10 főre bővült, egyes munkákat ismét kiadtuk más intézeteknek és egy privát agrármérnöki irodának. Az erdővel kapcsolatban nem kellett sem alap kutatást sem koncepcionális terveket csinálni: Svájcban törvény védi az erdő területét. Ezért felülete minden variánsba változatlanul beépült. A természet- és tájvédelem szintén évtizedek óta harcolt a részére értéke objektumokért. Ezek részben már védve voltak, részben mint védelemre kívánatos objektumokat különböző inventáriumok tartalmazták. A munkánk tehát a védett és inventározott objektumok összegyűjtése redukálódott. Mindezt azonban országos, kantonális és lokális síkon kellett elvégezni. A koncepció variánsok szintén az objektumok jogi állapotára és jelentőségére támaszkodtak ('Teilleitbild Landschaftsschutz'). A mezőgazdasággal kapcsolatos kivizsgálásokat és koncepcionális munkákat kiadtuk, mint már említettem, egy agrármérnöki irodának. Ugyan ez történt az üdülés szektor egy részével, az idegenforgalmi üdüléssel. Itt a Szentgallen-i Főiskola turisztikai tanszéke kapta a megbízást.

Ezzel a csoportunknak az alap kutatásoknál csak a település környéki üdülés maradt. Itt főleg alkalmassági vizsgálatokat végeztünk és megpróbáltuk a szükségleteket meghatározni. A koncepcionális lépésben minden egyes település variánsához kiválasztottuk a szükséges üdülőterületet. A mi dolgunk lett volna aztán a 4 szektor koncepcióvariánsainak összeszerelése is, de mivel ehhez a településszerkezet tervei voltak mérvadók, ezt a munkát a ORL-Intézet Leitbild munkacsoportjával közösen csináltuk.

A 'Leitbild'-projekt befejezése után, 1971 őszén, az Intézet egy 'nyitott ajtós' információs napot tartott, amelyre az érintett hivatalok és tervező irodák munkatársai mellett, a sajtó, a rádió és a tv emberei is megjelentek. Nagy felhajtás volt. Egész nap referáltunk vagy interjúkat adtunk. A következő hónapokban megjelentek a projekttel kapcsolatos publikációink az Intézet különböző kiadványaiban,

informáló cikkeink szakújságokban, meghívásokat kaptunk nyilvános és szakmai előadásokra Svájcban és környező országokból is. Direktorkunkat, Rotach professzort, 1972 január 1-ével kinevezték az országos területtervezés kormánybiztosának, és elment tőlünk. Három évet dolgozott Bernben, előkészítette és megszervezte az országos területtervezés infrastruktúráját, majd visszatért a tanszékre Zürichbe. Az ORL-Intézetben személyesen soha többé nem vállalt szerepet.

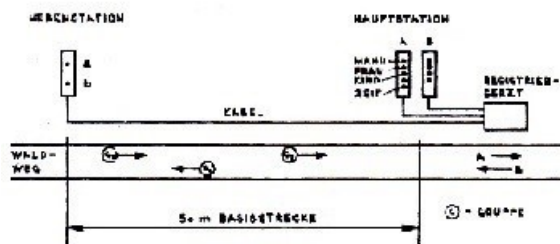
Már említettem, hogy a disszertáción az ORL-Intézetben kívül, vagyis szabad időmben dolgoztam. Persze a hivatalos és a privát kutatótevékenységet nem lehetett teljesen szétválasztani, hiszen az Intézet instrumentális reszurszai rendelkezésemre álltak, másrészt a doktormunka alatt szerzett tapasztalatokat, felismeréseket bevittem a kutatócsoportunk projektjeibe. Egyet azonban nem szabad elhallgatni: Normális körülmények közt egy doktormunka 2-3 évet vesz igénybe, én közel 5 évet dolgoztam rajta, főleg hétvégeken és az utolsó években esténként is. Hálás vagyok a családomnak: Pirinek és a gyerekeknek - 1966-ben megszületett Ágnes, 1968-ban Péter - hogy türelemmel elnézték, hogy sokszor nem voltam otthon, vagy bezárkózva lakásunk egyik szobájába olvastam, adatokat tanulmányoztam, értékeltem ki, vagy fogalmaztam és kilimpeltem az írógép billentyűin.

A „nagy mű” - 222 oldal - két terjedelmes fejezetre oszlik. Az első, a teoretikus rész, az üdülő erdők tervezésének főbb kérdéseit tárgyalja, fókuszban az üdülő erdők kiválasztása, dimenzionálása és berendezése.

Mindez a szakirodalom kiértékelésen alapszik. A hatalmas német nyelvű kínálat mellett tanulmányoztam magyarországi és US-szakirodalmat is. A második, ún. speciális részben két terepvizsgálatot és azok eredményeit mutattam be, majd ezekre támaszkodva merészkedtem a városközei üdülőerdők tervezéséhez következtetéseket levonni és javaslatok tenni.

Az első vizsgálat egy kérdőíves kutatás volt. 1967 augusztus végén, egy vasárnap délután, az iskolai nyári szabadság után, Zürich város négy erdeje

szélén, minden bejáratnál, cserkészlányok kérdőlapokat adtak át a bemenő és kimenő látogatóknak és kedvesen megkérték őket, hogy 15 kérdésre írásban és ott helyben válaszoljanak. 2442 kitöltött kérdőlap gyűlt össze. A kérdőlapok adatait egyenként feltettem lyuk-kártyára. A kiértékelő program Leibundgut professzor egyik asszisztensének, Bachmann Péter segítségével készült, és ETH A-datfeldolgozó Intézet számológépe hosszú három(!) óra után kiadta az eredményt. Infókat kaptam az látogatók életkoráról, neméről, pontos lakhelyéről, hogyan jöttek az erdőbe, kivel, mi az erdőben a

A gyalogos forgalom mérésének sémája

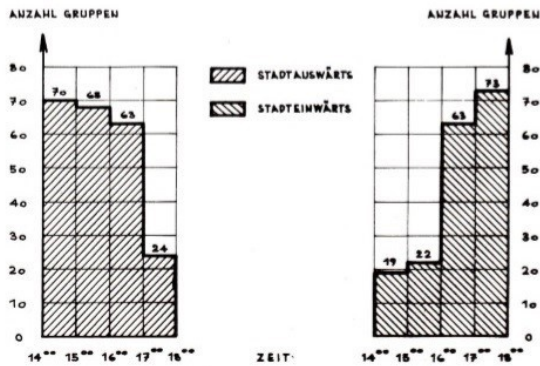
fő aktivitásuk, hol tartózkodnak szívesen, hányszor jönnek ebbe az erdőbe, látogatnak más erdőket is, melyik zürichi erdőt legtöbbször.

A második kutató munka a zürichi erdők gyalogos (sétáló, vándorló) forgalmát vette célba. 1967 és 68 nyarán, ismét iskolaidőben, szombat és vasárnap délutánokon, Zürich három erdejében és azokban összesen 6 kiválasztott úton (1 az egyik városnegyedből az erdőbe vezető úton, 2 erdőszéli úton és 3 valódi erdei úton) felméréseket csináltunk a gyalogos forgalomról. A gyalogos forgalom egysége a 'csoport', itt egy

személlyel is. Engem érdekelt mindkét irányból a csoportok nagysága, összetétele (férfi, nő, gyerek), a csoportok gyalogos sebessége, a csoportok közti távolságok, az előzések és a kétirány csoportjainak kereszteződése. A felmérésekhez kitzűztünk a kiválasztott utakon egy 50 m hosszú mérőszakaszt. Rotach professzor tanszékétől kaptam egy 'autóforgalmi analízáló készüléket'. Ez egy műszer két számláló állomással és egy regisztráló készülékkel. A mérőszakasz két végén diszkrétén figyeltük a gyalogosforgalmat és a főállomáson 4+4+1 nyomógombbal beadtuk mindkét irányból az egyes csoportok adatait, míg a mellékállomáson 1+1 nyomógombbal csak a csoportok nagyságát jegyeztük. A gombnyomás elektromos impulzust váltott ki, amely a regisztráló készülékben egy az impulzusokra érzékeny egyenletes sebességgel ($v=1 \text{ mm/s}$) mozgó papírszalagon rögzítve lett. Negyedóránként egy időimpulzus is. Az 'analízáló készüléket' egy auto-akkumulátor táplálta. Nyilván való, hogy a felmérésekhez egy terepjáró szállító kézi kocsis és legalább még 2 munkatárs segítsége kellett. Barátaim és jó ismerőseim mindig készek voltak beugrani. A kiértékeléshez otthon kigöngyölítettem a futószalagtekerceket, amelyek aztán hűen mutatták a gyalogos forgalom időbeli lefolyását, és a csoportok azonosítása után felvettem az utak terheléséhez keresett adatokat.

A doktorvizsgám az Erdészkaron volt 1971 február 17.-én. Talán 20-an jöttünk össze, köztük a dékán, a referensem (Winkler professzor) és a korreferensem (Leibundgut professzor). Elsőnek felkértek egy rezümére, majd a referens és a korreferens ismertették értékelésüket. Aztán mindenki szabadon kérdezhetett. Egyáltalában nem volt 'vizsga hangulat', úgy érzetem, hogy egy kollokviumon vagyok. Megkaptam az 'ETH műszaki tudományok doktora' címet. A publikált doktormunkámat leadtam 150 példányban az ETH főkönyvtárának. Meglepetésemre az igazgatónk, Rotach professzor, átvette a munkát változatlanul az Intézet egyik kiadvány sorozatába is (Schriftenreihe zur Orts-, Regional- und Landesplanung Nr. 8) és ezt egy előszóban azzal a reményével indokolta meg, hogy „publikációval az ORL-Intézet az üdülőterületek tervezésével kapcsolatos diszkussziókat fellendíti és ezzel fontos területtervezési problémák megoldásához járul hozzá.”

Egy kihatás tényleg biztos volt: A doktormunkám az ORL-Institut tájtervező kutatócsoportunk munkaprogramját lényegesen befolyásolta azzal, hogy az addigi súlypontok: Tájtervezés és a 'Leitbild'-projekt egy harmadik témakörrel: 'az üdülőterületek tervezése', bővült. A csoport - mint már említettem - eredetileg a tájtervezés fejlesztésére és ismertetésre alakult. A 'Leitbild'-projektben mint láttuk, igyekeztünk a tájtervezés lényegét országos szinten megvalósítani. A Zürichi Felvidéken szerzett regionális tapasztalataimat még 1967-ben közre adtam egy ORL-publikációban: 'Bevezetés a tájtervezésbe' címen. 1970-ben kiadtunk az Intézet 'Dokumentumok és Információk' lapjának egy különszámát (DISP Nr. 19, 'Sondernummer Landschaftsplanung'), amelyben a lokális tájtervezés főbb lépéseit kevés szöveggel, de sok színes tér-ábrákkal illusztrálva mutattuk be. (Nagy sikere volt, még Japánban is lefordították). Ezek mellett különböző szaklapokban írtunk cikkeket a tájtervezés ismertetésére. A üdülőterületek tervezésének kutatásánál kezdettől fogva két utat választottunk: a szakirodalom

Egy erdőbe vezető út frekvenciája egy vasárnap d.u.

folyamatos kiértékelését és a terepkutatást. Az utóbbinál főleg a városkörnyéki tó- és folyóparti üdülőterületek használatát vizsgáltuk, de gyalogos kiránduló helyeket is, és egy alkalommal egy idegenforgalmi térséget, ahol hegyi táj szépsége és egy felduzzasztott tó vonzotta a vendég-látogatókat. A módszerünk legtöbbször egész napi számlálás volt: A területre belépő és abból kilépő látogatókat, óránként összefogva. Ha lehetett, hasonlóan a leparkolt személykocsikat is. Minden terepkutatásról megjelent egy beszámoló az Intézet egyik közleményében vagy egy szaklapban.

Ezek közül a legjelentősebb publikációnk az 'Üdülés a Katzen-tónál' volt, amelyben 114 oldalon tárgyaltuk a városkörnyéki víz-melletti üdülést, főleg fürdést, jellegzetességeit, következményeit és problémáit. A kutatások eredményeit felhasználtuk az üdülőterület tervezés módszerének fejlesztéséhez, különösképpen a üdülőterületek befogadóképességének meghatározásához, az alkalmasságvizsgálatokhoz és a területek berendezéséhez. Ezen munkákról az Intézet különböző közleményeiben írtunk rövidebb-hosszabb tudósítást. Terjedelme miatt megemlítem a 'Az üdülőterületek felkutatása és kiválasztása' című tanulmányunkat (158 oldal), amely tulajdonképpen a fent röviden bemutatott hasonló című ORL-Richtlinien műszaki leírásának felel meg.

Talán emlékszik még a kedves olvasó, hogy 1964-ben tulajdonképpen doktorálni mentem Winkler professzor úrhoz a zürichi ETH-ra. Tehát legkésőbb 1971-ben, ismét egy új tevékenység után kellett volna nézmem. Ezt lehetett volna annál is inkább, mivel még az év tavaszán megkaptuk a svájci állampolgárságot, (akkor kezdődött a már régebben leírt szereplésem a Svájci Hadseregben), és nekem birtokomban volt a „Válaszhatósági Bizonyítvány” is, úgyhogy kinyíltak előttem a városi, kantonális és szövetségi erdészeti hivatalok ajtóit. Bevallom férfiasan, hogy már az 1960-as évek vége felé elhatároztam, hogy ha lehetséges, az ORL-Intézetben maradok. Egyrészt tetszett a munka: Mind a sokszor pionír, országos jelentőségű feladatokkal, mind az interdiszciplináris kutatással, másrészt jól érzetem magam az Intézetben, ahol a csapat nem csak fiatal, multidiszciplináris, de részben nemzetközi is volt. Meg aztán az anyagiak terén is jó kilátások voltak: A fizetési létrán még 1969 január 1-én 'erdőmérnök I' lettem, aztán 1971 január 1-én 'erdőmérnök I a', egy évre rá „tudományos adjunktus”, 1974 január 1-jén 'Sektionschef' (részlegvezető). Mivel Piri már Ágnes lányunk születése után háziasszony és gyermeknevelő lett, és Róbert fiunk, aki 1971 április 10-én, 22 nappal a bepolgárosodásunk után svájci állampolgárként jött a világra, a családunkat öt főre növelte, jól jöttek az előléptetésekkel járó fizetésemelések. Mindent összevetve, a döntés miatt soha nem panaszkodtam. 2020 m'jus 30, Zürich, Svájc)

Rétfalvi László: Csendes Parti évek, 1983-85

Huszonöt éve nem volt olyan enyhe a tél, mint az 1983-as év kezdete körüli hónapokban. Havat Vancouverben csak a North Shore Mountains csúcsain láttunk. Az időjárásnak nem hiszem, hogy volt beleszólása, de év eleji testvéremhez írt levelemben általános lehangoltságról és reményvesztésről elmélkedem, éles ellentétben az egy évvel korábbi bizakodó hangulatommal. Édesanyánk halála mindkettőnk lelkületét erősen érintette, amit bátyám férfiasan be is vallott, de nálam több tényező gyűlhetett össze, hogy ritka hangulat-romlásomra választ találjak. Természetesen közrejátszott a döntéshozás hiánya a megpályázott pozíció esetében és abban való megbízhatóság tavaly őszi megszűnése. Nem is várhattam, hogy hat hetes európai távollétem alatt nekem sokáig tartogassák, de az irodánk körüli általános szervezatlenségben fel se tűnt annak hiánya. Beosztottaim száma, reális és feltételezett feladataink pedig maradtak a régióban. Az általános szervezatlenség vagy inkább az állandó újraszervezkedés, úgy tűnt jellemző állapota volt a federális (esetleg minden állami) bürokráciának. Csúfolkodóan, a szűnni nem akaró újraszervezkedést, azaz reorganizációt a belső 'org' szótag kibővítésével 'orgy' (azaz orgiá) -nak becéztem, és szójátékomban volt túlkapás. Közrejátszhatott rossz hangulatomban az 'EARProcedúra'-ban rejlő természetvédelmi lehetőségek lassú, de folyamatos eródálása politikai beavatkozások következtében, és talán egy korán jelentkező 'identitászavar' (midlife crisis) is játszhatott szerepet. Nem volt nehéz túltenni magam minden lehangoltságon. Tennivaló volt elég.

Az év talán legfontosabb és egyben legnagyobb erőfeszítést kívánó

eseménye házunk 'üres' falaiba jó pár éve bepumpált szigetelőanyag, az 'UFFF' kiszedése volt. Az évek óta tartó hisztérikus kampány annak mérgező tulajdonságairól arra készítette a federális kormányt, hogy most pénzsegéllyel támogassa annak eltávolítását, mivel előtte reklámozta és támogatta a vitatott szigetelőanyag használatát. Mint minden más munkát a ház körül, ezt is magamra vállaltam. Az állami segély feltétele 'szakmunka' alkalmazása volt, amihez képesítést közönséges háztulajdonosok számára is egy vizsgával járó kurzus elvégzésével lehetett nyerni. Oda se neki, könnyen vettem az akadályt. Körülbelül (igen hosszú) 50 munkanapomba került a feladat, amit szabadságnapjaim és hétvégeim felhasználásával tudtam fedezni. Egy két mondatnál érdemes a munka körülményességét esetelni. Szükséges volt álványokat építeni, hogy elérhessem a három emeletnyi (beleértve a padlásteret is) magasságot. A faburkolat leszedése többnyire feszítővasakkal történt és elszörnyülködtem a pazarlásomra, amikor nem tudtam újrahasználatra megtartani a lefeszített, koruk miatt kiszáradt és darabokra hasadozó 'csomótlán' cédrusléceket (amik elsőosztályú minősége akkor bizonyosodott be, amikor a csomókkal teli újakat kellett vennem). A külső burkolat után a következő réteg, a

'shiplap'-deszák lefeszítése nehezebben ment a nagyobb szögek miatt, de azok roncsolása nem bántott, mivel azokat általában a legolcsóbb anyagból vágják. Csak ezután került napvilágra a 'bűnös' szigetelőanyag, ami teljességében kitöltötte a fal üregeit, de annak nagyobb darabjai a deszkaburkolat levétele után szinte maguktól kiestek a tartóelem 'stud'-ok közül. A kisebb darabokat és a repedésekbe beszorult maradványokat egy bérelt kompresszor nagynyomású levegőjével fújtam ki. Ezután foliával kellett az üregeket befedni, hogy a befecskendezett 'nátrium biszulfid' oldat megtegye a még lappangó 'mérgező gázok' hatástalanítását, majd egy nap után mintát venni és beküldeni laboratóriumi vizsgálatra. A 'negatív' eredmény után lehetett a 'visszaépítkezést' megkezdeni.

Mint minden munkának, ennek is voltak érdekes fordulatai. A sok felgyülemlett roncsolt faanyagot és az UFFI darabokat egy bérelt konténerbe raktam, de abba belevonszoltam két-három 'böhöm' nagy szikladarabot is, amik korábbi építkezéseim óta maradtak udvaromban. Elszállításuk után, a vállalkozó hamarosan jött vissza panaszkodni, hogy túlsúly miatt büntetést kapott, amikor a személerakodóhoz vezető úton váratlanul ellenőrizték. Mivel 'rakomány'-om többsége a pihesúlyú 'hab' volt, nem éreztem felelősséget, de egy kis vita után megosztottuk az extra költséget. A visszaépítkező fázis tovább tartott. A hatásos szigetelőtől megfosztott falak <2x4> colos méretű oszlopfáit (studs) <2x2> colos méretűek hozzáerősítésével megőveltem, hogy lehessen az UFFI-hoz hasonló hőszigetelő tulajdonságú 'üveggyapot' lapokat közéjük behelyezni, majd az egészet új 'shiplap' deszkákkal befedtem. A falak általános 'megvastagítása' miatt minden nyílászáró szegélyt is fell kellett építeni hason méretű hozzáadással. Az igazi 'babramunka', azaz 'befejező-ács' munka csak ezután kezdődött: az új háromszög keresztmetszetű cédrus-lapok egymásba és a sarkokon való mm-re pontos 'ferde illesztése', leerősítése, majd a párkányzat szegély- és díszlécekkal való befejezése. Harminc évvel később a szomszédban épülő új házon dolgozó ácsok megtiszteltek azon véleményükkel, hogy jó munkát végzett az, aki a házunkat építette. A ház körüli munka természeténél fogva lehetővé tette annak időnkénti szüneteltetését és fázisonkénti folytatását, úgy ahogy azt állásbeli munkám megengedte.

A korábbi évek már-már rutinszerű elfoglaltságai folytatódtak. Az RSCC rendszerint összeült és kiosztotta a feladatokat a még működő vagy újonnan felállított TF-eknek majd fogadta és összegezte azok eredményeit és adta tovább, mint ajánlásait a felsőbb regionális vezetésnek. Legtöbb hasznos tevékenység viszont már a TF-ek és a fejlesztéseket proponáló reprezentációinak közös találkozásain és terepvizsgálatain végbement, csak megoldatlan ellentétek lettek tovább adva.

Nagyon gyakoriak voltak ismét a városon kívüli utazások (a megkülönböztetés azért érdemes említésre, mert leggyakoribb 'utazásaink' a városon belül, azaz Vancouver centrumától 30+ km-re lévő irodánk és a város más részein elhelyezkedő állami irodák között történtek). Többször utaztam Vancouver Szigetre (Victoria, Sidney, Qualicum, Schooner's Cove) és egy két napos tartamra Riske Creek-re ott dolgozó beosztottaimmal konzultálni, Kamloopsba és Pentictonba megbeszélni közös ügyeinket a provinciális biológusokkal és a CVWMA-OC üléseit megtartani, Vancouver mellett hol Crestonban, hol Nelsonban.

Július közepén hasznosnak találtam megkérni 'élőhely' biológusunkat és technikusainkat a CVWMA közös látogatására, hogy tanulmányozhassák az ott végbemenő vizes-élőhelyek kezelését és hozzájáruljanak ahhoz esetleges új ötletekkel, meglátásokkal. Vittem magammal családomat, de most Dugót hagytuk a nagymama gondozására. Véletlenül egyidőben érkezett oda az edmontoni irodából családostól egy fiatal biológus is, így együttesen nagyon megtöltöttük a munkagépek szállítására használt laposfenekű uszályt,

amivel a terület felügyelője vitt bennünket körülnézni a csodálatos madár költő és vándorló-megálló helyen. Később felmentünk északra a Columbia folyó völgyébe a Wilmer NWA-ig, annak természetével való általános ismerkedésre és felmerülő meglátásaink megosztására. Célom volt a területek készített 'kezelési terv'-eit (Management Plans) több szögből jövő véleményre alapozni. Radium Hot Springs-ben megszállva mindannyiunknak alkalma lett megpróbálni a hírneves melegvízű uszodás fürdőhelyet. Visszaúton már külön-külön, mi megálltunk éjszakára Christina Lake-nél, ahol Noni esete a porba hulló 'tigris-csíkos' fagylalt-gombócal máig emlékezetes családunkban. Most a térképen nyomon követve akkori megtett utunkat, feltűnik fiatalkori készségünk habozás nélkül nekivágni messzi (akkori utunk oda-vissza több mint 2000 km-t kített) célpontoknak.

Alig értünk haza, máris indulnom kellett Tom Stirlinggel, a DU Kamloops-i iroda vezetőjével egy korábban elrendezett túrára, megszemlélni a sarkvidéki partok kacsá-liba költő-területeit. Mint korábban említettett a DU egyre aktívabban érdeklődött a 'parairie pot holes' költőterületek tradicionális kacsá-produkciójának megőrzése és megnövelése mellett további területek hasonló célú felmérésében. Megőrizni vizes élőhelyek biológiai termékenységének természetes állapotát és hosszúlejárati biztonságát teljesen egyezett a CWS általam is képviselt céljaival. Növelni azon területek termékenységét sem volt ellentétes, ha az nem ment más ökológiai tényezők kárára. Először Whitehorse, YT-ba, majd onnan Inuvik, NWT-ba, a Mackenzie Delta közepén lévő kis településre repültünk. Ott egy pontonos Cessna gépet bérelve csak izelítőnek repültünk be a hatalmas kiterjedésű delta egy részét, annak is a partvidékére koncentrálni, ahol a sarkhoz közelebbi Taktoyaktukban leszállva a települést is megtekintettük. Onnan tovább repültünk a Beaufort tenger 'Arctic North Slope' nevezetű partján egészen Herschel Szigetig, ahol leszállva 'Stanley-Livingston' módon 'ütöztünk össze' meglepően a Vancouverből jól ismert madarász testvérpárral, Dick és Rob Cannings-al. Onnan tovább Old Crow, YT-ba, ahol megváltunk a rögzített szárnyas géptől és David Mossop territoriális biológussal kiegészítve mentünk helikopterrel tovább az 'Old Crow Flats' elnevezésű híres vizes-terület complexumba (68°É, 140°Ny) és az ott lévő kunyhóhoz. A kunyhó korai CWS biológusok építették valamikor a háború után, de

ekkor gondozása már a YT biológusokra volt bízva. Hálósákokkal, kosztal felszerelve két napot töltöttünk ott és környékén élvezve a természetadta látványokat és a hihetetlen csendet. A szünyoghadairól híres vidéken akkor nem láttunk egyet sem és még zümmögésüket sem lehetett hallani. Harmadnap eljött értünk a 'chopper' és felvitt a 'British Mountains' alacsony hegyláncán áttörő, a tengerbe igyekvő Babbage folyó kezdeti szakaszához, aminek kristálytisza és jéghideg vizében a nagyszámú 'sarki lazac' (Arctic Char - *Salvelinus alpinus*) -ok között szemmel válogathattuk ki a fogni valót. Annyira 'haraptak', hogy nehéz volt elhúzni a horgot a mohó kicsik elől, hogy nagyobbakat fogjunk. Halászás közben 'neszre' odafigyelve láttunk egy fiatal grizzly medvét tőlünk megzavarva mászni fel a közeli domboldalra, talán későbbre halasztva saját halászási szándékát. Soha nem volt hasonló élményben részem. Környezetünkhez tartozott a 'zajnélküli csend', a messzire terjedő látkép és a makulátlan természetes eredetiség. Talán csak az őskorban létezett utóljára hasonló összetettség. Nyolcnapos távollét után tértünk vissza Vancouverbe. Nem hagyott hasonló benyomást szeptember közepi utam szervezetünk Saskatoon, SK-i irodájába, majd a Last Mountain Lake NWA/MBS-helységeiben tartott 'élőhely műhely', amit egy Ottawából kiküldött, ezidáig alig-ismert biológus szervezett meg. Célja a 'régik' NWA-ként és MBS-ként designált területek 'kezelési tervei'-nek összehangolása volt. Remek ötlet, ami hasznos útmutatóként szolgálhat a jövőben és érzésem szerint tapasztalatból nyert jó javaslatokkal hozzá is járultam a megbeszéléshez. Az

egész négynapos kiruccanás legemlékezetesebb része viszont az első napon, valamelyik Saskatoon-irodabeli kollega kérdésére adott könnyelmű válaszom volt. A kérdés: mit gondolok a hírről, hogy irodánkba hamarosan egy RCMP (lovás rendőrség) háttérű személyt bíznak meg az igazgatói funkció ideiglenes ellátásával. Válaszom felbőszíthette a hallótávolságon belüli lévő, azon személylyel talán barátságot tartó 'ottawai biológus', mert este együtt ebédeztünk, már több 'scotch' fogyasztása után nekemrontott, hogy karrieremet teszem tönkre, ha nem vigyázok a nyelvemre. Gondolom jó szándék vezethette, de a későbbi fejlemények fényében nem vagyok biztos, hogy megjegyzésemet magában tartotta. Szakmai összejövetelek mellett sűrűn akadt tennivaló az adminisztráció terén is. Folytatódtak az egy éve megkezdett 'pénzügyi gazdálkodás' gyűjtőnév alatt tartott szemináriumok, továbbá munkakör kiértékeléssel és teljesítmény felméréssel foglalkozó 'műhelyek' és a személyzeti egységgel együtt tartott állásbetöltő tennivalók. 'Biologist 1'-szintű pozícióba sikerült felvenni két jóképességű fiatalot a 'NWA működési/kezelési tervek' készítésére. Családunk aktivitásaiban is ismétlődtek az események. Kislányaink születésnapjának megünneplése egyre nagyobb szervezést igényelt. Szokás volt az ünnepelt mellett megajándékozni a meghívottakat is kis 'zsákmány zacskók'-ba (loot bags) összegyűjtött apróságokkal, aminek kiválasztása és beszerzése feleségem feladata volt. Örömmel csinálta, de amikor Noni 10 vendéget hívott

8. születésnapjára a feladat komolyra fordult. Tisa születésnapja egy napra van a tradicionális évi 'halloween' ünneplésétől, így 10. születésnapjára, ügyes ötletként megkérte minden vendégét, hogy a halloween-ra készített jelmezeikben jelenjenek meg. A gyerekek mellett mindenkori lelkes résztvevői voltak ezen 'party'-knak a közelben lakó 'Lena nagymama' és 'Sylvia nagynéni' is.

Jelentősséggel bír érdeklődésem újraébredése a magyar nyelv és irodalom iránt. Amikor egyik korai hazai utunkon botladozó magyar beszédemre édesanyám „Kisfiam, hát már elfelejtetted az anyanyelved?” kérdéssel reagált, fogadtam meg, hogy teszek erőfeszítést annak gyakorlására. Később, bátyámon keresztül járattam több otthoni magyar folyóiratot (Élet és Irodalom, Kortárs, História, Népsport, majd Beszélő, stb) és külföldön magyarul megjelenő kiadványokat (Nemzetőr, Új Látóhatár, Itt-Ott, Hungarian Studies Review) és jártam szorgalmasan idelátogató magyar irodalmi személyiségek előadásaira (Kányádi S. Csoóri S. László Gy, Kunszabó F, Czine M, Borbándi Gy). Baráti kapcsolataimban is erőltettem a magyarnyelvű társalgást és a borzasztó 'Hunglish' felhagyását.

Múltévben otthon tett és azóta is ismételt meghívásunkat Papánk (a nagypapa) komolyan kezelte és tervezett is karácsony körül hozzánk látogatóba jönni. Novemberre kitűzött második (szürkehályog) szemoperációja azonban eltolódott majdnem egy hónappal és időben nem gyógyult utazásra alkalmas állapotba. Az érkezésére tartogatott grillen sült 'arctic char' vacsora nélküle lett felszolgálva karácsony táján Sylvia Magyarországról idelátogató apósával kibővült nagyobb családi körünkben.

Az ünnepek körül ritka élményként szabad ég alatti jégen korcsolyázhattak a lányok a közeli Jericho Park laposán, mivel ezúttal hóesés nélkül érkezett a hideg. De a jég sem mardt meg sokáig, karácsonyra az egészet elmosta a vancouveri eső.

(2016 február 20, Vancouver, BC)

Nem is esett hó 1984 elején Vancouverben. Magyarországon is enyhe tél volt olyannyira, hogy 'Nagypapa' szemoperáló orvosának kemény intelme ellenére is mellőzte a pihenést és kihasználta a fagy nélküli januári időt befejezni kertjének az operáció miatt félbemaradt felásását. (Meg is fázott és februárban mentővel vitték tüdőgyulladással három hetes kórházi kezelésre).

Még az év elején eljött hozzánk Timár Jancsi a 'Vancouveri Magyar Kulturális Egyesület' (röviden 'Magyar Ház') 'mindenesé' és minden vonakodásom ellenére sikerült neki rábeszélni, hogy hagyjam magamat 'alelnök'-nek jelöltetni a következő választáson. Érveim 'puha talajra estek', mert legutóbbi otthoni utunk óta egyre jobban erősödött bennem a 'magyarnak maradni' gondolat. A következő hónapokban nagyon sok időt töltöttem a vezetőség ülésein, vállaltam idelátogató kulturális/irodalmi vendégek előadásainak levezetését, bekapcsolódtam az egyesület lapjának, a 'Tárogató'-nak a munkájába és részt vettem majdnem minden kulturális, rekreációs megmozdulásban. Feleségem és lányaink örömmel csatlakoztak legtöbb tevékenységhez. Ezidőtájt jártak Vancouverben olyan neves előadók és irodalmi személyiségek, mint ifj Éltes L (akit szememben az tett nevéssé, hogy másodgenerációs amerikai állampolgár lettére irodalmi szinten írt és beszélt magyarul és harmadgenerációs két fia is folyékonyan bírta a nyelvet), Monoszlói D, Csoóriné Marosi J, Köteles P, Tollas T és Faludy Gy. Megemlíthető, hogy főleg Tamási Miklós (alias Tabaki), de szintén Csapó Imre - mindketten 'Sopron

mért adatokkal tudják véleményeiket alátámasztani a fejlesztési indítványokkal kapcsolatban. Részvétele az egyre növekvő EARP-vonatkozású feladatokban biztatóan ígérkezett. Viszont nem voltam elragadtatva magasabb szintű új megbízásomtól, mert éreztem, hogy sokáig betöltetlenül maradt pozíciók élettartama nagyon is véges. Nem ment ritkaság számba azon pozíciók felsőbb szintű 'átszervezések' általi megszüntetése és az oda ideiglenesen kinevezettnek pedig 'rohagnál' üresedést találni magának valahol. Meglévő beosztásom elegendő háttérrel járt a megnőtt munkateher kezelésére, ezért nem is kértem meg egyik beosztottamat sem ideiglenesen átvenni eredeti munkaköröm felügyeletét. Viseltem mindkét titlust egyszerre, de ha jól emlékszem egyszer sem használtam az újabbat hivatalos levelezésemben.

Az RSCC és TF-jei most többet foglalkoztak a Fraser folyó, annak deltája és a szomszédos partszegélyek meglévő 'életér-minőség'-ének veszélyeztetését 'természetbarát tervezés'-sel való elkerülésével. Ennek kapcsán került vizsgálat alá a nevezett területeken hosszú idek óta folytatott, a BC partvidék különböző helyeiről ideusztatott farönkök tárolása. Kezdetét vette egy, később 'Frazer folyó estuary kezelési terv' (Frazer River Estuary Management Program - FREMP) névvel jelzett sikeres program, ami a terület természetes halászati értékeit próbálta megtartani a folyó és környékének kereskedelmi célú használata mellett. Természetesen a halbiológiai értékek megőrzése a terület költöző madaraknak fontos tényezők védelmét is jelentette. Ezidőben ment végbe a Vancouver Nemzetközi Repülőtér (VIA) harmadik futópályájának EAP vizsgálata és a kis Boundary Bay repülőtérrel kapcsolatban működő BBRC, az indítványozó szakembereivel együtt tartotta üléseit.

Városonkivüli utazásaim szintén a folyamatban lévő munkafeladataim részeként történtek. Legnagyobb lélegzetű volt májusban egy tíz napos ottawai megbízás hozzájárulni a CWS-en belül készülő, minden eddiginél szélesebb kitekintésű, 'átívelő célok' kijelölő és racionalizáló okirat készítéséhez. Nem mintha hasonló feladatban ne lett volna korábban szerepem. De ezúttal még 'mélyebbre' kellett tekinteni! A feladatot egyoldalról megtiszteltetésnek vehettem, az 'ottawaiak' által korábbi hozzájárulásom értékeléseként és regionális igazgatónk bizalmának és ilyenbeli munkákban való 'hozzáértésem' jeleként - más oldalról/szempontból pedig csupán igazgatónk felelősség áthárításnak. Nem bántam a feladatot, mert logikát, azaz 'józan paraszti ésszt' kellett alkalmazni a témák értékelésében. Ottlétem alatt kihasználtam az alkalmat telefonon és személyesen felkeresni ottani ismerőseinket és két kellemes estét töltöttem jó barátaink George

és Kathy Gibson társaságában. Ismerősüktől vásároltam és hoztam haza minden házunkba látogató figyelmét megragadó, általunk 'Bartholomew'-nak keresztelt agyag plasztikát.

Kétszer is kellett a repülővel csak Cranbrookon keresztül (onnan bérelt autóval) elérhető Crestonba mennem a nagyon lassan készülő 'kezelési terv' felgyorsítására. A federális és provinciális szervezetek közti különbségek sajnos lehetővé tették a terület-kezelő halogatását. Júniusban mára már homályba vesztett célból három napra Whitehorse-ba repültem. Kellemesebb emlékként maradt fenn a rövid autóval megtett út a Vaseux MBS többször ismételt látogatására, mert családom is velem jött. Amíg elfoglaltságom a DU által szorgalmazott kis duzzasztógátákkal kapcsolatban tartott, addig lányaink Leone felügyelete alatt élvezték az Penticton-i 'vizicsüzdá' adta lehetőségeket. Mint más Okanagan völgyi látogatásunkkor, most is 'cseresznyéztünk' és vásároltunk frissen préselt meggylevet. Az utóbbi fogyasztása nekem is megártott és órák múltak mire 'magamhoz tértem'.

Augusztusban kivettem három hét szabadságot, hogy elkezdjem rozoga öreg garázsom 'kicserélését'. A jó üzleti érzékkel megáldott Jahutka Lajos barátom nem tartotta gazdaságosnak döntésemet, de akkor már én benne voltam a 'lázban'. Az zavart, hogy a nagy hodály elfoglalta a hátsó, déli kitétséggű kert túlnyomó részét, alig hagyva játszótérrel a gyerekeknek. Nem szólva arról, hogy csúnyán festett a már 'kicsinosított' ház mellett. Mint máskor, most is Józsa Laci barátom segített a munkában. A feladatok legnagyobbja talán az öreg garázs kiürítése és lebontása volt, no meg a törmelék elszállítása. Tisztában voltam, hogy a szétszedett anyagot akkor Magyarországon sokra értékelték volna, de itt Kanadában csak útban volt. A kert megnövelése érdekében a <20x20> láb alapterületű (37.2m²) új építményt lapos tetővel terveztem, hogy azt a telek szélére helyezhessem. A beton alapzat és padló elkészítése után a falak állítása ment, mint a 'karikacsapás' és a <2x12> colos tartógerendák felhelyezése is egyszerű volt. Építése közben vésődött emlékembe egy hátborzongatóan szurreális emlék. A tetőszegélyt képző 20 láb hosszú <2x10> colos és a már ráerősített <2x4> colos elemeket, rögzítésük előtt ideiglenesen úgy mond 'ráakasztottam' a falak tetejére, hogy hátra lépve visszűgyre vehessem elhelyezésüket. Amint visszaléptem futott át agyamon a helyzet veszélyessége az esetlegesen alattam tartózkodókra. És a gondolattal szinte pillanatnyi pontossággal lépett a veszélyzónába Noni kislányom.

Nem tudtam volna gyorsabban és erősebben megragadni a nehéz fadarabot, mialatt kislányomat elparancsoltam a helyről. Bár akkor sem voltam vallásos az esetet mégis a gondviselés figyelmeztetésének vettem. Az új garázs tetejét 'kátrány és kavics' (tar and gravel) burkolattal fedtük be. Egyidőben újra kellett építeni, ezúttal rézsúval (jobb lecsapolása érdekében) a házunk hozzáadott részének '79-ben hasonló módon befedett lapos tetejét.

Az év folyamán két régi kolléga határozta el magát korai nyugdíjazásra. Malcolm Noble mint 'betanított technikus' látott el különféle feladatokat munkába-állása óta. Bombázó pilótaként szolgált a háborúban és nem egyszer említette fanyar mosollyal, hogy küldetési alkalmával Magyarországra felett is

addig izlelgette míg mind elfogyott. Megemlíthető éveleji kiruccanásunk Vic és Gwen Bartnik barátainkkal az 'El Costello' jónévű olasz étterembe. Ritka jó szokásnak tartottuk, amikor vacsoránk befejeztével a tulajdonos egy-egy szál rózsával ajándékozta meg hölgyeinket. Jól éreztük magunkat és kértük kávécsészéink feltöltését. Kávészás közben beszélgetésbe mélyedve a tulajdonos ismét rózsákkal jött és jelentőségteljesen nézett ránk és körül. Csak a harmadik rózsánál és a bejáratnál leültetésre váró vendégek láttán jöttünk rá a rózsák 'ideje lenne távozni' jelentésére. Morogtunk is meg neveltünk is az eseten.

'Ezermesterkedési' tevékenységeim kiszélesítésére iratkoztam be az év közepén egy, a 'Vancouveri Iskola Rendszer' által működtetett 'autószerelő tanfolyamra'. Annyit felszedtem, hogy járműveim 'kisgenerálozását' elvégezzem, de igazából nem volt kedvemre való tevékenység és sokáig nem is folytattam.

Noni 9. születésnapjára már csak öt kis barátom lett meghíva és közöttük kislányunk volt a legmagasabb. Estére mindannyian a 'Bandi's' nevű étterembe mentünk magyaros díszvacsorára. Tisa 11. születésnapját ismét 'halloween' jelképpel, most nem jelmezekkel, hanem nagy narancssárga tökök kifaragásával tettük emlékeztessé. Minden vendég faraghatta tudása szerint ciffrára, majd vihete haza saját 'töklámpás'-át. A téma másnap folytatódott, mindkét lányunk töklámpás-jelmezt csinált magának s abban mentek a

szomszédságban 'trick or treat' házalásra. December 16.-án megérkezett Nagypapa. Utazása nagyjából probléma-mentes volt, a nagyszámú magyar utas miatt az 'előzékeny' hollandusok Amsterdamban segítettek az átszállásban. Amikor a gép Vancouverben landolt, a szokásos taps után egy női hang „No, megérkeztünk Salátaországba” kijelentéssel tudatta véleményét Kanadáról - biztos nem először járt Vancouverben. A vámnál Papánk és - amikor megtudtuk - mindannyiunk szívfájdalmára a két szép rúd ajándékba hozott 'Pick szalámit' a szemétkosárba dobták a fináncok (micsoda képmutatás Kanada kormány részéről egészségvédelmi okokra hivatkozva eltakarítani igazi gazdasági érdekeit!). Gyorsan teltek a napok karácsonyig. Az időjárás mintha büntetni akart volna, ritka módon előbb sok hóval, majd azt lucskossá tevő esővel s rögtön utána nagy hideggel érkezett, ami szinte járhatatlanná tette a keményrefagyott 'hepe-hupás' jéggel borított járdákat. Apám különben is fájós lábakkal érkezett, így a

körülmények 'szobafogságra' ítélték őt s csak az autóból észlelhet- te a város jó oldalait. A karácsonyi napok viszont igazi háromgene- rációs családi körben teltek és lányaink is nagyon ritka alkalomként értékelték az együttléte. Karácsony 'Boxing Day'-nek nevezett másnapján 'Nyitott Ház' (Open House) összejövetelt rendeztünk, hogy kölcsönösen megismertessük látogatóink barátainkkal, ismerőseinkkel és szomszédokkal. Családtagok és rokonokon felül 27 barát, 29 szomszéd és 12 irodai munkatárs jött el a rendezvényre. A 'zsúr' szerű eseményre Leone készítette lányaink segítségével a harapnivalókat és jómagam láttam el a 'forralt bor' kimérést és a gyorsan fogyó készlet gyakori utánpótlását. Apánkat lenyűgözte a barátságos vendégáradat és évekig emlegette a történeteket. (2016 február 23, Vancouver, BC)

A hideg tél és a 'járhatatlan' járda maradt az 1985-ös évre is, sőt friss hóval eltakarva azokon a közlekedés még veszélyesebb lett. A kinti világ hiányában is lett alkalma édesapámnak tapasztalni valami- t a kanadai dolgok járásáról. Talán az Open House vendégeink nagy száma túlterhelte lakásunk elvezető csatornáját és az ünnepek kellős közepén kellett kihívni szerelőket annak 'kidugasolására'. Papánk el volt ámulva, hogy órákon belül kijöttek a munkások és azonnal rendbe tették a csöveket. Bezzeg, Magyarországon!? A házbazárság, de inkább a tétlenség nem kedvezett vendégünk kedélyállapotának és hamarosan a hazautazásról kérdezgetett. Szeret- tük volna, ha marad késő tavaszig, de a 'mehetnék' felülkerekedett benne s alig várta a repülőjegyén bejegyzett nap érkezését. Keve- sebb mint öt hetet töltött velünk.

Az év szokatlanul hideg tele még februárban is ráadásul szolgált és a következő kezdete már november vége felé mutatkozott. Májusban tra- gédia érte családukat, Leone édesanyja, lányaink hőnszeretett 'Granny'-je váratlanul elhunyt. Pár évvel korábban észleltek nála egy gyomor- környéki ütőértágulást, de akkor csak felszólították, hogy rendszeresen járjon vizsgálatra. A rend- szeresség sajnos a bénító fájdalommal járó csípő- ízület-gyulladás miatt a háttérbe szorult és egy újabb vizsgálat már operációs megoldást kívánt. Az altatásból már nem ébredt fel, alig múlt 73 éves.

Az irodánkhoz véleményezésre érkező 'fejlesztési indítványok' sűrű sora nem ritkult. A hangsúly a Fraser Delta sokirányú értékeinek egybehangolt kihasználása volt. A készség az együttműködésre gazdasági/kereskedelmi érde- keket szolgáló és természeti értékek megőrzésére összpontosító kormányzati szervek között 'testet öl-

tött' a FREMP sokoldalú aktivitásaiban. A federális szervek mellett egyre több érdeklődést mutatott a partvidéki vizes területek megőr- zésében a provincia, a DU és a 'Nature Trust'-névre átkeresztelt (federális forrással induló) 'nem-állami' szervezet (NGO). Szintén a felszínre kerültek az északi területeket átfogóan kezelő 'Northern Land Use Plan'- 'NLUP' gyűjtőnévvel megismert kezdeményezé- sek. A BBRC munkája szintén sűrűsödött és egybefolyt a 'VIA' nemzetközi repülőtér bővítésével kapcsolatos utó- tevékenységekkel. Novemberben a 'CVWMA-OC' alternáló elnöki funkció rámhárulásakor érkezünk arra a pontra, amikor a 'kezelési terv' (MYOP) összeállítására tovább nem várhatott és nekem kellett megírni a '3. generációs' piszkozatot.

Crestonnal kapcsolatos szintén a júliusban családi kirándulással egybekötött Penticton-i utam. Ottani alkalmazottunk visszavonulá- sával kapott lendületet a provinciális bekapcsolódás a 'Vaseaux Marsh'-i DU által szorgalmazott vízszint manipulációba, aminek közös megbeszélésére már márciusban is jártam ott. De ugyanak- kor a Creston-i probléma is jelentkezett. Autóval mentünk az Okanaganba, ahol elintéznivalóm után családomat hátrahagyva Castlegarba repültem, majd bérelt kocsival tovább Crestonba az 'OC' tanácskozására. Visszaútam hasonló kombinációban történt. Elfoglaltságaim alatt családomnak alkalma nyílt élvezni a meleg nyári időjárást, a pentictoni vízcsúszda használatát és a korán be- éret cseresznye fogyasztását, a korábbi évekhez hasonló erede- ménnel. Október közepén, valaki hasznos ötlete által jött létre Banff, AB-ban régióknak (P&Y) és a szomszédos Prairie&Northern Régió edmontoni székhelyű RSCC-k első közös találkozója. Mivel az említett bizottságok nevében is benne van a fontos 'koordináló' funkció, nem ártott azt alkalmazni saját ügykéseinkben és ta- pasztalatainkat összehangolni a további sikeres működés érdeké- ben. Először jártam Banff-ben Wilf Etherington kollegám 1973-as tragédiája óta és rossz emlékeimet nem tudta enyhíteni az őszi szí- nekbe öltözött szép táj.

Az egy évvel korábbi federális választáson hatalomba került 'Conservative Párt' politikáját lehetett érezni a szeptemberi hirtelen jött és brutális egyszerűséggel végrehajtott 'állami szolga' létszám- csökkentésben, ami irodánkat is érintette. Az új vezetés a szerkeze- ti diagrammokon kimutatott és az általuk képviselt prioritásokba nem illő egységeket egyszerűen kihúzta és minden azon egységek- ben alkalmazott tisztviselőt 'feleslegesnek' deklarálta. Dicséretre méltó az erőfeszítés, amit a miniszteriumok alsóbb adminisztrációs szintjei végeztek, köztük saját irodám vezetése is, a 'hoppson mar- radt' alkalmazottaknak 'üresedéseket' találni. Egy oldalról a sok 'üresen' álló pozíció jelezte, hogy tényleg volt 'duzzadás' az állo- mányban, más oldalról pedig az inen-onnan való feltöltés szerkeze- tileg sokáig tartó kavargást okozott. Ekkor jött igazán fókuszba

másfél évvel korábbi aggodalmam az Ottawából érkezett 'kinevezett-megbízatásom' a 'Tanács & Támogatás' csak szervezeti diagrammokon ki- mutatott egység vezetésére. Azon pozíció is a kihúzottak közé esett. Még jó, hogy maradtam, ami voltam.

Az év folyamán a korábbiakhoz hasonlóan vet- ték igénybe estéimet és hétvégeimet a vancou- veri Magyar Házzal kapcsolatos események. Irodalom és történelem-tudós látogatóink (Endrey A, Kürti Papp L, Pomogáts B) előadá- sai közül legélénkebben a szlovákiai Püspöki Nagy Péter-én maradt meg emlékezetemben, mert merészen azt fejtette, hogy a tótok etno- genezise egészen újkori jelenség és hogy 'Nagy Morávia' nem északra, hanem délre volt Ma- gyarországtól. Sikerként könyveltem el az egye- sület nevében tett erőlködéseimet a 'Canada Post'-nál lecsökkenteni a 'Tárogató' lap postá- zási költségeit és a városi vezetéstől engedélyt kapni egy 1956-os magyar emlékmű közterüle-

ten való felállítására. Sajnos az utóbbit azon őszön frissen megválasztott 'baloldali érzelmű' városi vezetés 'visszaszívta'. Nagyjából egyidőben fel is adtam további szereplésemet, amikor egy előző évben elkezdett haszontalan szervezeten-belüli perpatvart véleményem szerint elvtelen módon kívántak befejezni.

Valahogy találtam időt a ház körül hátramaradt munkák befejezésére is. Legfontosabb a babramunkának számító, a burkolatot befejező szegély és kiegyenlítő lapok felillesztése volt, mielőtt a festést elkezdhettem. Az egész család besegített az ecsetelésbe minden unszolás vagy fizetség nélkül, így a munka gyorsan haladt és befejeztével szétszedhettem a régen fennálló idétlen kinézetű állványokat is. Új kerítést építettem telkünk hátsó részén és ültettem megéjük sövénynek nevelt 'pyramidális cedar' bokrokat. Még az év elején a víznyomás elősegítésére, kiáztam és kicseréltem az utcáról a házhoz kapcsolódó vízvezetékét.

A 'Granny' megrázó halála dominálta családi életünk napjait. A magyar 'nagyamama' három évvel korábbi távozása nem hagyhatott lányaink lelkében olyan fájó sebet mert emlékeik róla nagyon foszlányosak voltak. De a 'Granny' mindennapi életük szereplője volt és Dugó kutyánkat is beleértve, bármikor távollétünkben szerető gondozójuk is. Szűrű elfoglaltságuk az iskolában, délutáni és hétvégi zongora és torna óráik el-el terelte figyelmüket a családjukban immár betöltetlen hézagról. Bevallom, keserű irigységgel gondolok családokra, ahol nagyszülők az unokák felnőtté válásáig jelen vannak. Nálunk a 'nagyamamára' csak fényképek segítségével tudnak emlékezni, anyai nagyapjukról pedig már csak hírből hallottak. Születésnapjaik megünneplése is folytatódott a megszokott formában, kevesebb vendéggel, de intenzívebb aktivitásokkal. Tisa az újonnan beszerzett, megspórolt pénzeiken vásárolt ugrószőnyeggel (trampoline) szórakóztathatta barátait és mutathatták be Nonival egyetemben a gumisztalon gyorsan elsajátított akrobatikus képességeiket. Nem hiszem, hogy a trambulinnak sok köze lehet hozzá

(esetleg merészségük növekedésében), de november végén Tisa szertorna-ugrás közben, rosszul landolt és ballábán sípcsont törést szenvedett. Mentőautó, egynapi kórház, majd hetekig tartó mankóval járás lett az eredménye. A baleset nem csorbította egyik lány bátorságát sem és gyógyulása után Tisa is azonnal visszatért a gimnasztikához.

Karácsonykor is előtérbe jött a 'Granny' hiánya, de róla is mint az egyedüli megmaradt nagyszülő 'Papa'-ról fényképek segítségével emlékeztünk. A Józsa család helyett most Bartnik-ék, immár három csemetéjükkel tiszteltek meg az ünnep másnapján látogatásukkal. Szilvesteri vacsorára és az új év köszöntésére barátok mellett régi és új szomszédokat hívtunk meg. A megünneplés olyan jól sikerült, hogy az eseményt a következő évek rendszeres asztaltársaság-összejövetelnek kezdetének is vehetjük.

(2016 február 25, Vancouver, BC)

Markó Imre: ...a végzet Sopronból menni késztet ...

A forradalom fontosabb mozzanatait, Roller dékánunk (aki Gödöllőn érettségizett a premontreieknél 1932-ben) a 'Mi is voltunk egyszer az Akadémián' című írásában elég hűen összeszedte. Ezért azon eseményeket óhajtom csak megemlíteni, amelyek részletekkel egészítik ki a könyv tartalmát és saját tapasztalatomra alapulnak. Az évfolyam társaim a nagy gyűlésen megválasztottak arra, hogy képviseljem őket a diák tanácsban, ami a pesti lövöldözések elkezdődésének hírére forradalmi tanácsná, majd intéző bizottsággá testesült át. Ebben a szerepben tettem néhány megvilágulást, ami indokot adott a Forradalom bukása után elmenekülnöm. (amely műveletet a visszakerült kormány és az agymosott köznép is disszidálásnak csúfol). Tevékenységem egyik példája a 'Géczy őrnagy, a kópházi csata mentő anyala' című írásomban olvasható (Kapocs 65:31). Gondolom, hogy nov 4.-e után keresett a kiváncsiságomról elbeszélgetni velem. Mikor nov 4.-én nekem nyilvánvalóvá vált, hogy a forradalom elveszett, eszembe jutott egy gimista lány jóslása, miszerint a hetvenes éveim végéig fogok élni. Tehát akármi is történik velem, élve maradok még elég sok éven át: talán börtönben vagy hasonló kellemetlen körülmények között vagy mint rákényszerített spicli. Egyik sem valami kecsesítő jövő. Ezen meggondolások alapján csatlakoztam a nyugatra húzó tömeghez. Ezt a kiözlést 'Az alsó évesek így jutottak Siezenheimbe' cím alatt írtam meg (Kapocs 60:8). Hát bevált a lány jóslása, sőt elnézést kérek azért, hogy 85 évesen még mindig itt alkalmalkodom. A megtorlások miatti aggodalmam ösztökélt az elmenekülésre. Az osztrák határ átlépéséről a beszámolókat attól függően változnak, hogy ki hol tette meg. A siezenheimi 'üdülésre' is többen különböző okot adtak. A fő indokot megírtam a fnt említett cikkben, hogy fegyverrel az osztrák határt átlépni Ausztria semlegességét sértette és az állam a semlegesség megtartásához kötelezte magát a sértőket vagy hadifogolyként kezelni vagy visszadobni. Velünk az osztrákok nagyon kíméletlenül bántak. Abban a csoportban amellyel én érkeztem, úgy emlékszem, hogy

csak miután leraktuk fegyvereinket, kérdezték meg, hogy ki a diák és ki a szabadság harcos. Ebből következően sokan közülünk, akik letették fegyvereiket, diáknak vallották magukat, így elkerülték a fogolytáborba szállítást. Ugyanis, gyakorlatilag legtöbb egyetemista fegyverrel lépte át a határt. Mindenesetre sokkal több mint az a 180-187, amennyit Csapó druzsám említ (Kapocs50:13-14) és ellentétben a legújabb filmben (?) elhangzott megjegyzéssel, ez egy elég számottevő csoport - akik Siezenheimben kaptak szállást. Például az a tíz, aki Mörbisch-nél, a határ átlépése után tette le fegyvereit és mégis szabadon mehetett Ferienhortba a Wolfgang See partján. Azt is kissé részletesebben leírtam, hogyan özlöttünk át a határon (Kapocs 60:8).

Mihályfi plébános a fogoly táborban első külföldön töltött vasárnap mondott lelkes szentbeszédjén kívül az maradt mélyen az elmém-ben, hogy azzal 'ijesztgetett', hogyha tengeren túlra megyünk, ott maradunk örökre, mert olyan jó életünk lesz. Hm !? Ha már külföldön maradunk - ami számomra igen ajánlatosnak tűnt - akkor abban mi a rossz, ha olyan helyre megyünk, ahol jó sorsnak nézhetünk elő azzal szemben, hogy Ausztriában maradunk a többi ottragadt menekülttel nyomorogni? Ez az ijesztgetés is hozzájárult ahhoz, hogy a hallgatóság többségével Kanadában kötöttem ki. Közben Kanada olyan ajánlatot adott, amelyet egyik másik ország sem, ahogy Roller vázolta a könyvében.

További elregélés "Tengerre magyar ! " címen

Tengerre magyar!

Amint felfedeztük saját bőrünkön és gyomrunkon, ez egy nagyon rossz ötletnek bizonyult a társaság többségének. Ugyanis a tengeri betegség elkapott bennünket egy napi ringatózás után. A szokatlan kaja, italok is 'segítettek' a folyamathoz. Pl. a nagyméretű 'narancs' igazából grapefruit volt, aminek szerintünk hónalj szaga sértette az ízlelő szerveinket. Csészében szolgáltunk, amire azt hittük, hogy kávé, mivel tejkremet is tettek a tálcánkra. A magyaroknak igen felkavarta a bendőjét mikor megitták a tejszínes teát. Két napi

fetrengés és rókázás után azt gondoltam, hogyha már meg kell halnom - a jóslás ellenére - akkor már legalább Isten szabad ege és friss levegő legyen az utolsó földi tapasztalatom, így felköltöztem a fedélzetre, ahol az egyik kémény adott valami védelmet a szelektől. Mikor kissé jártányi állapotba épültünk fel, a hajó tattyánál lestük hogyan "hullámvasutozik" az egész hajó. Lassan vissza merészkedtünk a társalgóba, ahol a britt kivándorlók mulattak vidáman, szép dalokkal. Közénk telepedtek és kézjelekkel felkértek bennünket énekelni. Hogy mutassuk, hogy mennyire ismeretesek vagyunk a nyugati kultúrában, elénekeltük, hogy "hömpölyögve zúg a Mississippi ...". Mikor befejeztük, megkérdezték, hogy kell a Mississippi - t leírni, mi természetesen mindnyájan le tudtuk helyesen. Elámultak, mivel angolban a kiejtés és az írás - ahogy hamarosan megtanultuk - az legalább két káposzta. Kanadában -30°-os időjárás fogadott. bennünket. A vonat utunkat Roller elég részletesen elmesélte egészen addig, míg Abbotsford- ba érkeztünk. Csak egy tapasztalatomat említék. Mikor a Sziklás Hegyeiken átértünk a nyugati lejtőkre, láttam az első indiánt a vágányok mellett kuporogni a tűz mellett. Nem úgy mint a regényekben láttuk lovon feszíteni teljes harcidszben. Abbotsfordban az angol nyelv oktatás tanulatlan emberek számára összeállított képes könyv programot követett, amit mi úszó módszernek gúnyoltunk. Legtöbb oktatónak fogalma sem volt, hogy kell(ene) angolt tanítaniuk idegen nyelvű embereknek. A mi csoportunkat szerencsére egy magyar származású asszony tanította. Elég jól tudott magyarul - is. Az angolt tökéletesen tudta a nyelvtan majdnem teljes ismerete nélkül. A ragozást úgy magyarázta: if it's I, you or they, then it's "do". if it's he or she or it, it's "does". Ettől függetlenül nagyon élvezte a magyar fiatalos hülyéskedésünket, mert ilyen értelmes magyarokat csak most volt először alkalma megismernie. Mikor az idő számításra került a sor, megtudtuk, hogy pl "két perc múlva két óra és nekem is annyi", azt Boa Sanyi mindjárt ki is használta egy kis szójátékra mivel az angol így mondja, hogy: two to two (tu-tu-tu), too (tu), nagyon tetszett Neki a gyors és ötletes észrevétel. Feb 8.-án - ha jól emlékszem mások beszámolóiból - beutazunk Vancouverbe megnézni főleg az egyetemet meg kicsit a várost. A kora délutáni fogadtatásnál az egyetem professzorai meghívtak diákokat és oktatókat vacsorára az otthonukba, A vendégséget

"давай поговорим по русски" címen örökíttem meg. Legközelebb elküldöm

Давай поговорим по русски!

Több soproni történetben előfordult az orosz nyelv használata a kópházai csatával kapcsolatban. Nekem volt alkalmam kitalálnom, hogy ebből az otthoni 'kedvenc' nyelv oktatásából mégis mennyi ragadt rám, mivel otthon elvből nem gyakoroltuk a nyelvtan órákon túl. Mikor 1957 február 8-án a UBC meghívására oda is csődültünk, az egyetem tanárai és más érdeklődő személyek meghívtak hozzájuk bennünket vacsorára. Ez eddig igen kedves indítványozás is volt. Viszont hogyan tudunk majd a vendéglátókkal társalogni. Németül tudtam akár ezerig is számolni, énekelni, hogy 'aus der Heide ...' aminek valószínűleg kellemetlen hatása lett volna, ha a vendéglátó 'művelt' ember lévén felismeri, hogy az az SS induló.

Király Ilona: Csak dióhéjban

Mikor legutóbb beszélgettünk Rétfalvival telefonon, és bevallottam neki, hogy hozzáfogtam élménydús életem leírásához, biztattott, hogy küldjek belőle néhány fejezetet a KAPOCS számára. Ez persze nem ilyen egyszerű, mert az eddig megírt 40-50 oldal még nem biztos, hogy végleges forma, s az se biztos, hogy eljutok-e történetem végéig. Ezért szeretem a versformát, mert ott tömören foglalhatok össze egy-egy gondolatot. Viszont a próza megkívánja, hogy szépen kiszínezve meséljünk el minden eseményt, így pedig még a legnagyobb kókuszdió héja sem elég nagy ahhoz, hogy belé gyömöszköljem az összes említésre méltó mozzanatát színes életemnek.

Az is kérdés, kit mi érdekel. Az ősök bemutatása – pontos adatokkal – hasznos lehet a család későbbi generációinak, míg a kommu-

Azon kívül Salzburgban a buszokon gyakoroltuk, hogy "nehmen sie Platz, bitte". (üljön le kérem). Aztán mivel Jóska bátyám tanult franciát, a Marseilles első versszakát el tudtam énekelni (fraciául). Édes-kevés egy estére szükséges beszélgetésre. Tehát maradt az orosz. Egye fene jobb mint más. Pál Lacival jelentkezünk Professor Hrennyikov-nál, aki kissé aggódva járkált közöttünk mivel a magyar 'forradalmárokról' a hírekből tudhatta, hogy elég orosz ellenes volt a mozgalmunk. Ugyanakkor, ahogy kislült, ő maga is hasonló okból menekült el a bolsevizmusból. Lacival hamar felfedeztük, hogy folyékonyan jött a nyelv. Hrennyikov meghívta egyik kollegáját, Ignatyeff nevű arisztokratát, aki megjegyezte sajnálattal, hogy mi a moszkvai proletár tájszólást tanultuk meg. Míg ő az elegáns St petersburgit (nem ám leningrádit) beszélte. Beszélgetés közben a Hrennyikov gyereke, George-ra tértünk. George a gimi utolsó évébe járt és az volt az álma, hogy elmegy egy fakitermelő táborba dolgozni érettségi után, mert ott sok jó kaját kap. Professor úr más pályát szeretett volna neki választani. Azonkívül George csak angolul tudott beszélni, amit Professor úr rossz néven vett és mondta is 'kisfiának', hogy nézzen ránk. Laci játszott a gyerekekkel pár asztali tennisz sorozatot. Pár nap múlva miután Abbotsford-ba visszatértünk, a kedves profítól kaptunk egy nagy doboz narancsot és 1957 Karácsonyára is, amit már csak angolul tudtunk megköszönni. Az egy évi 'úszó módszerrel' erőfeszítéses angol nyelvtanulás annyira az orosz tudásunk rovására ment...?

Visszhang otthonról.

Ausztiai tartózkodásunk alatt csak Mendlik Gézától kaptam levelet a "futár" szolgálat útján: hazamenésre buzdított. Azt hiszem, hogy bátyáimtól meg Édesapámtól csak már Kanadában értek utól a leveleik. Mikor Sopronból hazaérkezett a cuccom, Édesanyám nagy zokogás közben bontotta ki a csomagokat. Édesapa próbálta vigasztalni, hogy ne sírjon, hiszen nem haltam meg. Édesapa meg azon tanakodott, hogy egyik cipőm jobb lábasa hiányzott. Hová lett? A cipésznél maradt valahol a várkerületi műhelyében. Pedig ez volt a szent cipőm, amelyet a szentkúti zarándoklásom alatt törtem be, amit a cipő úgy viszonzott, hogy feltörte a sarkamat. Lásd K 68 : 30. Jóska úgy nyilatkozott, hogy szívesen kijött volna egy fogkefével a farzsaebébe bejárni a világot, ha tudta volna, hogy visszatérhet bántódás nélkül. Laci pedig azt írta, hogy a többség azért túlélte és, ha mindenki elmenekül, nem marad Magyarország. Közben a cuccomat szétosztották mint Jézus köntösét. Jóskára mintha rászabták volna ruháimat. Ferin kissé lötyögtek, Laci 10 kg-mal erősebb volt, így a nagyböröndöt - meg idővel az othom maradt jövődöbelimet - örökölte. Lacival sokkal jobban összeillettek - mint kénsőbb még nyilvánvalóbbra is vált, úgy mint mi is Gittával, így mind az öten jóljártunk - a nagyböröndöt is bele-számítva. Mikor hazalátogattunk 30 + év után, a két sógornő jól megértette egymást: mivel volt közös "ellenségük" a férjeik jóvoltából. A levezés az idő múlásával megritkult. Mivel további kaladjaim már főleg nyugaton fordultak elő, azokról valószínűleg főleg angolul fogok beszámolni, mert a fordítás sok esetben ferdítésé fajul. (2021 Feb 13)

nizmus alatt elszenvedett éveink elrettentő példa az agyimosott mai ifjúságnak. Az itteni beilleszkedésünk leírása viszont főleg az otthoniakat érdekli. Na de lássuk, mi fér a dióhéjba.

Apai ágon a budai vár visszafoglalásánál tanúsított hősiességükért kapott föld nélküli nemességet 5 Király testvér, akik egyikének a dédunokája után kezdték a családfá adatait írásban rögzíteni. A barcsfai előnevet 1945 után persze elhagytuk, Apuka ügyis mindig arra tanított, nem a név teszi az embert, a tetteinkben legyünk nemesek. Dédapám u.n. polihisztor volt, természettudományokban, irodalomban, zenében, teológiában jártas nyelvész, költő, énekes, orginista, tanár. Mindezek mellett szerény, segítőkész ember. Levelezése Liszt Ferencsel nyomtatásban is megjelent. Ő Selmeceen volt gimnáziumi tanár, majd igazgató évekig, de angolt és franciát

az Akadémián is tanított. Azután a soproni gimnáziumba kapott meghívást igazgató tanári állásra. Majd a Tanítóképző egyik alapító tagja, s igazgatója lett. Több hónapos európai koncert-turnéja bevételét adományozta erre a célra. Nagypapám – az ő fia – viszont Sopronban született, később ő került Selmece tanárnak, majd igazgatónak, az első világháború utáni kitelepítésig.

Édesapám mint erdész, bátyja mint kohász tanult az egyetemen. Élénken résztvettek Selmec turista és sport életében. Önkéntesként bevonultak a katonasághoz sí oktatóknak, majd sí-futár szolgálatra is felhasználták őket. Így kerültek hadifogságba, 5 évet éltek át Szibériában szörnyű körülmények közt. Végül kalandos úton, Kínán keresztül, hajóval tértek vissza Európába, s csak akkor tudták meg, hogy Selmec már nem magyar, s hogy a Főiskola Sopronba költözött. Apám ott fejezte be az egyetemet, majd a Pallavicini örgróf birtokán kapott állást. Én már a Bükk hegység egyik legszebb helyén, Szilvásváradon a Szalajka völgyben születtem 6. gyermekként. A szülőház ma Erdészeti Múzeum, ahol egyik szoba Édesapám munkásságát és a család emlékeit mutatja be, ennek ünnepélyes megnyitójáról egy előzetes KAPOCS-ban beszámoltam. Különben az örgróf 1944-ben nekünk ajándékozta a házat mielőtt nyugatra menekült, majd 3 évbe telt, hogy a háborús károkat kitarozhassuk saját pénzen, mielőtt államosították volna kártérítés nélkül. Apukát Miskolcra helyezték, az ott szerzett lakást meg az AVH vette el tőlünk. Először társbérlokként tettek be egy Ávós családot, majd az egész lakást kiigényelték, és nekünk kellett máshová menni társbérletbe. Miskolcot sose szerettem, bár 49-53 közt ott laktam, és azután is oda mentem haza a szünidőkben. Nyaranta mindig az erdészethozott dolgoztam, főleg a rendezőségnél, ott már fel is vettek volna végzés után. A sors máshogy hozta.

László bátyám is Sopronban végzett, még mielőtt én kezdtem. Ő vette át később Magyar János tanszékét, az Erdőrendezést. Számítástechnikát, informatikát is tanított. Most pedig Géza unoka-öcsém oktató Sopronban.

Anyai ágon svájci vér is csordogál ereimben. Itt nagyanyám dédapját érdemes megemlíteni, aki mielőtt meghalt volna 80 éves korában 1853-ban, meghagyta a 10 gyermekének, hogy tartsák össze továbbra is a családot, és rendszeresen jöjjenek össze. Ezt meg is teszik, eleinte évente, majd 5 évenként rendeznek családi találkozózt Svájcban az ősek szülővárosában, egész napos programmal, többszár résztvevővel. A családfát is gondosan vezetik azóta. 2024-ben lesz az 57. ilyen Familienfest, reméljük addigra nem jön egy újabb Covid-19 féle járvány, ami megakadályozná. Én csak egyszer vettem részt, de azt nagyon élveztem. Egyik fiam már többször is volt. Magyarországra még Nagymama apja jött be, mikor a gőzmalmokat kezdték építeni, és svájci szakembereket, mérnököket alkalmaztak. Otthon németül beszéltek még anyám gyerekkorában is. Ő viszont annyira megszerette a magyar nyelvet, hogy magyar-német tanári szakra lépett. A háború alatt Svájcban folytatta az egyetemet német-történelem szakon, Zürichben kapott diplomát. Hazatérte után még befejezte az elmaradt magyar képzést, sőt még a doktorátust is letette. Hát ennyit a családról. Illetve még azt, hogy a szüleim 7 gyermeke, házastársaik, gyermekeik, stb. ma élő leszármazottak létszáma jelenleg 167. Mindnek tudom a nevét, de az már nem férne a dióhéjba.

A Sopronban töltött évekről, a forradalomról, az itteni beilleszkedésről itt most nem írok, Ezekről mindnyájunknak vannak emlékei, akik jártunk egyszer az Akadémián. Sajnos én tanulmányaimat nem fejeztem be, sógornóm hívására Torontoba jöttem, és itt aztán mint műszaki rajzoló helyezkedtem el, később a szerkezeti acél részletrajzolásra szakosodva. Egy korábbi KAPOCS számban már írtam beszámolót ezekről az évekről, a férjemről, aki geodéta volt Sopronban, itt kultúrmérnök-ként végzett, saját vállalata volt, szeretett vadászni. 55 éves korában súlyos agyvérzés érte, most már 5 éve öregotthonban él. Van 3 fiam és 5 unokánk. A legidősebb már félig nyugdíjas, CMA diplomás, a legkisebb kultúrmérnök mesteri fokozattal, Ontario híd osztályán dolgozik, most már mint főnök. A középső fiú lakik legközelebb, ő erdész, normális körülmények

közt mint önálló vállalkozó dolgozik az állami erdészethozott, bizonyos próbaterületeket feltérképezni, s pár évenként ellenőrizni a fák növekedését fajok szerint, aljnövényzetet, talajt, stb. Ilyenkor tényleg látástól vakulásig dolgozik, sátorban él, ritkán jön csak haza, hiszen ezt a munkát télen a nagy hó miatt nem tudja csinálni. Idén nincs munkája, az államnak erre most nincs pénze, pedig ott a vírusok biztos nem érnék utól. Nagyon szereti az erdőt, így most nálam vágja ki és fel a beteg, vagy szélöntött fákat, amikor ráér a család mellett. Itt ugyanis 10 hektáros telken élek, nagy része ültetett erdő. Főleg fenyők, vagy 7 fajta, de lombos fából is sokféle. Faiskolának ültették, de aztán nem adták el, nem is ritkították a fasorokat. Vízont hagytak ki utakat, ahol traktorral el lehet menni, ezeken én is levágom időnként a fűvet, jókat lehet ott sétálni, vagy sízni, vagy terep-biciklizni az unokákkal.

Lovagolni is lehetne, de már csak egy öreg kancám van, meg egy törpelovam, most már a lovaglást is abbahagytam. Arra jók, hogy naponta háromszor kabátot, csizmát húzzak, és becsületesen ellásam őket, akármilyen idő van. Van egy pulim is, ő is szereti a lovakat, néha versenyfutásra biztatják egymást, játszanak. Így mégsem vagyok egyedül.

Ez a kutya nemcsak jó házőrző, de a konyhában is jó segítség. Ha a tűzhelyen valami elkezd forni, vagy serceg – és nem vagyok ott – szinte pánikszerűen ugat és hív oda.

Reggelinél meg addig nem kezd el enni, míg én le nem ülök az asztalhoz. Nem tudom, hol olvashatta ezt az illemszabályt, nem én tanítottam neki. Az évek során 4 vizslánk és 2 kuvaszunk volt. A vizslákat tudtam a legtöbbre megtanítani, főleg a Nelly nevűt. Voltaképpen az állatokról akartam többet írni, még mielőtt a verseket elkezdtem kiadni.

Sok érdekes megfigyelésre volt alkalmam a farmerkodás, s maga a vidéken élés közben.

Ha valaki azt mindja, hogy a tyúk buta, elmesélem, hogy egyszer egyik tyúkom napokig nem evett, s mondtam neki, megyek a késért, inkább leves legyen belőle, mint dög. Ő szaladt utánam a ház felé, s mondta a mágáét, hogy „nézz már a torkomba!” Hagyta magát megfogni, s mikor a csőrét ujjaimmal szétfeszítettem, láttam, hogy egy kemény plasztikdarab volt a szájüregben elakadva. Sikerként kiszedtem, s ez a tyúk még évekig élt és tojt szorgalmasan, talán ő élt legtovább tyúkjaim közül.

Az állatok barátsága is érdekes. Sokszor egy fajon belül ki nem állhatják egymást, míg egy más fajtával meg szoros barátság köti őket össze. Volt pl. egy kecskénk, aki az egyik lóval, méghozzá a legnagyobbval volt így, ők együtt ettek, legelészték. Mikor átvettünk valakitől egy 3 éves kuvaszt, eddig városban élő kutyát, az rá akart rontani a kecskére. A kecske beszaladt a ló hasa alá, s amerről a kutya közelített, a ló azzal a lábával rúgott felé, míg a kutya el nem unta, illetve meg nem értette, hogy ez védett állat. Később már azt is megtanulta, hogy a csirkék, kacsák is védettek, nyugodtan sétált köztük.

A macskát nem tartom olyan okosnak, mint a kutyát, főleg nem olyan szófogadónak. De azzal is volt olyan élményem, hogy a nyitva felejtett ketrecből szétszedett gyöngygyűrű csibéket segített összefogni. Ő kiszagolta, megmutatta hol bújik egy-egy, de hagyta, hogy én fogjam meg, ő nem bántotta. Annak is tanuja voltam, ahogy a vizslát tanította egerészni. Elé tette, pofozgatta az egeret, s ha az elszaladt a szalma közé, megint elkapta, s vitte a kutyának. A macska az istállóban lakott, a kutya a házban, de jóban voltak. Mesélhetnék még sokat az állatokról, de akkor sose lesz kész ez az íromány. Már 40 éve hogy kiköltöztünk Torontoból, ezt sose bántuk meg. A lótarás miatt jöttünk ide. 15 évig versenyeztem fogathajtásban, 16 lovam volt eddig, a legtöbb egyszerre 4 ló, 4 póni, meg egy számár. Akkor is egyedül láttam el őket, istálló takarítást is beleértve. Lovagolni a gyerekek, meg barátok is szerettek, jöttek hozzánk. Nyúltenyésztéssel is foglalkoztam, liba, kacska, csirke is bőven volt a háznál. Férjem meg méhészkedett.

A társadalmi életéről is bőven lehetne írni. Három lovasklubnak is voltam aktív tagja, kettőnek a vezetőségében is. Mentem a terepversenyekre, az angol hajtóversenyekre, falumúzeumi lovasbemutatók-

ra, közös koczikázásokra, stb. általában egy szezonban 18 napon vittem lovaimat az utánfutóban. A lótarás nem a legolcsóbb szórakozás, ehhez a pénzt az ingatlanokkal való ügyeskedéssel szereztem meg. Több mint tíz örökklás, ház, nyaralótelek, farm, stb.-nek voltam tulajdonosa, persze nem egyszerre, de egyre se fizettem rá, csak a lakókkal volt néhol bajom. Persze az államnak fizethettem a sok adót, viszont a szobafestés és háztetőzés mesterségét is kitanultam. Hogy volt mindehhez időm, energiám, nem tudom. Most már mindezt abbahagytam.

Több mint tíz magyar szervezetnek és egyháznak szintén tagja voltam, akik bizonyos alkalmakra rendszeresen hívtak szavalni is.

Eddig 11 könyvem jelent meg.

Az itteni volt soproni diákok csoportjának is minden aktivitásában kivettük részünket. 30 évig nálunk volt az évi soproni piknik, de a bálók dekorációjához a fenyőt is mi vittük, meg a szervező bizottságban is kivettük részünk. Most már a bálók vége, lehet, hogy a pikniknek is, temetésekkel találkozunk, de most a járvány alatt még ott sem.

Várunk türelemmel, mint télen a fák, akik átvészelik a telet új tavaszra várva. Aztán ha kihajtanak, s esetleg egy hernyó invázió károsítja őket, akkor is újra hajtanak, nem adják fel könnyen. Az erdőtől mindig tanulni lehet! Jó szerencsét! Üdv az erdészeknek!
(Bolton, márc.11, 2021)

VELÜNK KEZDTEK

v. Bogyay Elemér

(Sopron Alumni csoportunk minden tagjáról szeretnénk hírt adni, amíg van 'hírmondó' közöttünk. Többirányú és többszöri próbálkozás után sikerült kapcsolatot teremteni Bogyay Elemérrel, aki velünk kezdett a 'UBC Divízió'-n 1957-ben, de nem maradt sokáig s amint elment Vancouverből 'keletre', ritkán és nagyon keveset hallottunk felőle. Kértem Elemért, hogy írja meg életútjának rövid történetét, de helyette egy Magyarországon frissen megjelent könyvére hivatkozott (AZ IGAZAT ÉS CSAK AZ IGAZAT - Egy 'disszidens' életrajza barátainak, harcostársainak. Püski Kiadó, Bp), amiben szerinte minden említendő dolog benne van. Elolvastam a nagyon érdekes és tanulságos könyvet, de hiányoltam olyan részleteket, amelyek lapunkban megjelent más életút beszámolók fontos részeit képezik. Azóta telefonon és e-mailben a kívánt részleteket többnyire megkaptam, amelyek kikerekítik a könyvben talált mondandót. Így aztán rám hárult a történet összeállítás - de hát mire valók a szerkesztők? A következő sorok hol Elemér könyvéből való szó szerinti idézetek vagy későbbi kérdéseimre adott válaszok (a 'dült betűs' összegzések a Szerk. hozzáadásai).

1936. április 15-én születtem Budapesten. Sárospatakon nőttem fel, ahol édesapámnak nagy fajbaromfi tenyésztete volt. 'Emdeni lúdjaival külföldön első díjakat nyert. Édesanyám, dr. Bogyay Mária az első magyar nő, aki kertészetből és közgazdaságból doktorált. 1949-ben államosították a Bogyay-tanyát, és engem kizártak a sárospataki gimnáziumból, (elemi) iskolámat Budapesten fejeztem be. Nem adtak neki lehetőséget a középiskolába kerülni (tanára szerint „még ipari tanulónak sem vennék fel”). Családi kapcsolatokon keresztül, mint fizikai dolgozó jutottam be a Fertődi Mezőgazdasági Technikumba. 1954-ben Vácott, az Állat tenyésztési Technikumban érettségizett. Háromévi próbálkozás után sem vettek fel a Keszthelyi Akadémiára. Ezalatt az Alagi Állami Gazdaságban voltam üzemegység-vezető. 56 nyarán Dögei elvtárs látogatta meg a gazdaságunkat...a személyzeti osztályvezető engem kért meg, hogy a hintóval vigyem keresztül a gazdaságunkban. Mikor az én üzemegységemhez értünk nagyon tetszett a tisztaság, és kérte hogy hívjam az üzemegység vezetőt. Mondtam, hogy én vagyok. Maga még nem végzett egyetemet. Sajnos háromszor próbáltam a Keszthelyi Mezőgazdasági Akadémiát, de nem vettek fel. Elő vett egy kis papírt, hogy írjam fel a nevemet, gondoltam ezt ő úgy is ki fogja dobni, de nem úgy lett, pár napon belül kaptam az értesítést, hogy fel vagyok véve. Az Akadémián 1956. október 24-én beválasztottak a forradalmi bizottságba. A magyaróvári vérengzés hírére átmentünk segíteni, de ott sajnos csak halottakat találtunk, így orvosokkal és ápolókkal együtt felmentem Budapestre, ahol tevékenyen részt vettem a forradalomban (a Rókus kórházban tevékenykedtem a sebesültek ellátásában).

Decemberben kerestek a pufajkások (a házfelügyelő hívta rá fel a figyelmemet), ezért december 17-én átléptem a határt. ...Sajnos addig már minden egyetemi ösztöndíj 'elkelt' ... A Bécsi Egyetemi Központon közzéték velem, ne is próbálkozzam többé, de javasolták, hogy csatlakozzam a Soproni Erdőmérnöki Egyetemhez, ahonnét sokan átjöttek Ausztriába, és most Salzburg mellett várják, hogy elindulhassanak Kanadába. Amikor elmondtam, hogy nincs miből utazzam odáig, adtak egy vonatjegyet. Salzburgban hat kilométernyi gyaloglás után találtam rá a soproniakra, de abba az épületbe, ahol tartózkodtak, nem tudtam bemenni, mert nem engedtek. Hiába mondtam, hogy a bécsi egyetem küldött és szeretnék a dékánnal beszélni, nem sikerült. Később tudtam meg, hogy a tanári kar (45 fő), és az egyetemisták (több, mint kétszáz) határozatot hoztak, hogy

senki újonnan érkezőt nem vesznek be maguk közé. Ma már tudom, ezt nagyon helyesen tették. Jogosan félték ugyanis attól, hogy a beépített emberek megpróbálják meggátolni a kollektív disszidálást, magyarán azt, hogy az egész egyetem elhagyja Magyarországot. Kádáréknak ugyanis nagyon fájt, hogy az az egyetem, amelynek tanulói főleg munkás és paraszt származású fiatalok voltak, a szabadságot választotta. Bezárult tehát előttem a kapu, így aztán elindultam vissza Salzburg városába, három schillinggel a zsebemben. Mi lesz velem? Az járt az agyamban, hogyan tudnék visszakerülni Bécsbe? S ekkor történt talán életem legnagyobb véletlene. Jött velem szembe egy nagy, fekete autó. Megálltak és közzéték, nem lehet bemenni a városba, mert itt éppen most fogják kiadni a kanadai vízumokat...visszamentem az épületbe, ahol a kanadai nagykövet megkérdezte, szeretnék-e menni Kanadába? Válaszom természetesen az volt: igen! A jószágos Isten segített ekkor is, mert ilyen véletlenek nincsenek. Ha az autó később jön, akkor én már messze járok...s ki tudja, mi történt volna velem. Így kerültem tehát én Kanadába, az erdőmérnöki egyetemre.

Én nagyon féltém a tengeri betegségtől...Sajnos én kaptam egy másik betegséget is, mégpedig tüdőgyulladást...a hajó orvosa közölte a velünk utazó Szablya professzor úrral, hogy...nem tudnak rajtam segíteni...úgy határoztak, hogy a hajóról rögtön a kórházba visznek. Kanadába érkezésem így aztán nem a legszerencsésebb körülmények között zajlott számomra. De meggyógyultam. Első emlékeim közé tartozik, amikor az Új-Brunswick tartomány fővárosában, Frederictonban működő egyetem meghívott bennünket ebédre. Nem akartunk hinni a szemünknek. Két méteres hófalak között kellett megkeresnünk az épületet. Aztán jött az ebéd, nagyon kedvesen, a legfinomabb menüvel akartak minket meglepni. Celery, olajbogyó, paradicsomlé és a híres marhaborda, ami szerintünk igencsak sületlen volt, szinte a vér folyt ki belőle. Vál-

toznak az idők, ma már midig így esszük ezt Kanadában. Vatta kenyeret adtak hozzá, így aznap szinte csak a sült krumplit ettük meg. Másnap pedig a Szabadság nevű vonattal indultunk Brit-Kolumbiába. Úgy éreztük magunkat, mint amikor átjöttünk Európán. Mindenütt nagy szeretettel, ajándékokkal fogadtak bennünket.

Két hetes angol nyelvtanulás után (az Abbotsfordi tartózkodás után ő is Powell Riverbe került, majd onnan) egy Vancouver-től 600 km-re lévő fakitermelő telepre kerültem Görgényi Béla barátommal (Bear Creek Camp, Shewanigan Lake, BC.). Áldatlan körülmények között dolgoztunk, a munkánk nagyon veszélyes volt, mert egymásra borított, hatalmas fákat kellett drótkötéllel összefognunk. Mikor sikerült rögzíteni a drótkötelet, gyorsan elfutottunk vagy húsz méterrel messzebbre, mert a fákat csörlővel húzták el a helyszínről, de közben dőlt-borult minden. Szinte mindig esett, a hűvös eső párája még a gumiból készült kabátunkba is beszökött, s átjárta testünket. A legkellemetlenebb mégis a légynivázió volt. A kis fekete legyek a kemény, fejdű kalapunkba is beférkőztek, szinte megágyaztak a hajunkban, és rettenetesen viszketett tőlük a fejbőrünk. Nem tagadom, nagyon el voltam keseredve. Mit keresek én itt, miért kellett nekem elhagyni Magyarországot? Még ha börtönbüntetést is kaptam volna, talán akkor sem lettem volna olyan reményvesztett, mint itt, a kanadai fák között.

(A nyár végén Vancouverbe visszatérve, Veres Sándor, oktató családja által bérelt házban béreltek egy emeleti, főzési lehetőséggel ellátott szobát Balpatak György, a soproni csoporthoz szintén újonnan csatlakozó diáktársával)

...A Csendes-óceán partján, ahol nem is lehettem volna távolabb Magyarországtól, mélyen elkezdtem gondolkodni azon, ugyan mit tudok én itt tenni Magyarország érdekében. Akkoriban Kanadában éppen az volt a vita tárgya, hogy a kormány elismerje-e a vörös Kínát vagy sem. A soproni egyetemről jött társaimmal szerveztünk is egy tüntetést, természetesen azt a gondolatot partolva, hogy nem kellene egy önkényuralmi rendszert elismerni. Az egyik baloldali újság írt is rólnak egy nagyon csúnya cikket, kijelentve, örülünk, hogy Kanadában lehetünk, ne akarjuk a kormányt befolyásolni. Pont ebben az időben látogatott meg engem Tollas Tibor (aki a Soproni csoportot és a vancouveri magyarokat jött látogatni) barátom, az ismert költő, aki...

Németországban telepedett le. Együtt mentünk el egy sajtótájékoztatóra, s ott, az az újságíró, aki a mi Kína elleni tüntetésünkről írta az említett rosszindulatú cikket, éppen Tollastól kérdezte meg: „mondja, mi az ön véleménye, a kanadai kormány elismerje a vörös Kínát, vagy ne?” Odasúgtam Tollasnak, vigyázz, ez egy fogós kérdés, mert, ha azt mondom, hogy ne, akkor egy sort sem kapsz az újságban, ha igent mondasz, akkor meg ellenünk, magyarok ellen beszélsz. Az újságíró rám is szólt, vajon miért sutto-gunk ilyen hosszú ideig erről az egyszerű kérdésről? Tollas Tibor ekkor úgy válaszolt, ezt a kérdést ne nekem tegyék fel, hanem tegyék fel a kilencszáz millió kínainak. Ha ők elismerik, akkor mindenkinek el kell ismernie. Evvel a gyors válasszal kezdődött életre szóló barátságunk.

1957 őszén beiratkozott az emmigrált Soproni Erdőmérnöki Főiskola a UBC-n újrakezdő első évfolyamára, de még az évvégi vizsgák előtt, 1958 tavaszán kimaradt. A nyár folyamán a Vancouver Island 'ÉNY-i részén', mint 'chainman' dolgozott egy 'timber cruising' csoportban, amely munkakör további elhatározásra bírta az itteni erdőmérnöki pályafeladását. Vancouverben ismét Veresknél lakott, megosztva szobáját az egyetemről szintén kimaradt Balpatakival. Maguknak főztek.

A következő nyáron (1959) a logging-srtike miatt nem volt kinti munka s alkalmi munkákat vállaltak (mint számóca szedés), majd öten összeállva (Kapitány Gyuszi is küztük volt) vállaltak, 1 dolláros órabérért költöztetést, házfestést, kertészkedést, satöbbi. (Egy esetben elvállaltak egy ház külső kifestését 15 dollárért, de a munka csoportuknak két hosszú napig tartott).

Az év őszén ment Torontóba, ahol Benkő Imre nagybátyja Márai

Sándorral (a neves íróval) való ismeretségén keresztül kapcsolatba hozták a Vörösváry család által kiadott 'Kanadai Magyarság' újság vezetőivel. Futballbírói képesítése és általában a szeptemberben való érdeklődése alapján, 1960-ban a torontói 'Sárga Sportújság' kiküldte tudósítónak a római olimpiára. Ott találkozott az akkor már Madridban játszó Puskás Ocsival. A vele készített riportokat nagy érdeklődéssel olvasták Torontóban.

1961-ben a torontói Royal York Hotelben kapott állást, ahol előbb az ellátási szolgálatban dolgozott, majd az éjszakai rováncs elszámolásokban ügyködött. A következő évi hotel sztrájk alatt napi elfoglaltságai a megszokott munkaidő többszörösét tették ki. Ezen időben az általános igazgató megkedvelte és beiratkoztatta a Ryerson Institute of Technology iskolába, ahol munkaadója költségén 1962-64 között elvégezte a 'Hotel management' programot. 1965-ben pedig a Washington, DC-ben lévő Louis Hotel-nél szerzett diplomát 'Hotel and Restaurant Mgmt' témakörben. A Royal York Hotel beli főnökének 1966-os visszavonulása után nem kapta meg a várt előléptetést, ezért máshol vállalt állást. Felesége várandósága okán (egészségügyi biztosítás) viszont a Hotelnél rábeszéltek, hogy előnyére válík maradni és így négy hónapig mindkét állást betöltötte, ami a végkimerülésig kifárasztotta.

1965-ben sikerült édesanyját Magyarországról kihozni Torontóba hosszabb időre, aki baráti körének segítségével hamarosan talált neki feleségnek valót. 1966 július 7.-én feleségül vette Helen Thompsont (egy Anglikán kántor lányát). Az esküvő után azonnal mentek London, Angliába, ezúttal a 'Kanadai Magyarság' megbízásából, tudósítani a futball világbajnokságról, ami után Magyarországra - disszidálása után első alkalommal - is elutaztak. 1967-ban ikerlányai születtek, majd egy év múlva fia is megszületett. A nagyon magas torontói családiház árak miatt máshol kellett otthont alapítani a gyarapodó családnak. Miután 1968-ban sikeresen megpályázta a patinás Port Hope, ON székhelyű Trinity College School (bentlakásos középiskola) 'Food Manager' pozícióját, ott vásároltak családi házat és ott maradtak nyugalomba vonulásáig, a következő harninc évben. A bankkölcsonn kifizetésének segítésére hétvégeken rendszeresen bejárt Torontóba futball bírónaként ügyködni fizetségért. Gyerekei 7 unokával ajándékozták meg.

Teltek az évek, s 1997-ben felkértek, hogy induljak a Torontói Magyar Ház elnöki posztjéért, amit el is nyertem. A csödbe menő Magyar Ház elnökeként hármast tűztem ki magam elé: ment-sük meg a magyar házat, tartsuk meg a magyar házat, virágoztas-uk fel a magyar házat! Mindhárom célkitűzésem sikerült, de a célok megvalósítása nem volt könnyű a 100 ezer dolláros adósság kifizetési kötelezettséggel megterhelve. Az első lépésem az volt, hogy hazamentemjöttem Magyarországra, és sok ajándékkal tértem vissza Kanadába. Itt először is ki kell emelni Rubovszky András, a Gellért Szálló akkori igazgatóját, aki négy napos tartózkodásra adott egy utalványt, a Herendi Porcelángyárat és a Sárospataki Kerámiagyárat. Az ő segítségükkel 35 ezer dollár bevételünk volt az első torontói csendes árverésen. Közben megindult a kulturális élet: Wittner Mária, Rác Sándor, Pongrácz Gergely és Vanyek Béla 56-os hősök látogattak ki hozzánk, Torontóba. A kulturális élet egyik legnagyobb sikere a budapesti Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium Vegyeskarának felépése volt.

1999-ben Orbán Viktor miniszterelnök úr előadására 700-an voltak kíváncsiak, ami 100 fővel több, mint amire a nagyterem engedélye szólt. A Tóth Ilona emlékére történt csendes árverésen dr. Béres József volt a diszvendég, aki szintén nagy sikert aratott, és így komoly támogatást tudtunk juttatni a Semmelweis Orvostud Egyetem előtt álló Tóth Ilona-szobor felállításához, aminek talpazatán elsőnek a torontói Magyar Háznak szól a köszönet. Sajnos azóta a torontói Magyar Ház tönkrement, eladták, lebontották. Visszatérve a meghívott vendégekre, mindenkit nagy szeretettel fogadott a tagság. Egyedül Orbán Viktor meghívását ellenezte egy csoport, mondván, hogy párttársaival együtt kivonult a Ma-

gyar Parlament Trianonról tartott emlékünnepekről. Egyik tan-
gunk, aki egyébként igaz támogatóm volt, felemlgette, hogy
Gönc Árpádot Saskatráliában kifütyülték, s ők arra készülnek,
hogy Orbánt se fogadjuk szívélyesen. Közöltem vele, hogy akít
meghívtunk, annak mi jó vendéglátói leszünk. Erről az elvemről
tartottam is egy beszédet a tagságnak, s ebbe beleszóttam, hogy
valamennyien tisztában vagyunk vele, hogy Magyarország még
formálódik, s tudjuk, hogy „elment a pufajkás, s megmaradt a
Gönczünk”. Ez megtette a hatását, a tagság nem is fogadhatta
volna nagyobb szeretettel Magyarország új miniszter elnökét.
Az 1999-es nagyon forgalmas év „annyira elfoglalt, hogy minden
nap reggeltől estig bent voltam a Magyar Házban sőt, az is előfor-
dult, hogy haza sem mentem, mivel Port Hope, ahol lakunk, 120
kilométerre van Torontótól. A feleségem már nem volt jó egészsé-
gi állapotban, én pedig a házunk körüli teendőket nagyon elhanya-
goltam. (Kétéves elnöki megbízatása után, barátainak sikerült
ismér rábeszélni őt a további kétéves maradásra).
2000-ben a Heirloom Publishing által kiadott ‘Canada at the Mil-
lennium’ című könyben segítettem a szerzőnek megírni a magya-
rokról szóló tíz oldalt. Büszke vagyok rá, hogy 68 bevándorló

Balpataky György

(1957 őszén azok között volt, akik később csatlakoztak a ÚBC-n
újrakezdő emigrált Soprononi Erdőmérnöki Főiskola (‘Sopron
Divízió’) első évfolyamához. Nem tudni, milyen körülmények
között került csoportunkhoz, de minden bizonnyal a Torontóba
került harmadéves bányamérnök hallgató László nevű bátyja
révén értesülhetett az alkalomról. Beiratkozott az első évre, de
már évvégi vizsgái előtt elhagyta az iskolát. A továbbiakban Bo-
gyay Elemér barátja által közölteket adjuk tovább. A Szerk.)
Balpataky Gyurival 1957-ben találkoztam és a Veres tanár úrnál
laktunk az emeleten (lent a pince szinten pedig Tolnai Pufi és
Nagygyőr Colos). Első éves hallgatók voltunk. Majd mind a ket-
ten más pályát választottunk. Évek múltán (1966) Torontóban
újra találkoztunk. Ő akkor a Ryersonra (Ryerson Polytechnic
Institute) járt építész szakon, ismét szobatársak lettünk. Majd ’66
májusában közöltem vele, hogy megnősülök. Szinte könyörgött,
hogy ne csináljak bolondságot, mert olyan jól kijövünk egymás-
sal, nagyon szép kondóknak van, amit ő egyedül nem tudna fen-
tartani. 1966 július 6-án ő volt a best man (násznagy) és decem-
berben elvette az én feleségem legjobb barátnőjét. Amikor a Toron-
toi Magyar Ház elnöke voltam, a tesvére (Laci) volt a vezetősé-
gemben, aki nagy segítségemre volt. Sajnos már meghaltak.
(Gyurka 2009-ben húnyt el).

ország közül Magyarország van elsőnek bemutatva. Betettünk
képeket Pál Esterházyról (akiről ma egy város van elnevezve
Saskatchewanban), Roller Kálmánról (amint aláírja a Canadába
való emigrálásunk dokumentumát). Ezt a könyvet én személye-
sen vittem a Soproni Egyetemnek ajándékba, amit azóta, érdekes
módon ‘elvesztettek’ (pedig a könyv legalább 3 kilót nyom és a...
könyvtáros köszönő levele ma is tulajdonomban van
Ahogy látod mozgalmas életem volt, mindig ott voltam, ahol va-
lami történt. Egyszer egy riporter megkérdezte: “Hol szeretett
volna még lenni?” “Három helyen” mondtam: “Elsőnek 1957-
ben, amikor az Operaházban a Nabuccót játszották és a közönség
felállt énekelni a híres dalt (másnap be is tiltották a további elő-
adásokat). A második, amikor id. Dr. Béres, a ‘bérescseppek’
feltalálója visszautasította Aczél ‘elvtárs’ ajánlatát, hogy távozzon
az országból. A harmadik: Koltay Gábor előadásán ott lenni, mert
az egy nagyon merész dolog volt akkor. Legemlékezetesebb élmé-
nye viszont Wittner Mária parlamenti beszéde volt, 2001 február
25-én, a kommunista áldozatok napján, amikor a szónok neki
ajándékozta beszédének kézzel írott eredeti példányát.
(2021. 01. 21. Cobourg, ON)

Nem sok minden jut az eszembe a Gyurkáról, mi egy kicsit más
gondolkozásúak voltunk. Ő igazi kanadai üzletember lett, nekem
mindig... a HAZÁM nagyon fontos. Mikor felkértek a Torontoi
Magyar Ház elnökségére, Gyurka könyörgött, hogy ne vállaljam
el - mint mondta „süllyedő hajón akarsz kapitány lenni”. Való-
ban 100 ezer dollár adósság volt a házban és a 40 ezer torontoi
magyarból nem volt jelenkező, csak egy a 120 km távolban, Port
Hope-on élő magyar.
Egyszer elmesélt egy furcsa történetet. Valamikor a 70-es évek-
ben, egy színes színész, aki megvett egy öreg házat a nagyon
előkelő Rosdale negyedben, őt akarta megbízni a felújítással.
Amikor Gyuri közölte, hogy körülbelül 25 ezer dollár lesz a
munka ára, a színész rátámadt, hogy miért olyan kevés - azt hi-
szí, hogy mivel ő színes, neki nincs pénze? Ezután Gyuri javasol-
ta, hogy nézzék át tüzetesen a házat. A bejáratnál volt egy nagy
eredeti olasz márvánnyal díszített vendég mosdó, amihez a Gyuri
nem akart hozzá nyúlni. Az úr viszont közölte vele, hogy
“kidobni, új modernebbet akarok!”. Ezután Gyurka egy új 45
ezer dolláros ajánlatot tett, amivel az úr meg volt elégedve. A
kidobott mosdó részeit pedig 5 ezerért értékesítette.
Gyuri bátyja, László adta az ötletet, hogy itt és otthon legyen
eltemetve, amit én is tervezek. (2021 március)

S Z Á M A D Á S

Apt Kamill: Aggastyánok

Ez van. Na! Mit csűrjük csavarjuk. Aa Rétfalvi Balek piszkál,
hogy írjak magunkról, ahogy vagyunk. Hát így vagyunk. Ha
nem, megvan ám ennek is a szépsége!
Amikor az ember már magtette, ami tőle tellett? Rosszat? Kárt?
Hasznót? Attól függ honnan nézik. Olyan érzések lettünk ami-
lyenek csak lehetünk egy három dimenziósra torzított, valójában
négy dimenziós részében a világnak. A Világ változik. Éppen ott
vagyunk, ahol a negyedik dimenzió hiánya katasztrófálissá válik.
Ideje gondolkodni. Legalább egy kicsit. A globalizmus, akármi-
lyen szépnek is látszott öngyilkosság. Négy dimenzióból nem
lehet bűtlenül hármát csinálni.
Álljunk meg itt egy kicsit. Gondolkodjunk.
Volt valamikor egy igen okos ember, a nevére most nem emlé-
kzem, aki azt mopedta, hogy annyi világ van ahányan nézik.
Mindenki egy kicsit másképp látja. Én ezek közül egy vagyok.
Nézem a világot. Érdekes. Az életemet azzal töltöttem, hogy pró-
báltam megérteni amit mond. Tanulni, figyelni, tanulni. Így jutot-
tam el idáig. Erdőmérnök vagyok én is mint ti. Mi a harmincas

évekből való generáció sokat láttunk. Szépet is csúnyát is. Amit
most látok aggaszt.
Az egy éves vetésforgóra alapozott, vagyis az egy éves tőzsde
haszonra alapozott világgazdaság bukóban. Nem! Merjük kimon-
dani, Megbukott. A bolygónk klimatikus problémáiból eredő
imminens katasztrófa elkerülhetetlen. Hogy ebben az Ember
mennyiben volt vagy nem volt hibás azon vitatkozni lehet, de
nem érdemes.
Ez van! A világnak ebben a sarkában is megmaradtunk soproni
erdőmérnöknek. Tettük, amit tehattunk. Gondolkodó, figyelő
embernek már a hetvenes évek közepére világossá vált, hogy a
Regan-Tatcherista világ lenyeli a Bruce és Schmacher által leírt
‘Small is Beautiful’ világot, hát az ember megtett, amit tehetett a
törvényesség és a saját lehetőségei határain belül megtehetett.
Hogy mire jutottunk? Semmire! Csak a lelkiismeretük tiszta.
Sopronhoz tartozunk. Segítettük az Alma Máttert, amivel tudtuk.
S most aztán mit?
Hogy az utolsó négy öt hónapban nyilvánvalóvá válni engedett

helyzetnek mennyi köze van vagy nincs a koronavirushoz azon megint csak vitatkozni letetne de nem érdemes. Nincs természetlen vitával eltöltendő időnk. Most megint visszajutottam oda, ahol csa a magam nevében beszélhetek. A kialakult globális krízisre csak helyi megoldás van. Van!

A kialakulóban lévő politikai káoszban csak kicsi, önellátásra és önvédelemre képes, összetartó terület egységei lesznek képesek. Hogy kinek sikerül kinek nem? Az majd elvállik, de addig egymást és magunkat becsülve, Ember módján élünk. Hogy hány generációt? Az nem számít! *(Balekelnök alias Vadorzó, 2020 augusztus 20, Victoria, BC)*

Apt Kamill: Epilógus

Utó Szó? - Epilógus? Úgy hívom pedig igazából csak legutolsó, kicsit tán megkésett rövid fejezet. Adalék a már vagy tíz éve megírt 'ÉLETEK, EMBEREKÍ' című könyvhöz. Volt Soproni Széchenyi Real Gimnáziumi iskola társam, Németh Gyuri bánya-mérnök barátom noszogtat, hogy ébredjek fel, tíz év alatt 'több víz lefolyt' a folyókon, mint az előtte levő több száz év alatt. Nem ártana a máról is írni egy kicsit. Hát innen jön a dolog. Tíz év nem nagy dolog de sok belefér. Hol vannak már a visegrádi tarokk partik! Madas Laci Bácsi, Rentz Jancsi, Schneider Gábor! Bánó Laci volt az utolsó. Ő tavaly ment el. Üresedik körülöttem a világ. Nézzük csak meg mi van még? Visegrád? Magyar Ország?

Európa? Még megvannak. Aztán majd meglátjuk ha meglátjuk. "Az életet már megjártam..." A.J.

Hát igen. Én is. S mindent adott mit várhattam. Inkább többet, imitt-amott kevesebbet. Amikor az ember már megtette, ami tőle tellett. Jót? Rosszat? Kárt? Hasznót? (attól függ honnan nézik) könnyen beszél. Olyan ember lettem amilyen lehettem ebben a három és félre torzított, valójában négydimenziós világban.

Itt álljunk meg egy picit, meg kell magyaráznom, hogy mit értek ezalatt. Irány van előre, hátra, jobbra, balra, föl és le. Ezek adják a háromdimenziós mérhető világot, amiben dolgozni tudunk. A negyedik az Idő, ami a mi életünk szempontjából nézve állandóan egy irányba halad. Egyenletesen halad, midig CSAK előre. Ha ezt a tényt nem vesszük figyelembe akkor előbb vagy utóbb baj lesz. Most vagyunk ott ahol baj van!

A kereskedelmi életünk, a bank világ, mindegy, hogy Mediciek, Rockefellerok, Kadafik, Rothschildok vagy akárkik is futtatják, it egyszerűen elért a sor végére.

Hosszú sor volt, ami tudtunkkal legalább a Faraóig visszamegy, s pont most a mi időnkben éri el a végét. Hogy mi történt? Jó lenne tudni, de tulajdonképpen nem számít. Nekem úgy néz ki hogy a Globalizmus, akármilyen szépnek is látszott öngyilkos lett, nem is lehetett más. Az évi tőzsdei haszon maximalizást kí-

vánó gazdasági rendszer túlhasználta a Földet és kész. Megbukott! Hogy maga az Ember, a faj, mennyiben hibáztatható, azon vitatkozni lehet, de nem érdemes.

Álljunk meg egy picit. Gondolkodjunk. Volt valamikor egy igen okos ember, a nevére most nem emlékszem, aki azt mondta, hogy annyi világ van ahányan nézik. Mind másképp látja legalább egy kicsit. Hét és valahány százezermillió ember van. Én ezek közül egy vagyok. Nézem a világot. Érdekes. Az életemet azzal töltöttem el hogy próbáltam megérteni mit mond. Tanulni, figyelni, tanulni. Így értem el idáig. Figyeltem akkor is amikor a hetvenes évek közepe felé a Regan - Thatcherista iskola kiradirozta Bruce & Schumacher Small is Beautiful világot.

Mondom, erdőmérnök vagyok. Tudtam jól, hogy az egytől maximum öt éves gondolkodási horizont hova KELL hogy vezessen. Ide.

Olyan háromszáz évvel ezelőtt Európa --Angliát kivéve-- ráébredt hogy az erdeit könyörtelenül kiirtó Európa katasztrófához közeleg. Ebből indult az erdőmérnök képzés. Nálunk az 1700-as évek elején Selmecebányán a Bánya és Kohó mérnöki főiskolán megindult az Erdőmérnök képzés. Hosszú rögös úton küzdött a gazda, az erdész meg a kapzsiság de a huszadik századra volt Erdőtörvény Európa nagy részén, ahol nem a földtulajdonos hanem a területért felelős erdőmérnök volt büntetőjogilag felelős. Nem egy bizottság. Valaki, egy személy, felelős volt!

Én Kanadában élek. Láttam mi történik. Mit tehettem? Tettem, amit a törvényesség és saját lehetőségeim határai között tehettem. Milyen szerencse hogy egy álszent politikai rendszerben sok a kisajtó, így tiszta maradtam.

Hogy az utóbbi hónapokban nyilvánvalóvá válni engedett helyzetnek mennyi köze van a korona vírusához? Ki tudhatja. Sok vagy semmi? Ezen is lehetne vitatkozni de nem érdemes. Kinek sikerül túlélni kinek nem? Az is majd elvállik. A fontos az hogy, addig egymást és magunkat becsülve EMBER módján éljünk. Hogy hány generáció? Az sem számít! ---FINI--- *(datum?)*

ROSSZ VÉGE LESZ

Hová tűntek mind az álmok?
Liberális hazugságok
tengerében elmerültek.
Menekültek özönlöttek
egy jobb élet reményében.
És ezt meg is lették régen
e gazdag, szabad országban.
De mit látunk mostanában?
Hajléktalan lézengőket,
gyermekeket éhezőknek,
s a szegények szaporodnak.
A gazdagok gazdagodnak,
s nem mind becsületes módon.
A becsület ma már ódon.
Erkölc, vallás mostanában
nem tantárgy az iskolában.
Furcsa ez a mai divat,
s megteveszti az ifjakat.

A liberális szólamok
zöme bennük nyomot hagyott,
s vakon követik az eszmét,
ahelyett, hogy észrevennék,
hová fajul itt az élet.
Rossz vége lesz, attól félek...
Agymosást végez a sajtó,
s most is nyitva áll az ajtó
az újonnan jöttek előtt.
Többet kapnak, mint azelőtt
kaptak itt a menekültek,
akik bátran szembesültek
azzal, hogy itt majd keményen
kell dolgozni, hogy megéljen
kis családjuk e szép honban.
S ezt nem várták azon-nyomban.
Tanultak, s beilleszkedtek,
elfogadták itt a rendet.

Hamar meg is gazdagodtak,
majd maguk is munkát adtak
az újonnan érkezőknek.
Nyoma sem volt éhezőknek.
Ám e rendet megszüntették,
a jogot előre tették,
s követelik a jólétet
azok is, kik félreléptek.
Nyaklók nélkül szaporodnak,
de dolgozni nem akarnak.
Engedelmes birka módra
kifizetjük az adóba
öregkorra spórolt pénzünk.
Milyen jövő elé nézünk?

Király Ilona, 2018

Komlóssy József: **A somogyi betyár járta a Jurát** (befejező rész)

Készítettem még két kicsi evezőt is, hogy megkönnyítsem a Dráván való átkelést. A helyet, ahol vízbe akartam ereszkedni, már többször is tüzetesen szemügyre vettem. A határőrök járását kiváltként - az utóbbi időben - mindkét oldalon - alaposan megfigyeltem. A magyar oldalon egyébként sem volt problémám, mert a fiúk, mint erdészt jól ismertek. Erőst hízott a hold, már felkelt, amikor búcsút vettem az erdészháztól - ahol tiszta egyedül laktam - no meg szeretett társamtól, a kutyámtól. Talán már hajnali három is lehetett, amikor a folyó partjára értem. A víz szinte félelmetesen feketét mutatott. A holdat eltakarták a fák lombjai. Lektam mindent a fővényes parton, aztán elkezdtem felfújni a traktor gumibelsőjét. Míttagadás, ez a munka a türelmemet jócskán igénybe vette. Már pirkadt, mire úgy ítélt meg, hogy a tömlőmmel végre-végre vízre ereszkedhetem. Először is levetkeztem, majd pedig a bakancsot s minden ruhámat begyömöszöltem a hátizsákba. Először a pumpát dobtam a folyóba, azután vízrettettem a 'gumicsónakom', s ellökvén magamat a parttól, elkezdtem a lapátjaimmal evezni. A víz sokkalta hidegebb és sodrása erősebb volt, mint amire én számítottam. Ezért csak sokkalta lejjebb tudtam a Jugó oldalon partra evickélni, mint eredetileg gondoltam. Megszáritkozván elindultam a Dráva mentén nyugatra. Több helyen a kukorica nem volt még letörve, ezért még mindig tudtam tejes csöveket találni. No meg krumpli is volt még jócskán a földeken. Ezért takarékoskodni tudtam a hazaival. A jugó-olasz határon nehezebb volt átjutni, mint a Dráván. De a határszakasz többnapos tanulmányozása után végül is sikerült átjutnom anélkül, hogy kilyukasztották volna a bőrömet. Ezek után kétnapi 'sétamenet' következett. Annál is inkább volt ez sétamenet, mert most már a térképem alapján többnyire nappal haladhatam nyugatnak. Amikor egy kicsiny helységen mentem át, egy raktárépület mellett vitt el az utam. Ott éppen egy teherautóra - rakodógép nélkül - a rakfelülethez támasztott két gerendán két ember mindhiába igyekezett, nem tudott egy jókora ládát feltolni. Én ledobván a hátizsákomat oda ugrottam, s így már sikerült felrakni a ládát. No, de még volt egy féltucatnyi láda, amikkel hasonló módon terheltek meg a teherautót. Időközben kiderült az is, hogy magyar vagyok, no meg, hogy Svájcba igyekszem eljutni. Tekintettel 'az ő kiváló magyar tudásukra' ezt nem volt olyan egyszerű egyértelművé tennem. Ezek után a Milánóba induló teherautó vezetője értésemre adta, hogy ő elvisz engemet ameddig csak akarom. Útközben kölcsönösen megkínáltuk egymást a magunkkal hozott 'hazaival'. Én az utolsó darabka szalámit osztottam meg vele. Ő pedig hasonlóképpen a saját elemőzsiáját. Mario egy parkolóhely asztalánál a kiterített térképen megmagyarázta, hogy hol fog kitenni ahhoz, hogy legrövidebb úton érjem el úti célotam, a svájci Locarnót. Alig telt el néhány óra, amikor Mario letért az autópályáról és az első helység vasútállomása elé kanyarodva, az állomás épületéből egy Locarnóig szóló vasúti jeggyel tért vissza. Azt a kezembe nyomta, majd pedig vett egy jókora kenyeret, no meg hozzávalót. Ezt követően pedig értésemre adta, hogy nagyon gondosan figyeljem az állomásokat, és a Locarno előtti utolsó még olasz helységben feltétlenül szálljak le, mert ott felszállnak - többnyire civilben - a svájci határőrök, és mielőtt még a határhoz érne a vonat, addigra azon mindenkit igazoltatnak. Már pedig az mindenképen jobb, ha az én esetemben erre nem kerül sor. Amikor elköszöntünk egymástól, búcsúzóul Marióval megöleltük egymást, utána emlékül neki adtam az agancs nyelvű 'somogyi bicskámát'. Az együtt töltött órák megőztek arról, hogyha mindketten akarjuk, akkor milyen kevés

szóval is meglehet érteni egymást. A megadott városkában le szálltam a vonatról.

Azon kívül egy északnak vivő ösvényre akadtam, s minek utána még egy csobogó kútnál megtöltöttem a kulacsomat, ismét nekivágtam az ismeretlennek. Most is rábízván magamat az irányérzésemre, no meg a szerencsémre. Azt tudtam, hogyha nem tévesztek utat s jótempóban haladok, akkor még szürkület előtt elérhetem uticélotam, Locarnót. Az ALBERGO címe egy papírlapra, nagy betűkkel felvolt írva. Minek utána elértem Locarnót, ott csupán azt az embert kellett megtalálnom, akinek ha az orra alá dugom a papíromat, legalább az irányt meg tudja mutatni, hogy merre kell tartanom ahhoz, hogy a címet megtaláljam. A harmadik személy, akinek az olasz nyelvű köszöntésemet követően eléje tartottam a papíromat, még azt is hozzátévé, hogy „prego”, nem csupán az irányt mutatta meg, de el is kísért a keresett épületig. Először a vendéglő utcára nyíló ablakán át alaposan szemügyre vettem a helyiséget, ahol vacsoraidő lévén sok asztalnál ültek vendégek. Csakhamar megláttam Pirit is, aki a rendeléseket vette fel s adta le a konyhán, a lányok pedig kihordták az ételeket. Mindenek előtt megállapítottam, hogy az eltelt évek során Pirike igencsak megasszonyosodott. De fürge mozgása, az viszont megmaradt. No meg a szigorú tekintete, amint a lányokat dirigálta. Mindjárt a bejárati ajtó mellett kinéztem magamnak egy kicsiny, szinte eldugott asztalkát, ahová sikerült is észrevétlenül leülnöm. Ott a világítás is gyenge volt, mert a fali lámpa nem volt felkapcsolva. Időbe tartott amíg Pirike az asztalhoz lépet s megkérdezte, mit óhajtok? Amint szemtől-szembe meglátott, akkorát, de akkorát sikoltott, hogy mindenki felkapta a fejét. Ezek után rövid utasításokat adott a lányoknak, majd pedig betuszkolt a külsőszobába, ahová nekem mindenek előtt inni- s ennivalót hozott. Elkezdődött a végtelennek tűnő kérdések s válaszok záporozása. Pirike akkor már több éve özvegyként vezette egy autóbalesetben elhunyt férje panzióját. A gyermektelen férje a halálos ágyán úgy rendelkezett, azzal a feltétellel hagyja Pirikére a panziót, hogy azt ő el nem adhatja, de élete végéig használhatja. Karban kell tartania és évente egy nagyon is méltányos összeget kell fizetnie az ő rokonainak. Másnap Pirikével az 'Idegenrendőrségre' mentünk, hogy ott elindítsuk a 'menekültügyi eljárást'. Akkor már úgy pergett a nyelve olaszul, hogy magyarul se jobban. Amíg a 'menekültügyi folyamatok' húzódtak, Locarno környéket el sem hagyhattam. Piri minden hivatalos helyre elkísért. Aztán egy szép napon megjöttek a kívánt kantonális papírok, no meg velük a tél is. De a tél, az csak amolyan felemás volt. A pálmafák néhány napig ugyan dideregtek, de aztán megint jobbára fordult, csak az eső kopogott a köveken. Engem befogtak mindenféle konyhai és házi munkára. Kiváltként az utóbbit nehezményeztem, hiszen még otthon is volt egy asszony, aki időnkint megfőzött, no meg rendszerben tartotta a házat. Egy idő után, már nagyon-nagyon elegendem volt a 'konyhamalaci teendőkből'. Az, hogy szinte minden szabad időmben az erdőt jártam, nem sokat segített. A ménkő nagy hegyek, a sziklák, bizony nem egy somogyi embernek valók. A somogyi dombok és tölgyesek után minden idegen volt. Ezért a turisztikailag csodálatosnak tartott környékkel sehogyansem tudtam megbarátkozni. A megváltás számomra egy régi barátomtól, levél formájában, Bernből érkezett. Ő valamikor 1956-ot követően került Bernbe, ahol mint kitűnő 'ezermester' a tehetősebb emberek többnyire fából épült chalé-it / nyaralóit aprólékos munkával újította fel. Megtudván, hogy Locarnóban vagyok, hívott ma-

gához dolgozni. A meghívásának örömmel tettem eleget. Már azért is, mert igencsak nyomasztottak az 'égigérő' hegytömbök, no meg már nagyon, de nagyon elegendő volt a konyhamalaci teendők közül. Mindig is szerettem fával dolgozni, így reméltem, hogy a famunkákban ismét sok örömet fogom lelni. Ezért is ragadtam meg a kínálkozó alkalmat, hogy Bernbe utazzak.

„Na de tulajdonképpen ki volt az a talpraesett fiatalasszony, akihez képes volt szinte ezer kilométer gyalogutat is vállalva eljutni?” Kérdésem láthatóan az elevenébe talált, mert igencsak várattott magára, amíg ismét megszólalt. „Az úgynevezett fordulat éve, 1948 előtt, Piri nagyapja volt a kocsmáros a faluban. A 'Rákosi-időkben' vették el tőle a korcsmáját, és állami italboltot csináltak belőle. Pirike nagyapja mint őrmester volt s ama híres-neves 'Somogyi rosebb bakák', más néven 'bicskások' ezredében a 44-s ben szolgált, amelyik az egykori Monarchia egyik legtöbb harci dicsőséget szerzett, de egyben tetemes veszteségeket is megélt ezrede volt. Jellemző volt, hogy ebből az ezredből estek legkevesebben hadifogságba. Az még 1915 nyárelőn, az olasz fronton történt, hogy a Károly bácsi vezette éjszakai járőr rajtavesztett. Ketten éltek túl a 'digók' váratlan rajtaütését, amint éppen egy kútnál a szomjukat oltották. Az életben maradottakat az olaszok rendes kórházi ellátásban részesítették. Károly bácsinak szerencséje volt, jóllehet, hogy felépülése után húzta a jobb lábát, de mint hadifoglyot, egy jóra való gazdához adták ki dolgozni. Az olasz gazda fia ugyanazon a frontszakaszon volt katona, ahol előzőleg Károly bácsi is harcolt. Ezért a gazdája mindig elmondta neki: én úgy bánok veled, miként – ha fogságba esik – akkor a tied is bánjanak az én fiammal. Már javában a 'dicsőséges Tanácsköztársaság' uralma járta, Magyarország pedig egyre kisebbre zsugorodott, mire Károly bácsi hazakerült a falujába. Károly bácsi a harmincás évek elején mint hadirokkant, vitézi érdemrendet és kocsmajogot kapott. Piri apjának már nem volt ilyen szerencséje az orosz fronton. Ezért Pirit jószerivel a nagyapja nevelte, ő tanította olasz nyelvre is. Már javában folytak a 'bervadászatok', amikor éppen egy svájci csoport Tessinből, volt az erdőgazdaság vendége. A nyelvi problémák megoldására valakinek eszébe jutott, hogy hiszen itt van Piri. Ő tud olaszul. Piri mint tolmács, az egész vadászat alatt nagyon elemében volt. Amikor pedig a következő évben ismét jöttek a svájci vadászok, egyikükkel szemmel láthatóan közvetlenebb lett a kapcsolata. Amikor a postásunk, egy poharazás során elmondta nekem, hogy Piri részére, egyre gyakrabban érkeznek a faluba levelek Svájcából, még nem gondoltam semmi komolyra. Mígnem egy szép napon engemet várt egy levél. Férjhez mentem Svájcba! Azután évekig nem hallottam felőle semmit. Csak akkor írt, amikor a férje meghalt. Kérte, hogy látogassam meg Tessin-ben. Nos, ezért gyalogoltam szinte Locarnóig. Mire mindezt elmondta, már a hold félkaréja is felkúszott a Chasrale megett az égre. A kocsim nem volt messze, így V.J. még időben elérte az utolsó berni vonatot.

Abban az évben kevés hóval, de annál több hideggel köszöntött ránk a december. E sorokat pötyögtetvén, szinte-szinte magam előtt látom ma is azt a hegyoldalt, ahol akkor hármasban 'keresztszelvényeztünk'. Aznap a dübendorfi szomszédom, L. bácsi volt a másik segítségem. Kemény bőrbakancs volt mind a kettőnk lábán, s melegsős a vastag nadrágunk alatt. A jegyzőkönyvet vezető kezem ujjai már egyre nehezebben fogták a ceruzát. Kiváltképp a jegyzőkönyvet tartó balkezem - jóllehet jó meleg kesztyű volt rajta - már szinte megmerevedett. V.J. gumicsizmában, egy szál nadrágban taposta a frissen hullott havat. Mégis én elégteltem meg először a fagyoskodást kijelentvén: „Hagyjuk abba, mára már elég volt”. Mire V.J.: „Ugyanmár, most miért szakítanánk félbe a munkát, ami még hátra van, azzal már alig félóra alatt végzünk! Akkor holnap nem kell ide visszajönnünk!” Ezek után mit tehettem mást? Csupán csak gyakrabban fújtam a körmeimet, de folytattam a fagyoskodást. Ezért volt az, hogy még aznap a munkát be is tudtuk fejezni. Leérve a faluba először is az élelmszerületbe tértünk be. Mitagadás, jól esett a meleg. Mindegyi-

künk az italoktól eltekintve csak magának vásárolt. A pénztárhoz érve legnagyobb meglepetésemre V.J. tolkocsijában három aranypapírba burkolt mikulást pillantottam meg. Mire ő, a kérdő tekintetemet látván azt mondta: „A háziasszonyomnak van három kicsi fia. Holnap Mikulás van, nekik vettem”.

Másnap hiába vártam V.J.-t. Helyette ismét a berni rendőrnagy jelentkezett telefonon. Közölte velem, hogy az emberem ismét nálunk van elszállásolva. A megdöbbenésemet követően gondolatban köszönetet mondtam V.J.-nek azért, hogy előző nap befejeztük a munkát. Még az is lehet, hogy van olyan 'lélekbúvár' aki magyarázattal tudna szolgálni arra, hogy V.J. esetében, a csokoládé mikulás ajándékok átadását követően elkövetett betörésére miként lehet magyarázatot adni? Vagy a kettő egymással talán még egyensúlyban is lehet?

Telt s múlt az idő. Amíg szigligeti magányomban, egy szép nyári napon V.J. jelentkezett a telefonvonal végén. Nos, ekkor megint az történt, hogy 'se köpni se nyelni nem tudtam'! Ezt a meglepetést ő még azzal is fokozta, hogy kijelentette: meg akar látogatni. Mégis mit mondhattam? Kiváltképp azok után, amikor közölte velem, hogy azért akar meglátogatni, hogy nekem személyesen mondjon köszönetet mindazért, amit én érte tettem. De kiváltképp azért, hogy vele szemben annak idején olyan becsületesen jártam el. De mi is történt akkor, amire ő eljárásommal kapcsolatban utalt?

Már több hét is eltelt azóta, hogy ama ominózus decemberi napon a rend elhivatott őrei V.J.-t ismét a pártfogásukba vették, amikor egy szép napon, a sonceboi címre levél érkezett V.J.-től. A levélben arra kért engemet, hogy a járandóságát, ami akkor nagyságrendileg úgy 2200 CHF-t tett ki, legyek szíves elküldeni Locarnóba, barátnője címére, mert ő ezzel az összeggel Pirinek tartozik. Ekkor a mindenütt és mindenkor méltán nagyraértékelt svájci alaposság gépezetében nyilvánvalóan egy kicsi homok juthatott, mert V.J. nekem írott levelének a cenzúrázását / fénymásolását annak a továbbítása előtt minden bizonnyal elvégezték ugyan, de a fordításával elkéstek. Ezért a rendőrség felszólító levele, aminek értelmében V.J. munkabér hátralékát haladéktalanul küldjem el Bernbe a megadott bankszámlára, V.J. levélvel szinte egy időben érkezett. Ezek után, V.J. levélének értelmében, annak a fénymásolatával, no meg a pénzt feladó szelvényével a rendőrség felé igazoltam, hogy a pénzt én már elküldtem Tessinbe. Nos, azt soraim olvasóinak a belátására bízom, hogy megítélik, ha jogilag nem is, de emberileg helyesen cselekedtem-e vagy sem? Egyszóval most V.J. el akart jönni hozzám azért, hogy megköszönje, amit én akkor az érdekében tettem. Jóllehet, hogy soha nem járt előzőleg itt, de minden segítség nélkül megtalálta a házamat. Leültünk a teraszra az asztalhoz, amikor is először egy üveg pálinkával ajándékozott meg. Én pedig hoztam egy kancsó bort, kenyeret, szalonnát és hagymát, azért, hogy megágyazván tudjuk indítani a beszélgetés fonalát. Ami mindenek előtt azzal kezdődött, hogy afeletti örömkünknek adtunk kölcsönösen hangot, hogy közel két év után, jó egészségi állapotban láthatjuk viszont egymást. Poharunkat emelve kemény szemekből őszinteség sugárzott, amikor megköszönte a Tessinbe küldött pénzt. Minekutána Magyarországra visszatoloncolták, s leülte a Svájcban 'magával hozott' börtönbüntetésére hátralékát, ezzel a pénzzel tudott új életet kezdeni.

Ezek után körbejártuk a házat. V.J. 'mint szakember' mindent tüzetesen megnézett, majd pedig kijelentette: „A fatáblák, amint vannak, az csupán csak bakfitty”. Rögvest meg is tette a módosításokra a szakszerű javaslatait. Amit sajnos csupán csak az első betörések után vettem komolyan. A szemleutat követően ismét leülvén az asztalhoz, megkérdeztem: „Mondja, emlékszik-e arra, amikor a vihar után egy bikkfa alatt egy rönkön ülve elmondta, hogy miként jutott Svájcba?” „Igen, igen nagyon is jól emlékszem. Még arra is emlékszem, hogy akkor milyen későn értem a lakásomba Bernbe”. Ekkor elnevette magát, majd pedig szinte huncutul hozzátette: „Akkor a Mikulás estén rajtavesztettünk.

Ugye most nem az érdeklí, hogy miként, mert én inkább azt mondom el, hogy minek utána elszállásoltak Thornbergben, hogyan sikerült megszöknöm Bern Kanton várbörtönéből”. „No, de előtte ígyünk meg egy pohárával, de csak azért, hogy erősítsük a vidámságot, ami minket itt körülfog” - tettem én hozzá.

„Kemény tél volt és nagy hó” - kezdte elbeszélését V.J. „amikor Thornberg várának asztalosmühelyében dolgoztattak mint rabot. Az ellátásra nem lehet panaszom. Egyik alkalommal, amikor vacsoraasztást követően a tányéromat átnyújtó örnek szóvá tettem, hogy én még olyan csirkét nem láttam, amelyiknek csak egy combja lett volna, még elsem fogyasztottam a kihozott ételt, amikor az ór már visszais tért a másik csirkecombbal. No, de ennek kiváló ellátásnak a dacára is egy idő után arra elhatározásra jutottam, hogy akármilyen jó is itt az ellátás, meg a munka sem megéröltető, de én innen megszökök. Az asztalosmühelyben volt egy hatalmas vaslemezekből készült szögletes tartály. Ebbe a tartályba hordtuk be esténként a fűrészpont, no meg az apróbb forgácsot. A tartályból pedig időről-időre azt egy közel méter átmérőjű, harmonikára emlékeztető csövön kinyomták egy, az épületen kívüli szabad tárolóba, ahonnan később elszállították. Az üzemben, ahová vitték valamivel vegyítve, tüzelésre alkalmas tégláká préselték az anyagot.

Több napon keresztül úgy intéztem, hogy utolsónak hagyjam el a mühelyt. Egy este aztán sikerült észrevétlenül belépnem a vas szekrény mögé. Felnyitottam a tetejét, s oda beugorva magamra hajtottam azt. Az ór csak akkor vette észre a hiányom, amikor én már a hullámos csövön giliszta módjára kitekerem magamat, és fent sikeresen a vastag hóval fedett 'konténer' tetejére pottyantam. A várfal közel volt. Én átmászván a falon a mélybe ugrottam. Igen nagy szerencsém volt, mert az északi szél több méteresre fújta a fal alá a havat. Ezért volt, hogy puhára estem. Kímászván a hóból, úgy a kék-fehér 'csikos egyenruhában' igyekeztem az erdőn át le a hegyről, s irány a közeli burgdorfi vasútállomás. Mire az örség rájött, hogy én miként jutottam ki az épületből, és a kutyák felvették a nyomot, én már robogtam a vonat WC-jében ülve Zürich fele. Igen nagy szerencsém volt, mert

amint a vágányok közül felkapaszkodtam az utolsó kocsira, a szerelvény már indult is. Zürichben sikerült észrevétlenül elhagynom a vonatot és eljutnom egy barátomhoz, aki kíségetett egy megfelelő 'civil' ruhával meg baráttal, no meg némi pénzzel. Így még aznap éjjel elértem az utolsó Locarnóba induló vonatot. Ezért történt, hogy mielőtt még visszavihettek volna a várba, legalább néhány napot pihenhettem Pirikénél. Időközben bekövetkezett Magyarországon a rendszerváltás. A takarékos svájciak nem várták meg, amíg letöltöm a reám kiszabott büntetésemet, hanem azt rábízva a magyarokra, a 'menedékjogomat' megszüntetve, rövidúton, a Swissairrel, kísérettel utazhattam Zürichből Budapestre. A Ferihegyen már vártak az akkor még szürke egyenruhába bújt rendőrök. De Svájcba való indulásom előtt Pirike feljött Locarnóból Zürichbe, hogy elköszönjön tőlem, no meg útravalóként átadjon egy csomagocskát. A repülőtéren találkozhattunk. A kísérőm nem csak azt engedte meg, hogy találkozzunk, hanem azt is, hogy a csomagocskát átadja nekem. A csomagban néhány apróság mellett csokoládé volt. Az egyik csokoládés dobozba volt elrejtve a pénz, amit ő a számomra megőrzött. De az igazán nagy dolog az volt, hogy nekem a pénzt Vácon is sikerült megőriznem. Így azzal pénzzel tudtam új életet kezdeni Magyarországon, amit akkor utánam küldött Locarnóba”.

Mielőtt V.J. elköszönt volna tőlem, egy fonott korsó bort adtam neki útravalónak. A bor valószínűleg ízlett neki, mert később még egyszer meglátogatott. Ekkor egy barátjával és egy kicsi teherautóval érkezett. A teherautón két egy hektós hordó volt, amit én megtöltöttem jófajta rizlinggel, ők pedig ki is fizették a bor árát. Ekkor láttam V.J.- utoljára.

Azóta sokszor és sok formában jutott eszembe az ember, aki a maga nemében egyik legjobb munkaerőnek bizonyult. Betörni betörhetett! De a 'gazdáját' azt soha meg nem károsította! Szerte a nagyvilágban szép számmal vannak az élet különböző területein, magas polcokon emberek, akik V.J.- től megtanulhatnak, mit jelent Somogyban az, hogy BETYÁRBECSÜLET. *(Befejezve vasárnap, 2020. szeptember 19-én Szigligeten).*

George Graskoy: The story of today

More than 1 year ago I received the privilege to use taxi coupons and Handy dart. Taxi coupon: I pay hundred dollars and receive 200 dollar worth of Taxi Coupons. Handy Dart works like a taxi, but cost only 3 dollars a trip. I started to use Taxi Coupons before the COVID19. Today I used Handy Dart the first time.

It is a smaller public bus. I had to make reservations days before, and it was problematic because I wanted to go from Vancouver to North Vancouver to my yearly doctors examination. When I made the appointment I was told no problem to take me to North Vancouver, but no bus available to direct ride, they can take me to the Sea Bus and in Vancouver they send another HD to take me home. Then she told me to wait. After a long wait she came back and told me she managed to secure a direct ride from doctors office to home.

My appointment was at 12:30 and my Handy Dart (HD) arrived shortly after 11. I was the only occupant. We arrived there 50 minutes early. the office door was closed and I had to knock. I was put into small office where I had to wait for the doctor 45 min. Yearly exam lasted about thirty minutes. After I finished I was not allowed to stay in the empty waiting room sitting on my

walker which has a seat on it. Around 1:15 I was told to wait outside near the parking lot – luckily, I found a spot where I did not get wet when the rain started. Exactly 2 pm my phone rings. I got an automatic notification that my HD will arrive about in 15 minutes. At 2:30 still no HD. At 2:45 I phone HD, I was told there is some change - no HD available, they will send a taxi. I asked who will pay for it? “You pay only 3\$” he said. Shortly after 3 pm a taxi arrived, The driver was a 56 yrs old refugee from Iraq. Me being a refugee too had lots of stories to tell about what is to be a newcomer in a different culture. We arrived around 3:45 pm. The taxi meter showed \$ 38:45 I paid 3\$ and I had to sign a receipt, that I took the taxi. Naturally I gave him a very decent tip. Why are you doing this, he asked me? Because, you saved me of sitting in the parking lot for hours or go home on bus and Sea Bus then on a bus where where COVID19 infections is a possibility. A visit to the doctor took me 4 ½ hours. Thank God I had a walker which has a seat on it and an iPhone, which has a few games in it. With these two companions the waiting was bearable. *(2020 Nov 4, Vancouver, BC)*

SOPRON ALUMNI ESEMÉNYEK

Megszokott havi ebéd-találkozóink szüneteltek a Covid -19 pandémia alatt.

Kapocs 71 szám megjelenése, 2020 október 15

Folyóiratunk legújabb száma PDF formában lett elküldve minden e-maillal rendelkező olvasónknak. E-maillal nem rendelkezőknek és akik kérték nyomtatott formában postáztuk a számot.

Kitüntetések átadása, 2020 október 27

Az újonnan kinevezett Magyarország Kanadai Nagykövete, Vass Salazar Mária vancouveri látogatása alkalmával rendezett fogadáson kitüntetések

adott át a helyi magyarság kb. 40 meghívott reprezentásai előtt. Ezúttal adták át Sopron Alumnus **Koicsis Tibornak**, a Március 15 -én megítélt **Ezüst Érdemkeresztet**, amit a következő szavakkal fogadott el: A Sopron Alumni örökdiákok nevében szívből köszöntöm a Nagykövet Asszonyt vancouveri látogatása alkalmával. Ez a kitüntetés nem csak engem illet hanem a Sopron Alumni közösség minden tagját is. Nagyon értékelem és tisztelettel köszönöm az elismerést és most írásban szeretném megosztani gondolataimat. Nem számítottam arra, hogy az én hozzájárulásom ehhez az önzetlenül folytatott munkámhoz, amit már évek óta folytatok a vancouveri Sopron Alumni örökdiákok részére, ily módon méltányolja a magyar

kormány. Talán szebb és méltóbb alkalmat nem is lehetett volna találni most, hogy 2020 a Nemzeti Összetartozás éve. Köszönöm az ottawai nagykövetségnek a gesztust, hogy ezt az alkalmat választotta a díj átnyújtására, ami idén március 15. - én lépett életbe.

A régi soproni diák idők szellemében, hagyományainkat megtartó szándékkal a kapcsolat tartás meg van közöttünk soproni erdészeknek itt Vancouverben, még a mai napig is és így összefogással biztosítjuk megmaradásunkat amíg az idő engedi!

Alumni elnökünk, Dr. Grátzer Miklós szavait szeretném idézni; Miklós Belling-

hamban él és nem tud velünk lenni a jelenlegi pandemic miatt. Így fogalmazott: "Mi, akik távol vagyunk Soprontól, kettős otthon tudatával élünk, nekünk két Alma Matert adott végzetünk. Mindkettőhöz ragaszkodunk és itt az új hazánkban fontosabbnak tartjuk az igazi összetartást". Vancouver és környéki erdészek, ha fogyófélben is vagyunk, összeföveteleinket havonta megtartottuk már több mint negyven éve. Úgy érezzük, hogy amíg összeföveteleinkre megjelenik a tagság, addig életképes közösség maradunk. A jelenlegi pandemic miatt egy ideig ez elmarad, de reméljük, hogy ezen is túl leszünk előbb utóbb és amit elkezdünk tovább folytatódik majd. Ezért is találkoztunk az évente rendezett nanaimoi csúc-

stalálkozóinkon és az évtizedek óta megtartott alumni piknikeinken a Szász Pista és Julia tanyáján. Őket soha sem fogjuk elfelejteni!

Magam részéről annyit szeretnék megemlíteni, hogy valahogy mindig kötelességemnek éreztem, hogy az Észak Amerikában szétszórta élő Soproni erdész kollegáimmal tartsam a kapcsolatot. Ezért e-mail és lakás címeiket gyűjtöttem azzal a céllal, hogy értesítsem a soproni tagságot rendezvényeiről, összeföveteleinkről. Több soproni bálát is rendeztem az évek folyamán nagy sikerrel, ami elősegítette szétszóródott tagságunkat, hogy ismét megjelenjenek és találkozzanak rég nem látott volt évfolyamtársaikkal. Évtizedek óta azon fontosodom, hogy valóban a kapcsolattartás megmaradjon közöttünk. Úgy érzem, hogy eddig sikerrel jártam.

És ha már hagyományainkról beszélek, meg kell említenem, hogy a 'hagyományt nem kell ápolni, mert nem beteg, hagyományt nem kell őrizni mert nem rab, a hagyományt megélni kell'. Mégegyszer, köszönöm az elismerő kitüntetést. jó szerencsét! Üdv az Erdészeknek!

Ugyanezen alkalomkor a Nagykövet asszony elismerő **Oklevelet** adott át **Timár János**, a 'Soproni Család' örökbefogadott tagjának, 'a magyar közösség érdekében tett hosszú és tartalmas életmunkájának elismerésért', amely kitüntetést János barátunk 90. születésnapján vehette kézbe.. (A Szerk.)

HÍREK / KÖZLEMÉNYEK

Az 1956-os Forradalom és Szabadságharc 64. évfordulóján a Soproni Egyetemen tartott rövid ünnepségen ifj. Sarkady Sándor felolvasta Grátzer Miklós (a Kapocs 71. számában megjelent) '1956-os gondolatok' című írását. Ez alkalmából Náhlik András és Faragó Sándor (és Marika) Grátzer Miklóshoz és Annihoz küldött üdvözlőt, amely Sopron Alumni közösségünk minden tagjához is szól. (A Szerk.)

„Nagy örömmel és meghatódva vettem kézhez kedves ajándékodat és a vele érkezett szívhez szóló sorokat. Bár így, hatvankét évesen már bölényként is kissé lógatom a fejemet, tudván, hogy van még dolgom az egyetemen, változatlan kitartással folytatom munkámat, most már nagyobb elánal a tudományos vonalon és változatlan lelkesedéssel az oktatásban. Mindeközben élénken élnek bennem mindazok a szép és megható események, amelyeket itthon és Vancouverben éltem át a Sopron Alumni tagjaival, Veletek. Mindenekelőtt az, hogy dékánként, Faragó Sanyi barátommal, mint azidei rektorral adhat-

tuk át Nektek az első aranydiplomákat, a soproni totemoszlop és bronztábla felavatása, a vancouveri kedves fogadtatásunk az 50 éves évfordulón. Minden alkalommal, amikor nehezebb időszakokat éltem át, nagy erőt adott nekem közös hagyománykörünk, amelynek eszenciája az összefogás, és ilyenkor gyakran jut eszembe az a kép, amikor a szalamanderes felvonulásunk alkalmából (2008-ban) a Pannónia Szálló elé érve az alumni tagjai kijöttek a kapu elé, menetünk megállt, és egymás felé fordulva énekeltek ősi diáknótáinkat. Írva ezeket a sorokat, most is könnybe lábad a szemem...

Jó (jobb) egészséget kívánok Neked és Anninak, rajtatok keresztül az Alumni minden tagjának. Hálás vagyok a sorsnak, hogy megismerhettelek Benneteket, tragikus, de jobbára szerencsésre fordult életpeteket, és érezhetem barátságotokat, segítőkészségeket. Az imént kaptam kézhez Rétfalvi Lászlótól a Faragó

Sanyinak és nekem címzett e-maillal a Kapocs elektronikus változatával, azzal a mondattal, hogy „Rémlem érdeklődésed dolgaink iránt megmaradt korábbi hivatalotok befejezése után is.” Nos igen, természetete-

sen, hiszen az ember nem felejt el a közös múltat és a barátságot. Köszönöm, hogy gondoltatok rám, büszke vagyok erre. Baráti üdvözléssel: András”

„Szeretettel gondolunk Rátok mindig, de különösen a mai ünnepnapon. Meghatottan hallgattuk feleségemmel Marikával a mai emlékünnepe-
günkön Miklós okos és szép gondolatait, amelyeket Sarkady Sándor a tőle megszokott vehemenciával tolmácsolt. Most is úgy éreztük, hogy együtt vagyunk, mert együtt maradtunk mindig is. Kérünk Benneteket vigyázzatok magatokra ebben a Covid-os világban, reménykedve abban, hogy hamarosan meglesz a védőoltás, ami ezt a sok tragédiát

’Imre S and Irena Otvos Graduate Scholarship in Forestry’ néven Sopron Alumnus Ötvös Imre 2018-ban ösztöndíjat alapított a University of British Columbia Egyetemen (amit az Erdészeti Kar hasonló mértékben kiegészít). Az

Székey László Sopron Alumnus, a UBC-Sopron Divízió volt oktatóját, volt Alma Matere, a Budapesti Műszaki Egyetem díszdiplomával tüntette ki. Az okmány szerint „Hetven éven át kifejtett szakmai tevékenysége elismeréséül **Rubint Oklevelet** állítunk ki számára, amelyet a Budapesti Műszaki és Dazdaságtudományi Egyetem pecsétjével aláírásával hitelesítünk. Rektor és Dékán

kiküszöböl. Megkaptam Rétfalvi Lacitól a Kapocs legújabb, digitális számát, amit mindig várok, de mindig el is szomorodom, amikor a végleg elmentekkel szembesülök. Gyászolok mindenkit, különösen az ismerősöket. Kérlek, hogy bármely módon köszöntsd nevemben is a Sopron Alumni minden tagját e közös ünnepünk alkalmával. Vigyázzon mindenki magára, mert visszavárunk mindenkit! Szeretettel és barátsággal köszöntünk Benneteket, a Jó Isten tartson meg Benneteket - imádkozunk mindnyájatokért - hogy még sokáig állíthassunk Benneteket ÉLŐ példaképként ifjúságunk elé. A viszontlátás reményében Jó Szerencsét!! Faragó Sándor és Marika”

ösztöndíj első nyertesei, Debra Wertman az éger ’kéreg bogárgomba’ társulást kutatását folytathatja, és Brian Duarte a fehér fenyőn élősködő buborékfólia rozsdá gomba szerkezetét és viselkedését tervezi tanulmányozni. (ex UBC Forestry ’Branchlines’ Vol.31, no.4)

Marci scores - again

(**Márton Marko** (Sopron Alumnus Markó Imre-Csumy fia) diákjainak méltánylása az érdekükben végzett munkájáért. A Szerk.)
“This past year was anything but normal, and we wanted to take a moment to recognize UM faculty and staff who provided phenomenal support to students during this difficult time. H&S Student Ambassadors sent out an email to all H&S students asking them to nominate a faculty or staff member who went above and beyond to meet the needs of their students. We’re happy to share that you were one of our nominees! The H&S Student Ambassadors want you to know that your hard work didn’t go unnoticed. UM students appreciate everything you do. Below you’ll find your nominators comments and words of gratitude. We hope this piece of recogniti-

on helps energize you as spring semester approaches.”
Nominator: Anonymous. **How did this staff member provide exceptional support?** “He was so supportive when the class was struggling with mental health and zoom fatigue. He also went out of his way to hold extra sessions for students before tests so that we were prepared. Lastly, he made sure that we had work completed, and would constantly ask if we needed support getting things finished.” **Is there anything else you’d like to add?** “Marton Marko is the best professor, that I have ever had at this university. he is so kind and welcoming and strives to help every student so that they can achieve everything to the best of their potential.”
Thank you again for what you do. We appreciate you! Sincerely,
H&S Student Ambassadors

ELHÚNYT SOPRONI CSALÁDTAGOK

Roller István and Miklós: **Life of Kalman Frank Roller (1939-2020).**

On May 21, 2020 Kalman Frank Roller (Kalmi) passed away peacefully at home with family by his side after a 15 month bout of brain cancer. Kalmi left behind his darling wife Emma, 7 children and 12 grandchildren. Younger brothers Miklos and Istvan survive; brother Peter was mourned by all in 2018, mother Aglaja in July 2003 and father Dr. Kalman Jozsef Roller in January 2004. Kal's childhood dream was to be a pirate and to live a life of adventure; it helped that he wed a lady from the orient and that he ended his career with an international pharmaceutical firm. Born in 1939, his first years were spent in Borsod county as his father took jobs in forestation and as director of a sawmill in Diósgyőr. The latter was interrupted by his father's war-service, during which the rest of the family went to Sopron to stay with the

Thiering grandparents. At the end of the war, with the relentless communist takeover of all aspects of life, the family teetered on destitution. Then his father obtained a forestry management job in Felsőtárkány, where Kalmi and Peter could enjoy their preteen years roaming the ponds and meadows of the village. His father's social and educational skills were noticed by the forestry ministry and this led to forestry research assignments near Budapest and the appointment as dean of the Sopron School of Forestry in 1952. In this pleasant city in the foothills of the Alps, Kalmi's adolescence flowered, attending Széchenyi Gimnázium. Just before the revolution of October 1956, he was about to be suspended from school for refusing to attend a Communist party function; he was not afraid to challenge convention.

To avoid anticipated fighting in Sopron during the revolution, the family fled for safety to Austria and then joined the Sopron School of Forestry 'in exile' in the Austrian Salzammergut. Father Kalman Jozsef was chosen to head the group and find a country to adopt them as an institution. Invitation came from Canada and in January 1957 the group crossed the stormy Atlantic Ocean; Kalmi was one of the rare people not too sick to enjoy life on deck. A memorable train ride across Canada brought the group to refugee orientation camps in Ab-

botsford and Powell River.

Kalmi enjoyed the vibrant social life, that the Hungarian refugees created in Vancouver. After struggling with Shakespeare in grade 12, he completed high school and went on to receive a degree in Chemistry from the University of BC. The first in the family to fly the coop, in 1962 he went to Toronto as a government food and drug inspector and quickly progressed through a string of pharma companies to finish his career with the Upjohn Company in Orangeville and finally in Suchow, China. He enjoyed China's culture so much that he continued criss-crossing between Toronto and Suchow for 15 years. During that time he made many friends, mastered Mandarin and traveled the Far East - often in-

viting his family to join him.

He was a butterfly swimmer and excelled in fencing and soccer but tennis was his continuing sport, playing with pharma colleagues and many Hungarian friends in Toronto, Japanese expats in Suchow, and during annual Caribbean tennis junkets with friends and his two younger brothers. He kept the 70 members Roller clan together by organizing the annual gatherings at Clyffe House, Ontario, delivering witty salutations and spreading his fatherly wisdom.

In his last years, Kalmi rekindled relations with the Szechenyi Gimnazium class of 1957 through friend Szemző Gábor. The result was four heartwarming and entertaining trips to familiar places, friends and contacts in Hungary. Cordial meetings with Sopron University officials were followed by participation at the 60th anniversary commemoration of the Revolution in 2016 and receiving, on behalf of his father, a post-humous jubilee medal from the Mayor of Sopron for father's exemplary resiliency while coping during the revolution.

He had a particular affinity to mingle with his children's generation, discussing and partying with them; he was interested in their circumstances and mentored some of them. Although not meticulous about material things, he never missed a birthday greeting to his brothers. The perspective he had was one of balance and moderation; his nature was calm and assured. He brought a spark of light to gatherings and when the music was on there was no stopping him from the dance floor.

Kalman's last request was to put on his tombstone "Here lies a man who lived his dreams". Thanks big brother, for being an easy companion to us on the journey. (February 15, 2021, Ottawa, ON)

LA P Z Á R T A U T Á N

Későn kaptuk a szomorú hírt Sopron Alumni társaink **Fodor (Tormássy) Erzsébet** és **Takács József** elhunytáról, hogy többi elhunytainkkal együtt lapunk elején emlékezünk meg róluk. Lesz őszen is kiadványunk, ahol visszatérünk hátrahagyott emlékeik felidézésére. (A Szerk.)

Szerkesztői üzenet: Kapocs 70. számunknak csak elektronikus példányait tudtuk eljuttani olvasóinknak, nyomdászunk hiánya miatt. Aki nyomtatott példányt kíván, jelezze a Szerk.-nek és akkor abból is nyomtatunk. Az elektronikus székeltküldött 71. számból van kevés nyomtatott példány. Jelen számot is elektronikus juttatjuk el, de nyomtatunk kevés példányt is.

A Sopron Alumni azon egyének közössége, akik diákjai vagy oktatói voltak a Soproni Erdőmérnöki Főiskola 1956-ban Kanadába vándorolt részének, ami mint a University of British Columbia, Faculty of Forestry-Sopron Division működött 1957 és 1961 között. Szintén a közösséghez tartoznak azon Sopronban korábban végzett erdőmérnökök, akik szoros kapcsolatot tartanak fenn a csoporttal.

Kapocs - A Sopron Alumni időszakos közleménye.

Szerkesztő: Rétfalvi László, 4646-West 5th Ave, Vancouver, BC, V6R 1S8; Tel: 604-224-3655; (e-mail: llretfalvi@shaw.ca),

SOPRON ALUMNI

Adamovich László 1921-2019	Gerencsér László 1914-1976	Kováts István 192?-2010	Rupf László 1937-2019
Ambach Mihály 1938-2015	Gögös Ferenc 1938-1972	Kováts (Erdős) Márta 1934-1967	Safranyik László
Andódy Edit 1932-1993	Görgényi Béla	Kováts Miklós	Salamon Marion 1911-1990
André Béla	Grátzer Miklós	Kozák Antal 1936-2017	Sebestyén László 1923-1995
Apt Kamill	Grozdi György 1936-2017	Krajczár Ernő 1932-2017	Selmeczi György
Apt Ödön 1901-1990	Gyöngyösi Sándor	Krétai Ernő 1933-1995	Simon József 1937-2019
Apt Ödön 1934-2019	Gyöngyösi (Danczinger) Edit 1936-1989	Kurucz Ferenc 1929-2020	Sinka Gyula
Bajzák Dénes	Háhn Fülöp	Kurucz János	Sivák Béla 1935-2005
Bakó József 1935-2018	Hajdú Csaba	Leskó György 1933-2018	Skorka Mihály 1935-1992
Bakonyi Nándor	Héder István	Leskó (Rác) Anna	Soós József 1930-2014
Bakos Tibor 1935-2010	Héjja Anna 1936-2019	Lovrics (Somogyi-Tóth) Eszter 1936-2012	Spándli Imre
Balatinecz János 1937-2017	Héjjas József	Magasi László	Spuriga István 1934-1977
Balpataki György 1938-2009	Héjjas (Bernsdorfer) Katalin	Major Richárd 1929-2017	Szablya János 1924-2005
Bándi Péter	Herczeg Endre	Markó Imre	Szabó György
Barabás József	Hidasi István	Márkus Gábor 1937-199?	Szabó Tivadar
Baraksó János	Hirczy Béla 1933-2016	Matolcsi Géza. 1936-2019	Szalamín Gábor
Baranyay József 1922-1974	Hokhold Ferenc 1923-2015	Medveczky Lajos 1910-1989	Szalkai András
Bátay János 1928-?	Homoky István 1929-2013	Molnár József	Szalkai (Somogyi) Eszter 1927-2015
Báthy István 1936-2020	Horváth Cz.Emil 1934-2019	Must (Hankovsky) Éva	Szamosi Gábor
Bella Imre	Horváth István 1934-2010	Nagy Géza 1933-1991	Szántai Ferenc
Benkó Géza 1934-2020	Horváth Otto 1926-1984	Nagy (Link) Magda 1930-2006	Szanyi László 1933-2012
Benyovits Gyula (?)	Horváth Sándor 1933-2013	Nagy Mihály	Szármas Kornél 1927-2014
Bezerédi Gyula 1926-2005	Horváth (Balogh) Izabella	Nagygyőr Sándor	Szász István 1933-2013
Bige Zsolt 1924-2005	Hudák János 1935-1997	Németh József	Szász (Kubinyi) Júlia 1932-2018
Boa Sándor	Huszár Károly 1935-2019	Németh Lajos 1931-2011	Szauer János 1932-2019
Boda Zoltán	Ifjú Géza 1931-2014	Németh László 1936-2018	Szauer (Szikszai) Klára 1935-1999
Bódig József 1934-2007	Illés István	Németh Zoltán (?)	Székesy László
Bogyai Elemér	Jablánczy Sándor 1908-1999	Noviczky Zoltán 1936 - 1992	Sziklai Oszkár 1924-1998
Böleczi Béla 1934-2019	Jagodits (Kundráth) Júlia 1937-1989	Nyers Ferenc	Szy Ferenc 1923-2014
Boncz Ernő 1934-2020	Jákóy Endre	Ocskó István 1933 - 2010	Takács József 1934-2021
Bordulák Zoltán 1936-2010	Jancsik Károly	Orlói László	Takaró László (?)
Borovits Ferenc	Jandó Tibor	Orlóci (Mihály) Márta 1933-2021	Tamási Miklós 1936-1994
Borsos Zoltán 1935-1979	Józsa József	Orosz Iván 1937- 2009	Tarnócai Károly
Budai Géza 1930-2003	Józsa László 1938-2016	Oroszlán József (?)	Tögel Gyula 1938-2001
Csányi Elek 1920-2009	Juhász (Gyöngy) Erzsébet	Ötvös Imre	Tolnai István
Csapó Imre 1934-2014	Juhász Gyula 1934-2002	Pál László 1937-2018	Tóth Endre
Császár Rudolf	Jutasi Béla 1933-2007	Pálffy Csaba 1927-1999	Tóth (Molnár) Erzsébet
Cserjesi Antal 1925-2006	Kafka Péter 1899-?†	Pálka László 1937-1995	Tóth Géza
Csima István 1928-2015	Kalmár Lajos	Palkovics János 1932-2018	Tóth János 1936-2016
Csizmadia Ferenc 1927-2015	Kercsó (Jagasits) Edit 1927-2019	Pandák László 1932-2020	Tóth József 1936- 2015
Csizmazia József	Kapitány Gyula 1937-2008	Papp Ferenc 1901-1967	Tóth Tibor
Csizmazia Tibor 1932-1979	Kapuszta József 1932-2019	Pászner László 1934-2016	Tresó Bertalan 1930-2008
Deminger Károly	Kassay Viktor 1933-2005	Pataki István 1937-2009	Tresó Ferenc 1932-2012
Dibúz Jenő 1933-2011	Kémes József 1934-2019	Péché Gyula	Türmezei Zoltán
Dibúz (Bruckner) Judit	Kenedi (Király) Ilona	Pendl Ferenc 1933-1998	Tuskó Ferenc 1913-1965
Dobozy Tamás 1935-2018	Kerekes József	Pénesz László 1927-2010	Tutunovszky Koszta
Domsa Zoltán	Kiss-Tóth János 1934-1977	Ping Ferenc 1922-2014	Vadai János 1928-2006
Draskóy György	Kiss Gyula	Pintér László	Vajas Jenő 1936-2000
Farkas István 1937-2000	Kiss János	Poprádi László	Váradai Béla 1932-2003
Farkas Mihály 1937-2018	Kiss János	Porpáczy Lehel	Váradai (Fejes) Mária 1934-2014
Fazokas Ferenc	Klíma Imre 1924-2000	Prém Béla 1931-2018	Varga Pál
Fekete Róbert	Kocsis Tibor	Puskás László 1936-2021	Vári Miklós
Ferdinánd István	Koczó Mihály	Rab Rudolf 1935-2005	Veres Gábor 1933-2013
Fodor Gyula 1890-1982	Koller Pál 1894-1972	Rabóczi László	Veres Sándor 1927-1998
Fodor Gyula	Koltai István 1928-(?)	Ravai János	Vető László
Fodor (Tormássy) Erzsébet 1937-2021	Komlóssy József	Rédey József	Vizslai (Delkin)Éva
Fónagy Sándor 1937-2017	Komondy Gyula 1921-(?)	Rétfalvi László	Vizslai János
Frey Otto 1933-2017	Kondor Gyögy 1934-2012	Réthy Sándor	Vlaszaty Ödön 1937-2012
Fülöpp Zoltán 1929-2017	Koós Béla	Rikli Olga	Weidinger Imre 1934-2013
Für Károly	Korán Zoltán	Roller Kálmán 1913-2004	Witt Lajos 1898-1994
Füstös Árpád 1926-2004	Kornya Lajos 1917-1979	Rónay Sándor	Zoltay Endre 1935-2006
Gáspár József (?)	Kósa Zoltán 1935-2018	Ronyecz József 1935-1998	

*Akik elmentek, de el nem szakadtak,
Kanadában is magyarok maradtak,
Akik meggyőztek egy messzi világot,
De ma sem mások: soproni diákok,
Az ősi otthont, az Akademiát,
Szívből köszöntik: Vivát! Vivát! Vivát!
Vargha Domokos*